

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістра

студента/студентки Мирошниченко Едуарда Олеговича

академічної групи 291М-22-1

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(офіційна назва)

На тему: **Нерівномірність економічного розвитку країн-членів Європейського Союзу**

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Двуреченська О.С.		
Рецензент	Бойко Я.В.		
Нормоконтроль	Двуреченська О.С.		

Дніпро

2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувачка кафедри
міжнародних відносин і аудиту
_____ Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра

Студенту Мирошниченко Е.О. академічної групи 291м-22-1

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

спеціалізації «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

на тему: «Нерівномірність економічного розвитку країн-членів Європейського Союзу»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретичні засади економіки Європейського Союзу	10.10.2023- 25.10.2023
2	Дослідження нерівномірності економічного розвитку	26.10.2023- 15.11.2023
3	Подолання проблеми економічної нерівномірності: методи та перспективи	16.11.2023- 28.11.2023

Завдання видано _____ Двуреченська О.С
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі 09.10.2023 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії _____

Прийнято до виконання _____ Мирошниченко Е.О
(підпис студента)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 120 с., 6 рис., 1 табл., 60 літер., 4 додатків.

Предмет дослідження це оцінка економічної нерівномірності

Мета роботи відображення економічної нерівномірності як ключової проблеми у сучасному світі

Методологія (метод) дослідження: Використовувався змішаний підхід для аналізу економічних показників. Також були використані загальнонаукові методи- аналіз та синтез.

Результати дослідження та їх новизна: У роботі відображено нові критерії оцінки проблеми. Пильна увага була привернута до нових для нашого часу проблем, їх впливу та методам їх вирішення.

Результати досліджень можуть бути застосовані у процесі подальшого вивчення цієї проблеми, а також як можлива відповідь на майбутні виклики.

Перелік ключових слів: ЕКОНОМІКА, ПРОБЛЕМА, НЕРІВНОМІРНІСТЬ, НЕРІВНІСТЬ, ПОЛІТИКА, ДИСКРИМІНАЦІЯ, ФІНАНСИ, ГЕОПОЛІТИКА, ЄВРОПА, СУСПІЛЬСТВО, НЕВДОВОЛЕНІСТЬ, ВИКЛИК

RESUME

The graduation research of the six-year student Eduard Myroshnychenko (NTU DP, Faculty of Finance and Economics, Department of International Relations and Audit) deals with exploring the problem of economic inequality, its problem, definition, reasons and its place in modern European Union.

The work is interesting for researchers, economists and politicians. It could be used for further studies about economic inequality and as a basis for researching «Inequality and methods to deal with it» for new members of union.

Bibliogr.60. Tables 1. Ill 6

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	9
1.1. Основні принципи економіки Європейського Союзу	9
1.2. Геополітичні зміни, як чинник що впливає на економіку Європейського Союзу	17
1.3. Економічна нерівність: мінлива конструкція в основі суспільства.....	26
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ НЕРІВНОМІРНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	34
2.1. Причини економічної нерівномірності Європейського Союзу	34
2.2. Методологія оцінювання економічної нерівномірності.....	52
2.3. Розвиток економічної нерівномірності в сучасному Європейському союзі.....	63
РОЗДІЛ 3. ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОМІРНОСТІ: МЕТОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	78
3.1. Стратегії подолання економічної нерівномірності.....	78
3.2. Роль структур Європейського Союзу у вирішенні проблем економічної нерівномірності	90
3.3. Перспективи при подоланні економічної нерівномірності.....	103
ВИСНОВКИ	113
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	115
ДОДАТКИ	121

ВСТУП

Економічна нерівномірність стала актуальною глобальною проблемою, що має значні наслідки для соціальної єдності, економічної стабільності та політичної динаміки. Однак розуміння цієї проблеми та методів її вирішення дозволить уникнути багатьох помилок минулого при створенні або приєднанні до таких об'єднань. У Європейському Союзі (ЄС), що має різноманітний економічний і політичний ландшафт, вивчення економічної нерівномірності набуває додаткової складності через різні рівні розвитку країн-членів. Тема нерівномірності економічного розвитку в Європейському Союзі залишається на дуже високому рівні актуальності, оскільки породжує велику кількість складних питань та викликів, які варто розглядати та вирішувати. Наявність значних розбіжностей у рівні економічного розвитку між країнами ЄС створює низку проблем у сферах життя населення, забезпечення робочих місць та доступу до соціальних послуг. Ця тема має також суттєвий вплив на соціальні та політичні аспекти, включаючи можливі напруги в суспільстві та вплив на політичну стабільність.

Питання, пов'язані з розвитком менших регіонів, та нерівномірний розподіл інновацій та технологічного розвитку є додатковими ключовими аспектами, які слід враховувати при розгляді цієї теми. Європейський Союз приділяє значну увагу зменшенню цих різниць та підтримці більш рівномірного економічного зростання в усіх регіонах. У контексті нерівномірності економічного розвитку в Європейському Союзі, важливо враховувати, що ця тема стає ще більш складною через динаміку глобальної економіки та вплив різних міжнародних чинників. Глобальні тенденції торгівлі та фінансів також можуть поглиблювати різниці між регіонами ЄС, викликаючи необхідність вдосконалення політик інтеграції та співпраці.

Додатково, важливим елементом обговорення є роль регіональних особливостей у формуванні економічного ландшафту. Різні регіони можуть мати унікальні сильні сторони та слабкі місця, що потребує врахування при

впровадженні стратегій стимулювання розвитку.

Окрім того, ефективна координація та обмін найкращими практиками між країнами та регіонами може стати ключовим чинником у зменшенні різниць та сприяти сталому економічному зростанню. Розвиток механізмів співпраці може сприяти подоланню викликів, які виникають через різні швидкості розвитку різних частин ЄС.

Таким чином, обговорення нерівномірності економічного розвитку в ЄС має широкий контекст і вимагає комплексного підходу, який враховує різноманітні аспекти, що впливають на цей процес.

У відповідь на виклики, які виникають у зв'язку з кризами та пандемією, акцент на розробці стратегій для підтримки менш розвинених регіонів стає ще більш важливим у контексті досягнення сталого та урівноваженого розвитку в ЄС. Враховуючи всі ці аспекти, можна стверджувати, що обговорення нерівномірності економічного розвитку в ЄС є не лише наочним відображенням сучасного стану справ, але й ключовим інструментом для визначення шляхів подальшого розвитку та реформ в регіоні.

З огляду на досліджену наукову літературу, ступінь визначення проблеми економічної нерівномірності в Європейському Союзі є досить відомою темою, тим не менш з кожним десятиліттям та навіть з кожним роком з'являються нові проблеми, перешкоди, рішення та перспективи, котрі потребують всебічного вивчення. Хоча дослідження впливу освіти, політики та економічної рівноваги є досить освітленою темою, питання глобалізації в умовах сучасного світу, дискримінації за будь-якою ознакою та соціальних проблем є новою темою для дослідження.

Предметом цієї роботи є аналіз проблематики економічної нерівномірності, її оцінки, а також шляхів для покращення ситуації.

Основною метою цієї роботи є відображення економічної нерівномірності як проблеми, що прогресує та видозмінюється з кожним роком, поєднанням проблем що тісно переплітаються одна з одним, та потребують пильної уваги і комплексного підходу до їх вирішення.

Ця дипломна робота використовує міждисциплінарний підхід, спираючись на ідеї економіки, соціології, політології та державної політики. Основне завдання – проаналізувати та охарактеризувати головні чинники економічної нерівномірності.

Використовуючи підхід змішаних методів, це дослідження поєднує кількісний аналіз економічних показників, таких як розподіл доходу та концентрація багатства, з якісними методами, включаючи тематичні дослідження та інтерв'ю. Шляхом тріангуляції даних з різних джерел це дослідження має на меті забезпечити повне розуміння багатогранної природи економічної нерівномірності в ЄС.

Ця дипломна робота доповнює наявні знання, пропонуючи тонкий аналіз економічної нерівномірності в Європейському Союзі. Висновки та рекомендації, отримані в результаті цього дослідження, можуть бути корисною для політиків, науковців і практиків, які прагнуть створити більш справедливе та стійке економічне майбутнє для ЄС.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Основні принципи економіки Європейського Союзу

18 квітня 1951 року стався історичний момент, коли Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Франція та Італія поставили свої підписи під Договором про Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) у Парижі. Ця ключова угода, яка набула чинності з липня 1952 року на 50 років, мала на меті створення спільного ринку вугілля та сталі. Його основні цілі охоплювали поєднання та підвищення ефективності виробництва у вугільній та металургійній галузях, покращення умов праці та вирішення проблем зайнятості в цих галузях.

Хоча договір містив благородний намір зміцнити мир у Європі та закласти основу для гармонійного союзу націй, він переважно торкався економічних аспектів. Завдяки міжнародному нагляду за видобутком вугілля та виробництвом сталі учасники договору досягли подвійних цілей: сприяння модернізації національних економік, особливо зосереджених навколо металургії та важкої промисловості, і пом'якшення потенціалу будь-якої окремої нації щодо підготовки до майбутніх конфліктів.

Щоб поглибити економічну інтеграцію, ті ж шість країн заклали основу для Європейського економічного співтовариства (ЄЕС, зазвичай називають Спільним ринком) і Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом) у 1957 році. ЄЕС, засноване в основному як митний союз, прагнув полегшити безперешкодний рух товарів, послуг, капіталу та громадян між державами-учасницями. З цих трьох спільнот Європейське економічне співтовариство мало першорядне значення. Отже, у 1990-х роках вона перетворилася на Європейське співтовариство.

Римський договір, прийнятий 1 січня 1958 року, став наріжним каменем для створення ЄЕС. Згодом, у 1959 році, країни-члени ЄС зробили визначний крок, створивши Європейський парламент — представницький консультативний

орган, який згодом перетворився на законодавчу установу.

У 1992 році відбулася знакова подія, оскільки всі держави, що входять до складу Європейського співтовариства, спільно схвалили Договір про заснування Європейського Союзу, широко відомий як Маастрихтський договір. Ця ключова угода заклала основу для структури ЄС, окресливши три основні стовпи:

1. Економічний і валютний союз,
2. Спільна зовнішня політика та політика безпеки,
3. Загальна політика у сфері внутрішніх справ та юстиції.

Економічний і валютний союз являє собою глибоку інтеграцію економік держав-членів ЄС, досягнуту завдяки скоординованій економічній та фінансовій політиці, спільній валютній політиці та прийняттю спільної валюти — євро. Економічно орієнтована політика охоплює ключові елементи:

1. Фінансова координація: Держави-члени єврозони зобов'язуються координувати свою фінансову політику, прагнучи підтримувати фінансову дисципліну та уникати надмірного дефіциту. Пакт про стабільність і зростання встановлює керівні принципи та порогові значення для рівнів бюджетного дефіциту та державного боргу.
2. Управління кризою в євразоні: у євразоні створено різні механізми для вирішення фінансових криз, включаючи Європейський механізм стабільності (ЄМС) і Європейський фонд фінансової стабільності (ЄФФС). Ці установи пропонують фінансову допомогу державам-членам, які борються з економічними проблемами.

Витоки бачення єдиної валюти ЄС сягають 1970 року, коли країни-члени, намагаючись зберегти монетарну стабільність, вирішили обмежити коливання своїх валют відносно один одного у вузьких межах. Цей механізм обмінного курсу ознаменував початковий крок до остаточного впровадження євро.

Євро (€) є офіційною валютою для 19 із 27 держав-членів ЄС, які разом утворюють євразону. Прийняття цієї спільної валюти є ключовим виміром

економічної інтеграції ЄС, усуваючи невизначеність коливань обмінного курсу та оптимізуючи операції в євроні. Нагляд за євро належить до компетенції Європейського центрального банку (ЄЦБ) і регулюється Економічним і валютним союзом (ЄВС). Незважаючи на те, що запровадження євро дало численні переваги, воно також створює проблеми, зокрема у координації економічної політики та управлінні фіскальними обов'язками.

Економічна та фінансова політика Європейського Союзу в межах євроні та на всій її території спрямована на досягнення кількох ключових цілей:

1. Сприяти зростанню населення та зайнятості: Створення умов, які сприяють зростанню населення та збільшують можливості працевлаштування.
2. Сприяння макроекономічній та фіскальній стабільності: забезпечення стабільності як на макроекономічному, так і на фіскальному фронтах для підтримки стійкого економічного середовища.
3. Поліпшення ефективного функціонування економічного та валютного союзу: підвищення ефективності та дієвості економічного та валютного союзу.
4. Сприяти інвестиціям: Створення середовища, сприятливого для збільшення інвестицій у різні сектори.
5. Запобігання макроекономічному дисбалансу або виправлення його проявів: виявлення та усунення потенційних макроекономічних дисбалансів для підтримки економічної рівноваги.
6. Допомога в координації національної структурної політики: Сприяння координації між державами-членами в реалізації структурної політики на національному рівні.
7. Сприяти процвітанню за межами ЄС: розширення зусиль для сприяння процвітанню за межами Європейського Союзу.

У відповідь на світову фінансово-економічну кризу 2008 року економічне управління в ЄС зазнало вдосконалення. Воно в першу чергу передбачало вдосконалення Пакту стабільності та зростання, набору фіскальних правил, яких

дотримуються країни ЄС, щоб зміцнити та зберегти стабільність економічного та валютного союзу. Країни, які стикаються з проблемами у використанні зовнішніх фінансових ринків, прикладом яких є Греція, отримали фінансову допомогу ЄС та політичну підтримку. Створення Європейського стабілізаційного механізму мало на меті забезпечити тривале вирішення подібних криз у євразоні.

Пакт стабільності та зростання визначає податкові критерії, що підтримують стабільність та економічну конвергенцію. Він містить резолюцію Європейської Ради, прийняту в Амстердамі 17 червня 1997 року, а також дві резолюції Ради міністрів від 7 липня 1997 року, які визначають технічні деталі, пов'язані з наглядом за бюджетом, координацією економічної політики та штрафами за порушення бюджетної дисципліни. Основні цілі пакту включають:

- Періодичний перегляд середньострокових бюджетних цілей членами ЄС кожні три роки.
- Забезпечення відповідності державних витрат середньостроковому потенційному темпу економічного зростання країни разом із заходами, що сприяють збільшенню доходів.

Крім того, процедуру контролю за макроекономічним дисбалансом було запроваджено для моніторингу та виправлення потенційно проблемних економічних тенденцій в окремих країнах ЄС, запобігаючи їх несприятливому впливу на інші. Цей багатогранний підхід підкреслює прагнення ЄС сприяти економічній стабільності, зростанню та співпраці між державами-членами.

Формування та еволюція загального бюджету Європейського Союзу характеризується різними особливостями, слугуючи вирішальною фінансовою основою для політики та адміністративних функцій Союзу протягом семи років. Бюджет ЄС, розроблений на семирічний період, відіграє важливу роль у фінансуванні загальносоюзної політики, що охоплює сільське господарство, розвиток транспортної мережі, підтримку неблагополучних регіонів,

дослідження та допомогу країнам, що розвиваються за межами ЄС. Приблизно п'ять відсотків бюджету виділяється на адміністративні цілі, решта 95 відсотків призначені на загальносоюзну політику.

Формування бюджету

Офіційно три інституції ЄС відіграють ключову роль у розподілі бюджету:

1. Рада Європейського Союзу: До складу якої входять міністри від кожної країни-члена, Рада має значний вплив на бюджетні переговори, особливо через вимогу одностайного схвалення.
2. Європейська Комісія: Представляючи виконавчу владу Союзу, Комісія пропонує річний бюджет у семирічних рамках.
3. Європейський парламент: Парламент, обраний безпосередньо народом, бере участь у розгляді та внесенні змін до річного бюджету, запропонованого Комісією та Радою.

На практиці інтереси держав-членів значною мірою впливають на бюджетні переговори, а Рада є важливою ареною для таких переговорів.

У той час як встановлюється семирічний бюджет, щорічно в його рамках приймається річний бюджет. Річний бюджет, запропонований Європейською Комісією, проходить перевірку та вносить зміни Європейським Парламентом і Радою. Незважаючи на те, що він планується заздалегідь, остаточні розрахунки платежів, що стягуються з кожної країни, відбуваються в кінці бюджетного року, коли відомі доходи та витрати. Цей період також передбачає розрахунок повернення частини внесків Великої Британії, залежно як від кількості внесків, так і від коштів, виділених ЄС на проекти в країні. Не менш важливим є питання контролю використання коштів. Європейський суд аудиторів, один із керівних органів ЄС, був створений у 1975 році для перевірки бюджету та установ Союзу. Як агенція з аудиту, її основна мета полягає в оцінці належного використання бюджету профспілки, боротьбі з незаконними витратами та усуненні неефективного управління фондами. Суд має повноваження ретельно перевіряти документацію будь-якої установи чи посадової особи, яка займається фінансами Союзу. Після бюджетного року він складає річний звіт, який надсилається до

різних інституцій ЄС, включаючи Європейський парламент. Крім того, аудитори можуть своєчасно видавати спеціальні звіти щодо конкретних питань використання коштів.

Служба внутрішнього аудиту - створена як незалежна інституція в рамках Європейської Комісії в 2001 році, Служба внутрішнього аудиту проводить перевірки фінансової діяльності та розробляє стандарти звітності та аудиту. Його зусилля сприяли помітному зниженню частки ризикованих платежів, яка за 2017 звітний рік впала до менше 2%.

Загальний бюджет ЄС виходить за межі простих економічних наслідків; він служить потужним політичним індикатором, який оголює різні інтереси країн-членів щодо їхніх внесків і розподілу коштів. Лісабонський договір, підписаний у 2007 році та набраний чинністю у 2009 році, мав на меті підвищити ефективність ЄС, започаткувавши перетворення в різних аспектах європейської інтеграції, включаючи загальний бюджет. Одночасно з початком глобальної рецесії Договір висунув бюджетну політику на перший план, відіграючи ключову роль у подоланні викликів, спричинених економічним спадом. Одним із важливих результатів Лісабонського договору є переналадження динаміки влади між Європейським парламентом (ЄП) та Європейською радою в питаннях бюджетної політики. Незважаючи на намір підвищити ефективність, Договір вніс певну диспропорцію, надавши ЄП повноваження не лише коригувати окремі статті Загального бюджету, але й повністю відхиляти його, відправляючи назад до Ради для доопрацювання. Це стало постійним джерелом міжінституційних конфліктів, які часто вимагали втручання Європейської комісії (ЄК) для посередництва. На жаль, ці конфлікти, притаманні економічним питанням, за своєю суттю є деструктивними. Загальний бюджет, як невід'ємний компонент Договору, служить фінансовим проявом політики, програм, законів і завдань ЄС, сформульованих на наднаціональному рівні.

Період, що збігся зі світовою фінансовою кризою, став свідком інтенсивних дискусій, насамперед щодо окремих бюджетних показників. Часто бюджетні міркування розглядаються без урахування головних наднаціональних цілей ЄС.

Природа бюджетних переговорів за своєю суттю передбачає загострення емоцій, оскільки інтереси вкладників і одержувачів бюджету природно розходяться. Встановлення балансу серед цих різних точок зору залишається постійною проблемою, оскільки вирішення бюджетних питань часто виникає в горнилі міжінституційних суперечок, що підкреслює заплутаність і виклики, закладені у фінансовому ландшафті ЄС.

Загалом як доходна, так і видаткова частини Загального бюджету ЄС потребують підвищення прозорості, спрощення та ясності. Як показала сучасна економічна криза, можливість швидкого реагування на зміни економічної ситуації обмежена через труднощі в розробці та впровадженні широкомасштабної антикризової програми. Це нова функція бюджету, але її виконання ускладнюється через законодавче обмеження, що фіксує рівень власних ресурсів на незмінному рівні (1,27% ВВП) з 1992 року.

Підсумовуючи, бюджетна структура ЄС є складним і динамічним процесом, який включає багато інституцій, переговори, сформовані інтересами держав-членів, і надійні механізми аудиту та нагляду для забезпечення відповідального управління фінансами.

ЄЦБ відіграє ключову роль в економічній структурі ЄС. Його завданням є проведення монетарної політики в єврозоні, забезпечення стабільності цін і підтримка ширших економічних цілей ЄС. Діючи незалежно, ЄЦБ володіє унікальним набором інструментів для впливу на монетарні умови в єврозоні. Це включає встановлення процентних ставок, проведення операцій на відкритому ринку та нагляд за банками.

Європейський центральний банк, заснований у 1998 році, виник у результаті співпраці банків з 11 країн ЄС у єврозоні (Німеччина, Люксембург, Австрія, Ірландія, Італія, Португалія, Іспанія, Фінляндія, Франція, Бельгія, Нідерланди). ст. 8 Договору про заснування Європейського Співтовариства заклала основу для Європейської системи центральних банків — наднаціональної організації, яка здійснює нагляд за фінансовим регулюванням. Ця система об'єднує Європейський центральний банк з національними

центральними банками всіх 27 країн-членів ЄС. Управління ЄЦБ здійснюється його керівними органами.

До неінституційних органів, що входять до складу економічної структури ЄС можна віднести Європейський соціально-економічний комітет.

Він є консультативним органом ЄС, створеним відповідно до Римської угоди. Комітет, що складається з 344 членів, відомих як радники, відіграє вирішальну роль у консультуванні Ради та Комісії щодо соціальної та економічної політики ЄС. До складу комітету входять представники різних сфер економіки та соціальної сфери, до складу якого входять роботодавці, наймані працівники та позаштатні працівники промисловості, сільського господарства, сфери послуг, а також представники громадських організацій. Члени призначаються Радою одноставним рішенням на чотирирічний термін. Голова Комітету обирається зі свого складу на дворічний термін. Після вступу нових держав до ЄС розмір Комітету обмежено 350 членами. Це забезпечує його постійну ефективність і представництво в мінливому ландшафті Європейського Союзу.

Економіка Європейського Союзу характеризується внутрішнім ринком, динамічною взаємодією економік його держав-членів. Спираючись на принципи вільного ринку та передові соціальні моделі, ЄС функціонує як спільний ринок в економічному плані. На світовій арені ЄС самостійно бере участь у Світовій організації торгівлі (СОТ) під назвою «Європейські співтовариства» поряд із окремими державами-членами, такими як Німеччина, Франція, Люксембург та інші.

Незважаючи на те, що економічна структура ЄС, безсумнівно, має численні переваги, вона не застрахована від викликів і критики. Стійкі економічні відмінності між державами-членами викликають значне занепокоєння. Незважаючи на спроби політики згуртування пом'якшити ці відмінності, повне усунення залишається недосяжним. Деякі регіони продовжують боротися з нерівномірністю в доходах і розвитку.

Важлива критика стосується дефіциту демократії в процесах прийняття рішень в ЄС. Критики стверджують, що цим процесам бракує демократичної

легітимності та прозорості, причому особлива увага приділяється невивбраній і потужній природі Європейської комісії. Потреба в посиленні демократичного представництва та прозорості є постійною темою в цих дебатах.

Прийняття євро, символу європейської інтеграції, принесло як переваги, так і проблеми. У той час як сприяння економічній згуртованості, координація фінансової політики та управління економічними кризами в єврозоні представляє складність і часто викликає суперечки між державами-членами.

Крім того, викликає занепокоєння регуляторний тягар, пов'язаний з єдиним ринком ЄС. Деякі підприємства стверджують, що ця нормативна база може пригнічувати інновації та перешкоджати конкурентоспроможності. Встановлення балансу між ефективним регулюванням і сприянням сприятливому середовищу для зростання бізнесу є постійною проблемою.

По суті, економічні принципи ЄС відіграли ключову роль у сприянні співпраці та спільному процвітання. Однак усунення постійних економічних диспропорцій, посилення демократичних процесів, вирішення проблем валютного союзу та доопрацювання нормативно-правової бази залишаються вкрай важливими для забезпечення стійкого економічного успіху та єдності в Європейському Союзі.

Підсумовуючи, наше дослідження основних принципів, що формують економічний ландшафт Європейського Союзу, висвітлило основні принципи, які лежать в основі цього безпрецедентного експерименту регіонального співробітництва. З самого початку ЄС неухильно домагався економічної інтеграції як засобу сприяння спільному процвітання, стабільності та стійкості. Коли ми орієнтуємось у складності цих основоположних принципів, з'являється кілька ключових тем, кожна з яких вносить свій внесок у унікальний гобелен економічної структури ЄС.

1.2. Геополітичні зміни, як чинник що впливає на економіку Європейського Союзу

Європейський Союз є не лише економічним центром, але також має значне геополітичне значення на світовій арені. Взаємодія між геополітикою та економікою очевидна, міжнародна політика справляє глибокий вплив на економічну динаміку. Складний зв'язок між геополітичними чинниками та економікою ЄС стає особливо очевидним, якщо заглибитися в його історичний контекст.

Нинішня ітерація ЄС виникла після Другої світової війни, керована прагненням до примирення та спільним баченням економічної співпраці та стабільності. Такі ініціативи, як Європейське об'єднання вугілля та сталі у 1951 році та наступне утворення Європейського економічного співтовариства у 1957 році були мотивовані не лише економічними міркуваннями, а й колективним прагненням запобігти майбутнім конфліктам і зміцнити глобальний вплив Європи. В епоху холодної війни ЄС був вирішальним оплотом Заходу проти поширення комунізму.

Сполучені Штати залишаються центральним геополітичним та економічним партнером ЄС. Ці стійкі відносини ґрунтуються на спільних інтересах, незважаючи на те, що деякі європейські країни, зокрема Франція та Німеччина, прагнуть посилити роль Європи в регіональних і глобальних справах. У сучасному геополітичному ландшафті глобальний баланс сил змінився. У той час як США та СРСР колись визначали світове протистояння, Росія зараз стає дедалі маргіналізованішою, незважаючи на значний військовий потенціал. Мантія лідерства перейшла до Китаю, домінуючої економічної сили, яка змінює сучасну світову систему. Зростаюча значущість потенційного союзу Китаю з Росією додає критичності глобальній динаміці. У цьому ландшафті, що розвивається, Європа, історично центр сучасної цивілізації, стикається з необхідністю визнати свою місію та можливості, включно з ключовим завданням забезпечення європейської безпеки.

По мірі того, як Європа переживає ці геополітичні зміни, вона повинна постійно переоцінювати свою роль на світовій арені. Багаторічне партнерство зі Сполученими Штатами в поєднанні з новою динамікою за участю Китаю та Росії

підкреслює багатогранні виклики та можливості, які ЄС має вирішити. Усвідомлення своєї місії та проактивний підхід до її реалізації мають вирішальне значення для того, щоб Європа відіграла значущу роль у формуванні траєкторії глобальних справ і забезпеченні власного майбутнього.

Відновлення міцного економічного співробітництва між Сполученими Штатами та Європою має першочергове значення, навіть якщо партнери визнають свою динаміку конкуренції. Останніми роками Сполучені Штати мають дещо вищі темпи економічного зростання, ніж Європа. Відновлення після коронавірусної кризи також відбувалося по-різному: Сполучені Штати демонструють кращу динаміку за показниками ділової активності, що свідчить про швидше повернення до докризового економічного рівня. Зазначимо, що в осінньо-зимовий період 2020-2021 років, який ознаменувався розгортанням другої та третьої хвилі коронавірусу, європейські країни зіткнулися з більш суттєвими втратами економічної активності, зокрема в промисловому секторі, порівняно зі США.

Геополітичний суб'єкт	Загалом	Зменшено
Німеччина	63627	29612
Італія	23485	13587
Швеція	5815	3056
Болгарія	4529	2448
Румунія	4126	1963
Латвія	1659	795
Австрія	1236	656

Табл. 1.1 Підприємства за впливом COVID-19 на обіг, число

Проаналізувавши таблицю 1.1, можна зробити висновок, що COVID-19 мав значний вплив на економічну активність в ЄС. Ми бачимо значне зменшення ділових активностей підприємств. Частково ця проблема пов'язана з орієнтуванням економіки ЄС на сферу послуг. Також багато підприємств

зіткнулися з перебоями в ланцюгах постачання, що призвело до затримок, збільшення витрат і труднощів у підтримці регулярних операцій, що не могло не вплинути на оборотну здатність підприємств.

Виклики ще більше посилилися через глибокі зміни, спричинені російською агресією, зокрема в інфляційній сфері. Стрімке зростання цін на енергоносії, особливо на газ і нафту, викликало інфляційний шок, який вплинув на пшеницю та інші зернові, що призвело до посилення інфляції на споживчих ринках. Важливо підкреслити одну відмінну рису: у той час як інфляція в Європі була здебільшого спричинена «сирими» факторами, такими як енергоносії та зернові ресурси, Сполучені Штати відчували інфляційне прискорення насамперед через зростання споживчого попиту. Цей сплеск став наслідком значної фінансової підтримки населення та бізнесу в період пандемії коронавірусу.

Різні фундаментальні чинники не лише ускладнили координацію антиінфляційних та антикризових заходів між США та ЄС, але й підкреслили необхідність зміцнення їхнього партнерства. Нагальна потреба протистояти російській агресії стала спільним пріоритетом не лише через політичну та військову підтримку України, але й для запобігання зриву глобальних ланцюгів поставок, незалежних від Росії. Більше того, він наголосив на необхідності розширених і довірливих відносин між США та ЄС з метою відновлення виробництва та профспілок або альянсів, стійких до зовнішніх загроз. Цей спільний підхід має важливе значення для подолання ризиків, що швидко накопичуються, і сприяння більш стійкому економічному ландшафту як для США, так і для Європи.

Енергетична безпека виділяється як критична сфера, де геополітика значною мірою формує економіку ЄС. Залежність ЄС від імпорту енергоносіїв, зокрема нафти та природного газу, робить його сприйнятливим до геополітичної напруженості в ключових регіонах виробництва енергії, таких як Близький Схід і Росія. Збої в цих регіонах можуть поставити під загрозу постачання енергії та сприяти нестабільності цін, створюючи значні проблеми для економічної стабільності ЄС.

Українська криза 2014 року яскраво продемонструвала вразливість енергетичної безпеки ЄС. Значна частина поставок природного газу до Європи проходить через Україну, що викликає занепокоєння щодо можливих збоїв. У відповідь на такі геополітичні ризики ЄС активно впроваджує стратегії диверсифікації джерел енергії та зменшення залежності від конкретних постачальників, зокрема Росії. Ці зусилля зумовлені глибоким усвідомленням геополітичних наслідків і необхідності зміцнення енергетичної безпеки.

Такі проекти, як Південний газовий коридор, призначений для доставки каспійського газу в Європу, є прикладом геополітичних ініціатив ЄС, спрямованих на посилення енергетичної безпеки. Диверсифікуючи маршрути та джерела газу, ЄС прагне пом'якшити ризики, пов'язані з геополітичною напругою в окремих регіонах. Крім того, значні інвестиції у відновлювані джерела енергії підкреслюють відданість ЄС зменшенню вразливості до зовнішнього тиску та розвитку більш сталого та стійкого енергетичного ландшафту.

Орієнтуючись у запутаній енергетичній геополітиці, ЄС стратегічно позиціонує себе, щоб не лише забезпечити свої енергетичні потреби, але й відігравати активну роль у формуванні глобального енергетичного ландшафту. Віддаючи пріоритет диверсифікації та стійким енергетичним рішенням, ЄС прагне захистити свої економічні інтереси, одночасно сприяючи ширшій геополітичній стабільності.

ЄС опинився перед стратегічною дилемою, зокрема в економічній сфері, через ескалацію торгової напруги між США та Китаєм. Високий рівень залежності економіки ЄС від торгівлі з обома країнами, які є збалансованими торговими партнерами, створює складну ситуацію. В ідеалі Європа віддала б перевагу нейтральній позиції, щоб уникнути вибору. Однак хитросплетіння сучасного світу, де політичні та економічні інтереси глибоко переплітаються, роблять такий нейтралітет непрактичним.

Одночасно з приходом нової адміністрації США почалися офіційні контакти та переговори між США та ЄС. Основним напрямком цих дискусій

стала вироблення спільних рішень і узгодження позицій щодо Китаю в різних сферах. У грудні 2021 року після раунду діалогу США та ЄС заявили про своє зобов'язання працювати разом, щоб протистояти політиці Китаю, особливо тій, яка викликає занепокоєння в Індійсько-Тихоокеанському регіоні. Ефективність партнерства США та ЄС зіткнеться з критичним випробуванням у вирішенні найгострішої проблеми світових фінансів — потенційного підвищення процентної ставки в США. Таке збільшення може мати далекосяжні наслідки, що стане проблемою для багатьох країн світу. Розвинені країни, особливо європейські, надають пріоритет зміцненню національного підприємництва та нарощуванню національного капіталу, щоб запобігти відпливу капіталу. Однак для країн, що розвиваються, така ситуація може перерости в кризу, коли капітал втече в безпечні гавані, такі як американські фінансові та валютні ринки.

Крім того, залишається невизначеність щодо того, чи буде активна процентна політика Федерального резерву достатньою для стримування інфляції. Очікується, що досягнення контрольного рівня інфляції в 2%, монетарної цілі для багатьох центральних банків, може виявитися складним завданням у середньостроковій перспективі. Збалансування цих економічних і геополітичних міркувань буде складним завданням для ЄС у найближчі роки. Також у найближчі роки очікується поява нового осередку протистояння між ЄС і Китаєм, який перемістить фокус від Європи до динамічних подій в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. У цьому регіоні розгортаються вирішальні процеси, в яких виступають відомі й конкурентоспроможні країни, такі як Японія, Китай і Південна Корея. Більше того, регіон Південно-Східної Азії з такими новими індустріальними країнами, як Сінгапур, Малайзія, Тайвань, і такими історіями успіху, як В'єтнам, Філіппіни та Таїланд, стають дедалі привабливішими для створення нових глобальних мереж.

Дані за 2015-2017 рр. порівняно з попереднім десятиліттям (2005-2007 рр.) вказують на значне зростання частки глобальних потоків у різних сферах, що охоплюють регіон Південно-Східної Азії. У торгівлі товарами ця частка зросла до 33% з 27%, а в потоках капіталу – з 13% до 33%. У глобальних контейнерних

перевезеннях, вантажних перевезеннях, патентних заявках, міжнародному обміні студентами та попиті на енергетичні ресурси частка також суттєво зросла, підкреслюючи зростаюче значення регіону в глобальній динаміці.

Враховуючи ці тенденції, зрозуміло, що країни ЄС живо зацікавлені в інтеграції в економіку Південно-Східної Азії. Восени 2021 року ЄС оприлюднив офіційну стратегію, спрямовану на посилення своєї присутності в Індо-Тихоокеанському регіоні. ЄС очікує, що реалізація цієї стратегії підвищить його дипломатичний статус у регіоні, сприяючи притоку європейських інвестицій та забезпечуючи їх безпеку.

Однак очевидно, що європейським країнам без підтримки впливових гравців, таких як США та Великобританія, важко буде претендувати на привабливі ніші в регіоні. Спільні зусилля та альтернативні рішення є важливими для ЄС, щоб ефективно орієнтуватися в складнощах економічного ландшафту Південно-Східної Азії. Стратегічний підхід ЄС визнає необхідність партнерства та прагне позиціонувати себе як важливого гравця в динаміці розвитку Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Європейський Союз прагне впроваджувати стратегії та програми, які зміцнюють колективну європейську безпеку, одночасно сприяючи співпраці з країнами-партнерами. Основна увага приділяється Спільній політиці безпеки та оборони, спрямованій на зміцнення європейського оборонного компоненту та сприяння участі ЄС у міжнародних операціях з підтримання миру, боротьби з тероризмом та піратством. Крім того, ключову роль відіграє Європейська політика добросусідства, яка охоплює такі програми, як «Східне партнерство» для пострадянських країн, включаючи Україну, та «Середземноморський союз» для країн Середземномор'я та частини Близького Сходу.

Важливим аспектом лідерської діяльності ЄС є поточний процес розширення Європейського Союзу. Поточний етап експансії в основному спрямований на Західні Балкани з особливим акцентом на Хорватію, Македонію, Чорногорію, Албанію, Боснію та Герцеговину та Сербію. Ця ініціатива розширення демонструє відданість ЄС зміцненню стабільності, безпеки та

співпраці в ширшому європейському регіоні.

Глобальні економічні прогнози KPMG на другу половину 2022 року малювали картину зростаючої геополітичної невизначеності та інфляційного тиску, які могли б вплинути на прогнози глобального економічного зростання. Прогноз відображав, що ВВП зросте на 1,9% у 2023 році, що є меншим показником порівняно з прогнозованим зростанням у 2,7% у 2022 році. Це сталося на тлі того, що світ стикається з численними економічними та політичними викликами.

Прогноз передбачав потенційне помірне уповільнення інфляції до 4,7% у 2023 році після середнього рівня 7,6% у 2022 році. Перспектива прискорення інфляції викликала занепокоєння щодо її впливу на фінанси домашніх господарств і прибутковості компаній. Крім того, це може підштовхнути центральні банки до прийняття агресивних заходів щодо посилення монетарної політики, особливо якщо багато країн ризикують повернутися до рецесії.

Такий економічний ландшафт підкреслює делікатний баланс, яким повинні керувати політики, подолаючи інфляційний тиск і одночасно захищаючи економічне зростання. Майбутні виклики вимагають ретельного розгляду та прийняття стратегічних рішень, щоб спрямувати економіку через складну взаємодію геополітичних факторів та динаміки інфляції.

Мета ЄС полягає якраз у тому, щоб скоротити розрив між економічною потужністю і геополітичним впливом. Нещодавно затверджена стратегія багатосторонності в Брюсселі відображає цей намір.

Повномасштабна війна в Україні значно вплинула на країни Центральної та Східної Європи через їхні економічні зв'язки та географічну близькість. Регіон стикається з ризиками, пов'язаними з відривом російської економіки від Заходу. Очікується, що наслідки війни та санкцій збережуться до 2025 року, що потенційно призведе до технічної рецесії в деяких країнах. Підвищення цін на сировинні товари, особливо на енергоносії та метали, становить серйозну загрозу, впливаючи на таких імпортерів енергоносіїв, як Грузія, Україна, Туреччина, Словаччина, Угорщина та Сербія[5]. Крім того, залежність від Росії

та України щодо імпорту пшениці підвищує вразливість.

Незважаючи на оптимізм щодо відновлення світової економіки після обмежень, введених COVID-19, аналіз KPMG показує нерівномірний і короткочасний прогрес. Проблеми ланцюга постачання та війна в Україні поставили нові виклики. Виникає занепокоєння щодо потенційних зимових сплесків випадків COVID-19, що призведе до відновлення обмежень, порушуючи виробництво та економічний розвиток. Політика нульової терпимості Китаю додає невизначеності, потенційно погіршуючи кризу на ринку праці та створюючи навантаження на служби охорони здоров'я та державні фінанси. Складна динаміка підкреслює потребу в стратегічних реакціях, щоб орієнтуватися в мінливих геополітичних та економічних ландшафтах.

Зміна клімату є значним геополітичним ризиком, що виникає через збільшення споживання викопного палива після промислової революції, що призвело до збільшення викидів CO₂, збоїв у глобальному циклі вуглецю та глобального потепління. Наслідки цього потепління проявляються в екологічній, фізичній та медичній сферах, включаючи екстремальні погодні явища. Примітно, що середня температура в Північній півкулі зросла приблизно на 1,4 градуса Цельсія з 1850 року, тоді як у Південній півкулі відбулося підвищення на 0,8 градуса Цельсія. Незважаючи на угоди щодо обмеження викидів, рівень CO₂ зріс у 2017 році, досягнувши 403 частин на мільйон порівняно з доіндустріальним рівнем у 280 частин на мільйон. За останні півстоліття викиди зросли в геометричній прогресії, а температура – лінійно. Вплив зміни клімату на економічний стан країни є значним, оскільки спроби обмежити забруднення навколишнього середовища часто призводять до суворих правил виробництва та споживання енергії. Такі зміни можуть призвести до масштабних збоїв на ринку праці, створюючи соціальні та геополітичні ризики.

Геополітичне значення складу населення змінилося з кількості на якість. Вирішальними є такі фактори, як географічний розподіл населення, етнічний і релігійний склад, рівень освіти та кваліфікації. Переселення населення та зміни в соціальній структурі можуть як сприяти національній єдності та зміцненню

позицій держави, так і призвести до несприятливих результатів. Визнання цієї динаміки має важливе значення для вирішення геополітичних наслідків зміни клімату та демографічних змін.

Таким чином, геополітика є керівною силою у формуванні економічної політики, торгових відносин і загального економічного середовища в Європейському Союзі. Взаємодія між геополітичними подіями та економічними рішеннями підкреслює складний і динамічний характер економічного ландшафту ЄС.

Підсумовуючи, економічна доля Європейського Союзу тісно пов'язана з геополітичними течіями нашого часу. Коли ЄС намічає курс вперед, він повинен залишатися пильним, адаптуватися та співпрацювати. Виклики, породжені геополітичними змінами, є динамічними та багатограними, але такими ж є можливості для інновацій, співпраці та сталого зростання. Залишаючись вірним своїм основоположним принципам єдності, співпраці та спільного процвітання, ЄС може керувати хвилями геополітичних змін і продовжувати відігравати центральну роль у формуванні глобального економічного ландшафту. Попередній шлях вимагає стійкості, далекоглядності та непохитної відданості цінностям, які визначають європейський проект.

1.3. Економічна нерівномірність: мінлива конструкція в основі суспільства

Постійна та багатогранна економічна нерівномірність вплелася в тканину людських суспільств протягом всієї історії. Це явище динамічне, сформоване складною взаємодією між економічними, соціальними та політичними силами. Від найдавніших людських спільнот до сучасних складних глобальних структур економічна нерівномірність проявлялася різними способами, впливаючи на розподіл ресурсів, можливостей і влади. І чим ближче економіка до стану загальної економічної рівноваги, тим ширшими є можливості ефективного

вирішення проблем збалансованості національного продукту й економічного зростання, можливостей переведення економіки з одного стану в інший, більш сприятливий для подальшого розвитку[1 , с 36].

На етапах зародження людської цивілізації економічна нерівномірність природним чином виникла через невідповідність індивідуальних можливостей і ресурсів. Суспільства мисливців-збирачів, наприклад, демонстрували відносно низький рівень економічної нерівномірності, а ресурси розподілялися більш рівномірно. Однак перехід до сільського господарства та осілих громад ознаменував поворотний момент. Надлишок ресурсів призвів до появи соціальних ієрархій, заклавши основу економічної нерівномірності.

Феодалні та доіндустріальні суспільства зміцнили класові відмінності, зосередивши багатство та владу в руках землевласників та аристократів. Промислова революція започаткувала трансформаційну еру, коли технологічний прогрес і економічні структурні зрушення створили нові шляхи для накопичення багатства. Хоча це позбавило багатьох людей від бідності, це також збільшило прірву між промисловою елітою та робітничим класом, заклавши основу для сучасних концепцій економічної нерівномірності. У 20 столітті соціальні та політичні рухи намагалися вирішити цю проблему за допомогою політики соціального забезпечення, прогресивного оподаткування та трудових прав. Після Другої світової війни західні країни відчули помітне зменшення нерівномірності завдяки соціал-демократії. Однак у другій половині століття відродилася економічна нерівномірність, викликана глобалізацією, технологічним прогресом і зміною політичних ідеологій[9.с 89].

Зростання неолібералізму та скорочення держав загального добробуту в деяких регіонах загострили розрив у багатстві, оскільки ринкові сили набули переваги у формуванні економічних результатів. Цифрова революція ще більше прискорила цю тенденцію, створивши нову групу мільярдерів і сприяючи поляризації доходів і можливостей. Сьогодні економічна нерівномірність виходить за межі національних кордонів, впливаючи на міжнародні відносини, моделі міграції та геополітичну стабільність.

Серед безпрецедентних викликів, таких як зміна клімату, пандемії та технологічні збої, економічна нерівномірність продовжує зростати. Пандемія COVID-19, наприклад, посилила існуючі розбіжності, непропорційно вплинувши на маргіналізовані спільноти. Крім того, швидкі темпи автоматизації становлять потенційну загрозу для традиційних структур зайнятості, викликаючи запитання щодо майбутнього розподілу багатства та можливостей. Вирішення проблеми економічної нерівномірності у 21 столітті вимагає багатогранного підходу, який враховує складні взаємозв'язки між економічними системами, соціальними структурами та політичними структурами. Політика, спрямована на сприяння інклюзивному економічному зростанню, забезпечення доступу до освіти та охорони здоров'я та перегляд ролі технологій у формуванні можливостей працевлаштування, є ключовими кроками до створення більш справедливого суспільства.

Економічна нерівномірність — це динамічна конструкція, яка розвивалася разом із основами суспільства, відображаючи мінливий характер людських взаємодій, економічних систем і політичних ідеологій. Від ранніх етапів розвитку сільськогосподарських суспільств до складнощів сучасного глобалізованого світу корені економічної нерівномірності сягають глибоко. Розуміння його історичної траєкторії має важливе значення для розробки ефективних стратегій вирішення сучасних викликів і формування більш справедливого майбутнього. Оскільки суспільства продовжують розвиватися, наші підходи до пом'якшення впливу економічної нерівномірності на окремих людей і структуру суспільства також повинні розвиватися.

Сучасна європейська інтеграція демонструє відмітну нерівномірність, позначену значними розбіжностями між давніми та нещодавніми державами-членами ЄС, що призводить до різноманітної структури «центр-периферія» в європейській економіці.

Вирішення проблеми різноманітного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень, як національних, так і наднаціональних, є актуальною проблемою при формуванні економічної

політики багатьох країн. Європейська статистична комісія проводить регулярні аналізи регіональних диспропорцій, пропонуючи зрозуміти рівні розвитку регіонів, особливо тих, які розташовані в нижньому кінці спектра доходів. Своєчасне виявлення таких диспропорцій стало першочерговою метою для Євростату, Світового банку та Міжнародного валютного фонду.

Дослідження Світового банку, що вивчають більшість країн світу, показують виразний рівень диференціації в країнах щодо доходу. Протягом аналізованого періоду близько 80% країн світу демонструють високий рівень внутрішньорегіональної нерівномірності доходів, яка вимірюється індексом Джині, що перевищує 30%. Глобальний індекс Джині досягає піку в 70%, що свідчить про значну різницю в доходах населення. У країнах ЄС регіон вважається адміністративно-територіальною одиницею держави-члена. Однак через відмінності в рівнях і типах цих одиниць та відмінності в адміністративно-територіальних структурах у країнах ЄС була розроблена методологія для визначення регіонів різного рівня.

Адміністративно-територіальний устрій суттєво відрізняється в регіонах ЄС. Країни-члени ЄС демонструють значну диференціацію за кількістю населення, територією та ключовими соціально-економічними показниками (ВВП на душу населення, рівень безробіття, витрати на НДДКР). Загальна чисельність населення ЄС перевищує 500 мільйонів, причому в окремих країнах проживає від 417,5 тисяч людей на Кіпрі до 81,8 мільйонів у Німеччині. Територія ЄС охоплює понад 4,4 мільйона квадратних кілометрів, з окремими країнами від 316 квадратних кілометрів на Мальті до 632,8 тисячі квадратних кілометрів у Франції. У 2014 році загальний ВВП ЄС склав 12,7 трильйона євро, коливаючись від 6,6 мільярда євро на Мальті до 2,6 трильйона євро в Німеччині. Рівень безробіття в ЄС у 2015 році коливався від 4,3% в Австрії до 25,0% в Іспанії, тобто 5,8-кратна різниця. Витрати на НДДКР у 2015 році у відсотках від ВВП коливалися від 0,5% у Румунії до 3,8% у Фінляндії, що свідчить про різницю у 7,6 разів. Подальший аналіз показників NUTS на 2-му та 3-му рівнях виявляє ще більшу соціально-економічну диференціацію між регіонами в

країнах ЄС, що впливає з різноманітності адміністративно-територіальних структур та соціально-економічного розвитку під впливом духовних, моральних, історичних, культурних, етнічних, соціальних, економічних та інших факторів.

Класифікація регіонів ЄС служить не тільки для стандартизації статистичного обліку територіальних одиниць, але й для визначення пріоритетних сфер фінансування регіонів, які стикаються з проблемами. Згідно з цілями європейської структурної регіональної політики, проекти на рівнях NUTS 1, 2 і 3 отримують перевагу. Проте з точки зору державної підтримки проблемних регіонів рівень 2 набуває більшого значення, оскільки на цьому рівні розробляються програми регіонального розвитку та кошти структурних фондів. «Центр» ефективно формує технологічну основу «периферії», включаючи слаборозвинені країни в міжнародний поділ праці через контрольовані фінансові та торгові потоки, створюючи специфічний технологічний простір у світовій економіці, де він зберігає провідну роль, контролює передові технології та інноваційних галузей, монополізує передову науково-технічного прогресу.

ЄС, визнаючи економічну нерівномірність розвитку, докладає значних зусиль для подолання цього чинника.

Як зазначено на Рис 1.1, ЄС кожного року намагається збільшувати частку асигнувань на розвиток країн. Цей тип видатків, як правило, спрямовується на проекти та ініціативи, які спрямовані на підвищення продуктивності економіки, підвищення рівня життя населення та сприяння довгостроковому сталому розвитку. Проте важливо зазначити, що вплив витрат на зростання на розвиток країни може залежати від таких факторів, як ефективність впровадження проекту, ефективність управління та загальний економічний контекст. Крім того, стабільність зростання має вирішальне значення, і країни повинні відповідально розпоряджатися своїми фінансами, щоб забезпечити довгострокові вигоди [35].

Протягом останніх 30 років політика, спрямована на усунення нерівномірності між високорозвиненими та слаборозвиненими економіками, змінила характер, засоби та пріоритети. Ця динамічна політика відображається у зростанні бюджетних витрат ЄС: 1989–1993 рр. – 75 млрд євро, 1994–1999 рр. –

161 млрд євро, 2000–2015 рр. – близько 200 млрд євро. Капітал, виділений з бюджету ЄС на допомогу країнам ЄС у 2013–2016 роках, склав 347,41 млрд євро, що становить 35,7% від загального бюджету ЄС.

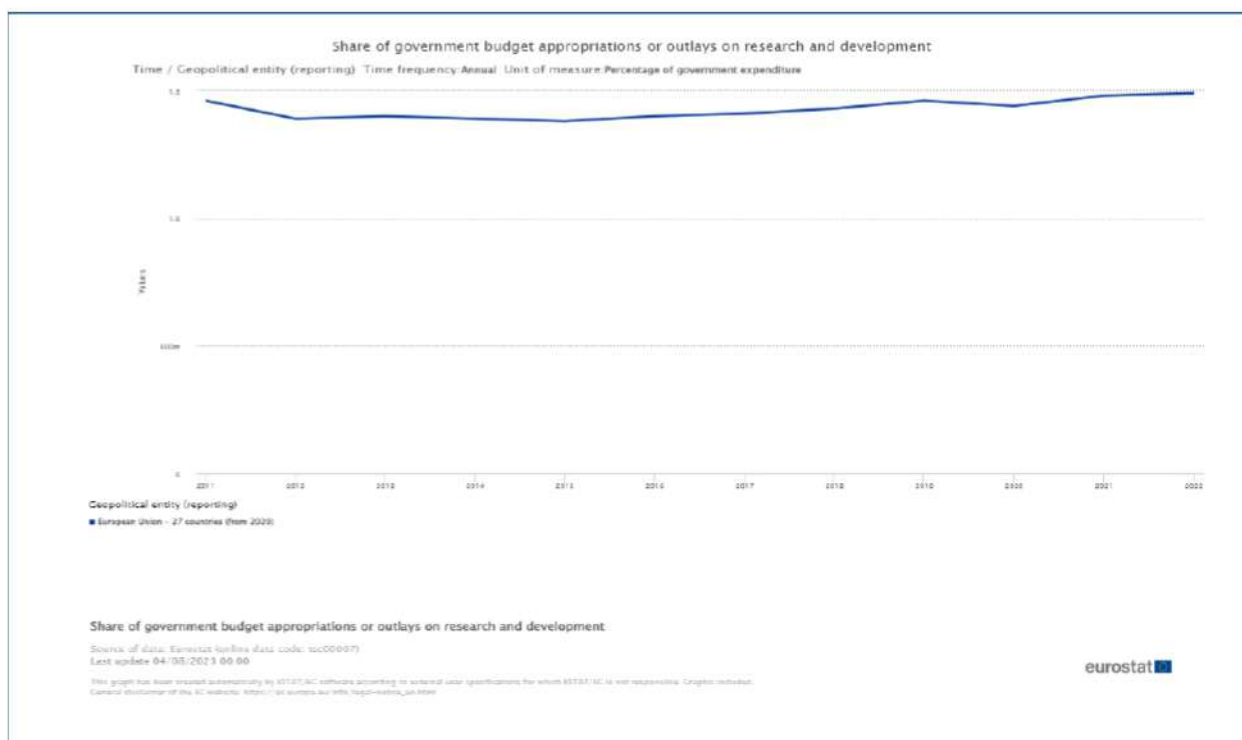

Рис. 1.1 Частка державних бюджетних асигнувань або витрат на дослідження та розвиток, % (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tsc00007_custom_8732527/default/line?lang=en)

Ці кошти розподіляються між цільовими програмами:

Ціль 1 (конвергенція) – 81,54%,

Ціль 2 (конкурентоспроможність та зайнятість) – 15,95%,

Ціль 3 (Європейське територіальне співробітництво) – 2,52%.

Очікувані результати реалізації програм структурних фондів у 2013–2016 роках включають збільшення рівня ВВП, збільшення концентрації капіталу, створення понад 700 тис. нових робочих місць та зростання промислового виробництва. Основною метою фінансування структурних фондів ЄС є пом'якшення нерівномірності в європейському територіальному просторі, причому основним критерієм визначення економічно несприятливих країн є ВВП на душу населення 75% або менше, ніж середній показник по ЄС. ЄС прагне усунути цю диференціацію через фінансову допомогу регіонам, покращення

інфраструктури, субсидії сільському населенню та інші заходи. Однак наразі ЄС стикається з проблемами, які певною мірою відвернули його увагу від цих питань, сприяючи зростанню економічної нерівномірності між країнами ЄС. Основні виклики включають кризу мігрантів, політичну нестабільність у деяких країнах ЄС, проблеми в окремих регіонах, які вимагають незалежності (таких як Шотландія, Північна Ірландія, Каталонія), ситуацію в Україні, яка дестабілізує ЄС, серйозні проблеми з тероризмом і процес виходу Великої Британії з ЄС.

Вплив транснаціональних корпорацій (ТНК) значною мірою сприяє поглибленню глобальної економічної нерівномірності, що впливає на країни в усьому світі, в тому числі в ЄС. Ядро світогосподарської системи становлять 500 ТНК, які мають практично необмежену економічну владу. Ринкова капіталізація окремих із них перевищує 500 млрд. дол. США, а щорічні обсяги продажів становлять близько 150-200 млрд. дол. США [1, с.26]..

Помітність західноєвропейських країн у світовій економіці очевидна, а Німеччина, Велика Британія та Франція входять до десятки найпривабливіших країн для прямих іноземних інвестицій. Однак аналіз економічної нерівномірності в країнах-членах ЄС висвітлює проблему розвитку тіньової економіки. У той час як середній рівень тіньового сектору в країнах ЄС становить 18%, деякі розвинені країни, такі як Бельгія, Швеція та Франція, демонструють відносно високі показники – від 12,3% до 16,2%. Ці відмінності можна пояснити відмінностями в податковому тягарі, з різними ставками податку на прибуток у країнах ЄС.

Асиметричний економічний розвиток всередині ЄС викликає занепокоєння щодо процесів дезінтеграції всередині союзу, особливо серед високорозвинених держав-членів. Різниця в економічному розвитку лягає додатковим тягарем на їхні економіки, сприяючи таким подіям, як референдум про Brexit 2016 року — прояв бажання могутнього члена вийти з інтеграційного угруповання.

Підсумовуючи, нинішній етап розвитку ЄС свідчить про збільшення економічного розриву між його країнами-членами. Різниця між багатими та

бідними країнами ЄС є яскраво вираженою, що спонукає до спільних зусиль для пом'якшення цього явища. Основна увага виходить за межі національної нерівномірності до регіональних економічних дисбалансів у країнах.

Теоретичні основи економіки ЄС – це не статичні принципи, викладені в підручниках, а живий каркас, який розвивається відповідно до змін обставин. Оскільки ЄС стикається з новими викликами та можливостями, його теоретичні основи продовжуватимуть формувати економічну політику та стратегії. Залишаючись відкритим до теоретичних інновацій і реагуючи на потреби своїх різноманітних держав-членів, ЄС може орієнтуватися в складнощах глобальної економіки, залишаючись вірним своїм основоположним принципам єдності, співпраці та спільного процвітання. У динамічній взаємодії економічних теорій розгортається шлях ЄС, який керується прагненням створити майбутнє, яке гармонізує економічний успіх із соціальною та екологічною відповідальністю.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ НЕРІВНОМІРНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.1. Причини економічної нерівномірності Європейського Союзу

Економічна нерівномірність є складною та поширеною проблемою, яка має далекосяжні наслідки для суспільств у всьому світі. Це стосується нерівного розподілу ресурсів, багатства та можливостей між окремими особами та групами в рамках даної економіки. Хоча певний рівень нерівномірності є природним для будь-якого суспільства, надмірна економічна нерівномірність може призвести до соціальних заворушень, зниження економічної мобільності та безлічі інших проблем. Розуміння причин економічної нерівномірності має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій для вирішення цієї проблеми та сприяння більш справедливому суспільству. Як можна помітити у Додатку А, рівень ВВП серед країн-членів ЄС відрізняється. Тим не менш варто пам'ятати, що ВВП на душу населення є середнім показником і не відображає розподіл доходу в країні. Теорія Р. Солоу розглядає економічне зростання як зростання ВВП на душу населення, цей показник, відповідно, залежить від зростання населення, технологічного прогресу та обсягу інвестицій [4]. Розбіжності в розподілі багатства, регіональному розвитку та соціальних факторах також можуть впливати на економічний ландшафт. Крім того, зовнішні фактори, такі як економічна політика, геополітичні події та глобальні економічні тенденції, відіграють певну роль у формуванні економічних показників країн ЄС. Європейський Союз, заснований на принципах спільності та взаємодії, виявляється перед викликом економічної нерівномірності серед своїх членів. Це не лише виклик для союзу, але й можливість зробити кроки для створення більш стійкого та справедливого економічного простору. Причини цієї нерівномірності можна розглядати на кількох рівнях. Варто виділити з них два – економічний та соціальний.

1) Історична спадщина та етапи розвитку:

Деякі країни-члени ЄС історично мали перевагу в економічному розвитку, завдяки своїм ресурсам, географічному положенню та іншим факторам. Така спадщина може призводити до утримання економічно важливих галузей в обраних регіонах, тоді як інші регіони можуть зазнавати відсутність розвитку.

Географічні та природні фактори грають важливу роль у визначенні рівня економічного розвитку країн-членів Європейського Союзу. Ці фактори можуть включати кліматичні умови, природні ресурси, географічне положення та інші аспекти, які впливають на можливості економічної діяльності та розвитку.

2) Географічні та природні фактори:

Нерівномірність у географічних умовах і природних ресурсах може призводити до нерівномірного розподілу економічних можливостей. Країни з більш сприятливими умовами можуть розвиватися швидше, отримуючи переваги в аграрному чи промисловому секторах.

Клімат може мати значний вплив на сільське господарство та інші галузі економіки. Країни з благоприятним кліматом можуть вирощувати різноманітні культури та мати продуктивне сільське господарство, що сприяє економічному розвитку. З іншого боку, країни з невігідним кліматом можуть зазнавати обмежень у сільському господарстві та інших галузях, що може призводити до меншого економічного зростання.

Наявність чи відсутність природних ресурсів може визначати економічний потенціал країн. Країни з багатими природними ресурсами, такими як нафта, газ, деревина або мінерали, можуть мати значний природний вигреш і використовувати ці ресурси для стимулювання економічного росту та експорту. Однак це може також призводити до економічної залежності від цих ресурсів, що створює ризики при коливаннях цін на світових ринках.

Коли мова йде про природні ресурси, необхідно враховувати різноманіття цих ресурсів та їх видів, таких як ліси, вода, ґрунти, мінерали, рибні запаси та інші. Наведені нижче країни Європейського Союзу відзначаються різноманіттям та об'ємами природних ресурсів:

1. Швеція: Має значні ліси, багаті ґрунти, великі водні резервуари та інші

природні ресурси. Ліси є важливим ресурсом для деревообробної промисловості.

2. Фінляндія: Схоже на Швецію, Фінляндія володіє обширними лісами, великими водними площами та різноманітними мінеральними ресурсами.
3. Норвегія: Норвегія славиться своїми природними красами, включаючи гори, фьорди та прибережні води. Крім того, країна є великим експортером нафти та природного газу.
4. Франція: Має родючі сільськогосподарські ґрунти, прибережні води та інші природні ресурси. Різноманітність кліматичних умов сприяє розвитку різноманітних видів сільськогосподарської діяльності.
5. Іспанія: Володіє різноманітними природними ресурсами, включаючи сільськогосподарські ґрунти, рибні запаси у Середземному морі та сонячні ресурси для використання в сфері відновлюваної енергії.
6. Німеччина: Має обширні ліси, родючі сільськогосподарські землі та значні мінеральні ресурси, такі як вугілля та кам'яна сіль.

Ці країни використовують свої природні ресурси для розвитку економіки, забезпечення життєзабезпечення населення та забезпечення сталого використання навколишнього середовища.

3) Географічне положення та транспортні маршрути:

Розташування країни визначає доступність ринків та можливості торгівлі. Країни з вигідним географічним положенням та добре розвинутою транспортною інфраструктурою можуть легше взаємодіяти з іншими країнами та регіонами, що сприяє економічному зростанню. Навпаки, країни з важкодоступними регіонами можуть стикатися з обмеженнями у торгівлі та розвитку.

4) Різниця в управлінні та інституційній якості:

Ефективність управління та якість інститутів можуть визначати темпи економічного росту. Країни з ефективною адміністративною системою та прозорими інститутами зазвичай здатні краще використовувати свій економічний потенціал.

Різниці в управлінні та якості інститутів грають суттєву роль у створенні економічних умов для країн-членів Європейського Союзу. Якість управління та функціонування інститутів визначає ефективність використання ресурсів, ступінь корупції, рівень правової безпеки та загальну економічну стабільність. Різниці в ефективності управління можуть виникати через різні рівні адміністративної компетентності та професіоналізму в державних інституціях. Країни з високим рівнем ефективності управління здатні швидше приймати та впроваджувати реформи, створюючи сприятливі умови для бізнесу та економічного зростання.

Рівень корупції може визначати, наскільки чесно та ефективно працює система управління. Країни з високим рівнем корупції можуть стикатися з обмеженнями в розвитку, оскільки це може впливати на інвестиції, внутрішній бізнес та довіру громадян до державних інституцій.

Система права визначає правила гри для бізнесу та громадян, а також вирішує спори та забезпечує правовий порядок. Висока якість правової системи сприяє стабільності та довірі до правових інститутів, що важливо для економічного розвитку.

5) Підтримка малих та середніх підприємств:

Малі та середні підприємства (МСП) можуть виступати як ключові інноватори, створюючи нові технології та продукти. Забезпечення сприятливого середовища для розвитку МСП, доступ до фінансування та інфраструктури може підтримати інновації в різних секторах економіки.

Багато країн Європейського Союзу створюють сприятливе середовище для розвитку МСП, враховуючи їхню важливу роль у створенні робочих місць, інноваціях та зростанні економіки.

б) Різні моделі економічного розвитку:

Країни мають різні моделі економічного розвитку, спрямовані на певні сектори або стратегії. Це може призводити до нерівномірності у структурі економіки та рівнях зайнятості.

Різні моделі економічного розвитку відображають різні стратегії та підходи, які

країни можуть використовувати для досягнення свого економічного зростання та сталого розвитку. Ці моделі враховують різні чинники, такі як роль держави, структура економіки, підходи до інновацій та соціальна політика.

1. Ліберальна модель:

Ця модель передбачає активну роль приватного сектору та мінімальне втручання держави в економіку. Центральні принципи цієї моделі включають вільний ринок, зниження регулювання та оподаткування для сприяння підприємництву. Зазвичай, ця модель використовується країнами, що намагаються стимулювати інновації та залучення інвестицій.

Ліберальна модель економічного розвитку характеризується великим акцентом на вільних ринкових механізмах, низькому рівні державного втручання та приватній ініціативі. Деякі країни Європейського Союзу в різний час використовували елементи ліберальної моделі або проводили реформи в цьому напрямку.

Ірландія, зокрема, після 1980-х років, відзначалася ліберальним підходом до розвитку економіки. Країна ставила акцент на зниженні корпоративних податків, створенні сприятливого бізнес-середовища та привертанні іноземних інвестицій.

Нідерланди також є прикладом країни, яка демонструвала елементи ліберального підходу в розвитку своєї економіки. Зокрема, країна визначається відкритістю до світового ринку, стабільністю у банківському секторі та активним залученням до іноземних інвестицій.

Вплив ліберального підходу може бути різним у кожній країні і в різні періоди. Зазвичай це включає в себе стимулювання підприємництва, прискорення економічного зростання та привертання інвестицій. Однак це також може призводити до зростання соціальної нерівномірності та зменшення соціального захисту, що стає об'єктом критики.

Важливо враховувати, що багато країн ЄС використовують комбінований підхід, об'єднуючи елементи ліберальної моделі з соціал-демократичними аспектами для досягнення балансу між ринковими силами та соціальною

справедливістю.

2. Соціал-демократична модель:

Ця модель поєднує ринкові механізми з високим рівнем соціального захисту. Держава грає активну роль у регулюванні економіки, забезпечуючи широкий спектр соціальних послуг та заходів. Це дозволяє забезпечити рівність та підтримувати соціальну справедливість. Скандинавські країни часто служать прикладом такого підходу.

Соціал-демократична модель економічного розвитку характеризується поєднанням ринкових елементів з високим рівнем соціального захисту та державною інтервенцією з метою забезпечення соціальної справедливості та рівності. Декілька країн Європейського Союзу приділяють велику увагу соціал-демократичним аспектам у своїй економічній політиці.

Швеція - класичний приклад країни із соціал-демократичною моделлю. У Швеції високий рівень соціального захисту, широкий доступ до громадської освіти та охорони здоров'я, а також активна участь держави у регулюванні економіки. Це сприяє високому рівню життя та стабільності.

Данія є ще однією країною з вираженими соціал-демократичними рисами. Вона має високий рівень соціального захисту, зокрема в галузі охорони здоров'я, освіти та соціального страхування. Данія також відома своєю активною громадською політикою та високим рівнем громадянської участі.

Норвегія є прикладом країни, що об'єднує ринкові відносини зі значним рівнем соціального захисту. Країна має високий рівень життя, ефективну систему громадської охорони здоров'я та соціального страхування, що допомагає забезпечити стабільність і рівність у суспільстві.

Німеччина використовує елементи соціал-демократичної моделі, особливо в галузі регулювання ринку праці, соціального страхування та відпусток. Компроміс між ринковими силами та соціальною справедливістю є важливим аспектом німецької економічної політики.

Вплив соціал-демократичної моделі на ці країни полягає в створенні стійкого та збалансованого суспільства, забезпеченні соціальної стабільності, рівності та

гармонійного розвитку. Високий рівень соціального захисту сприяє зменшенню соціальних нерівностей та покращенню якості життя громадян. Однак ефективне управління і фінансова стійкість є ключовими факторами для успішного функціонування цієї моделі.

3. Модель "змішаної економіки":

Цей підхід поєднує елементи ринкової економіки з інтервенцією держави в тих випадках, коли це потрібно для забезпечення громадського благополуччя та стабільності. Держава може брати на себе роль стимулювання інновацій, розвитку освіти та забезпечення соціального захисту.

Модель "змішаної економіки" означає поєднання ринкових механізмів із елементами державної регуляції та соціального захисту. Декілька країн Європейського Союзу використовують цей підхід, забезпечуючи баланс між свободою ринку і соціальною справедливістю.

Франція використовує підхід "змішаної економіки", де приватний сектор існує поряд із сильною роллю держави в економіці. Держава активно регулює ринки, забезпечуючи соціальний захист, та відіграє ключову роль у забезпеченні доступу до освіти та охорони здоров'я.

Італія також може вважатися країною з "змішаною економікою". Тут приватний сектор співіснує з державним втручанням у економіку, зокрема у сферах охорони здоров'я та освіти.

Іспанія має елементи "змішаної економіки", де держава відіграє активну роль у забезпеченні соціального захисту, але також надає простір для функціонування приватного сектору.

Австрія є прикладом країни, де соціальний ринок поєднує елементи ринкової економіки з ефективною соціальною системою. Приватний сектор діє поряд із державними ініціативами для забезпечення соціальної стабільності.

Вплив моделі "змішаної економіки" може бути багатограним. З одного боку, такий підхід може сприяти стабільності і соціальній справедливості, забезпечуючи громадянам доступ до соціальних послуг та захисту. З іншого боку, може існувати ризик надмірного державного втручання та бюрократії, що

може гальмувати розвиток підприємництва та конкурентоспроможності економіки. Успіх такого підходу залежить від здатності збалансувати інтереси держави, ринку та громадян.

4. Стратегія "екологічного розвитку":

Зростаюча увага до екології та сталого розвитку призвела до формування моделі, яка ставить перед собою завдання об'єднати економічний розвиток із збереженням природних ресурсів та захистом навколишнього середовища. Ця стратегія передбачає створення екологічно стійких галузей та ринків.

Стратегія "екологічного розвитку" орієнтована на забезпечення економічного зростання, збереження природних ресурсів та захист навколишнього середовища. В рамках Європейського Союзу кілька країн активно застосовують екологічні стратегії для досягнення сталого розвитку та виконання зобов'язань, передбачених міжнародними домовленостями, такими як Паризька угода та Стратегія розвитку до 2030 року.

Нідерланди виводять стратегії екологічного розвитку на новий рівень, зосереджуючись на питаннях енергетичної ефективності, зменшенні викидів газів, використанні відновлювальних джерел енергії та збереженні водних ресурсів. Країна також ставить перед собою амбітні цілі щодо сталого розвитку.

Германія, яка відома своєю стратегією "Енергетична трансформація" або "Енергії відновлюваної енергії", розвиває відновлювальні джерела енергії та домагається зменшення залежності від вугільної енергетики. Крім того, країна активно працює над зменшенням викидів та покращенням якості повітря.

Швеція визначається високим рівнем екологічної свідомості та активної боротьбою зі змінами клімату. Країна ставить перед собою амбіційні цілі щодо зменшення викидів парникових газів та розвитку відновлювальних джерел енергії.

Данія також слідує стратегії "зеленого" розвитку, акцентуючи на відновлювальних джерелах енергії, енергоефективності та розвитку "зелених" технологій. Країна активно працює над збереженням біорізноманіття та ефективним використанням природних ресурсів.

Країни можуть адаптувати ці моделі в залежності від своїх умов, ресурсів та стратегічних цілей. Важливо враховувати, що найбільш успішні країни часто поєднують елементи різних моделей, розвиваючи гнучкі та адаптовані стратегії, щоб відповідати змінюючимся умовам економічного середовища.

Економічна нерівномірність серед країн-членів ЄС є складною проблемою, яка потребує комплексного підходу для вирішення. Зменшення цієї нерівномірності вимагає спільних зусиль, щоб розробити політики, спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку менш розвинених регіонів та забезпечення рівних можливостей для всіх країн-членів. Тільки через взаємодію та взаємопідтримку ЄС може досягти інклюзивного та сталого економічного розвитку.

7) Освітні відмінності

Однією з головних причин економічної нерівномірності є нерівномірність в освіті. Доступ до якісної освіти значно впливає на потенціал заробітку та економічні можливості людини. У багатьох суспільствах діти з малозабезпечених сімей можуть стикатися з такими проблемами, як неадекватні шкільні приміщення, обмежений доступ до освітніх ресурсів і брак кваліфікованих учителів. У результаті вони перебувають у не вигідному становищі порівняно зі своїми багатшими колегами, увічнюючи цикл нерівномірності між поколіннями.

Освіта є потужним каталізатором економічного розвитку, соціальної мобільності та зменшення економічної нерівномірності. Однак значні відмінності в освітніх системах між країнами можуть посилити існуючу економічну нерівномірність. Вплив цих відмінностей є далекосяжним і впливає не лише на індивідуальний потенціал заробітку, але й на загальний економічний стан націй. Рівень економічної нерівномірності між країнами тісно пов'язаний з доступністю та якістю освіти. У багатьох країнах, що розвиваються, недостатня інфраструктура, нестача кваліфікованих викладачів і недостатні навчальні ресурси перешкоджають освітньому досвіду. Розбіжності в доступі до якісної освіти увічнюють цикл бідності, обмежуючи здатність людей набувати навичок

і знань, необхідних для конкуренції в глобалізованій економіці. Освітні відмінності сприяють відмінностям у наборі навичок робочої сили в різних країнах. Країни з добре розвинутою та інклюзивною освітньою системою прагнуть виробляти кваліфіковану та адаптовану робочу силу, підвищуючи свою глобальну конкурентоспроможність. І навпаки, країнам з обмеженими освітніми ресурсами може бути важко задовольнити потреби ринку праці, що швидко розвивається. Така нестача навичок може призвести до економічної стагнації та підвищення рівня безробіття, поглиблення розриву між процвітаючими та бідними країнами.

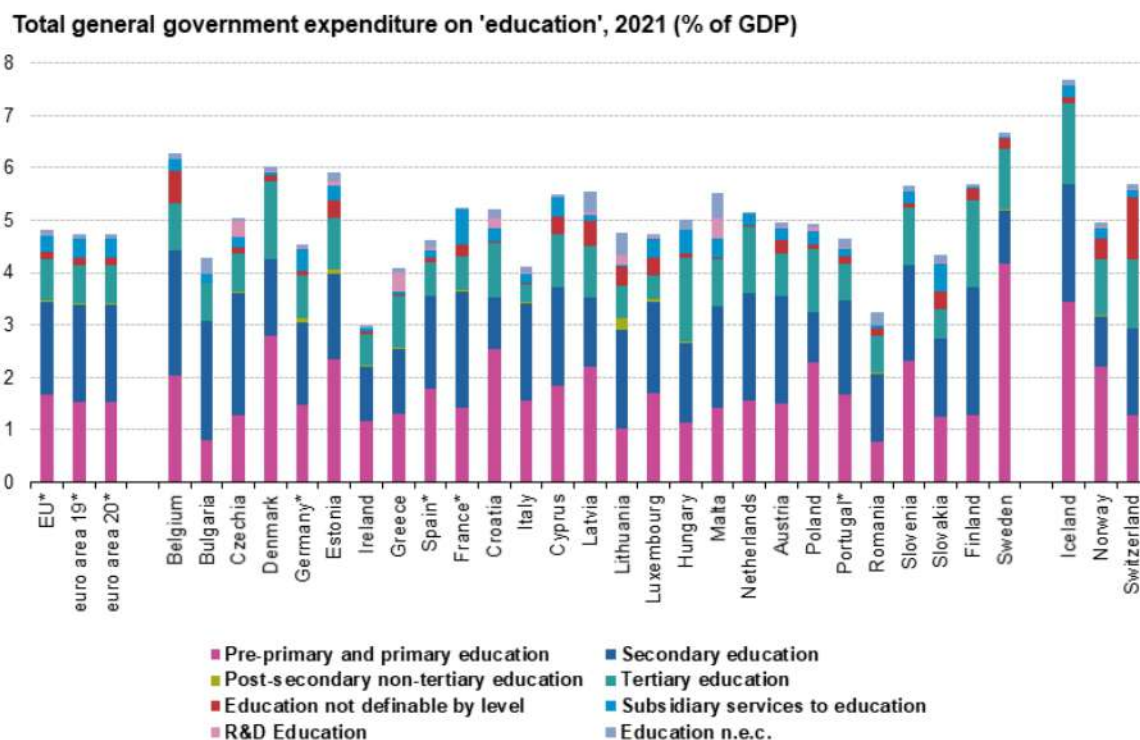
Країни з надійною освітньою системою мають кращі можливості для використання технологічного прогресу та сприяння інноваціям. Освітні заклади відіграють вирішальну роль у вихованні креативності та навичок критичного мислення, необхідних для технологічного прориву.

Розбіжності в технологічних можливостях сприяють глобальному економічному розриву, оскільки технологічно розвинені країни мають вищу продуктивність і економічне зростання порівняно з тими, хто відстає в інноваціях.

Якщо порівняти Рис. 2.1 з Додатком А, можна помітити що країни які витрачають більше коштів на освіту мають кращий показник ВВП. Хоча це правда, що інвестиції в освіту можуть позитивно сприяти економічному зростанню, важливо визнати, що кореляція не означає причинно-наслідкового зв'язку, і різні фактори взаємодіють, щоб сформувати економічні показники нації.

Крім того, якість освіти має таке ж значення, як і кількість, і зосередженість на покращенні освітніх результатів має важливе значення для досягнення максимального економічного ефекту від витрат на освіту.

Освітні відмінності впливають на склад глобальної робочої сили, впливаючи на моделі торгівлі та економічного обміну.

eurostat

Рис.2.1 Загальні витрати на освіту у 2021р.,%

(https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_education)

Країни з добре освіченим населенням мають більше шансів надати кваліфіковану робочу силу на міжнародний ринок, що дозволить їм брати участь у високовартісних галузях. Навпаки, країни з нижчими освітніми стандартами можуть бути відведені до секторів з низькою кваліфікацією та низькою заробітною платою, увічнюючи цикл економічної нерівномірності в глобальному масштабі.

На основі цих даних можна зробити висновок, що освітні відмінності між країнами суттєво формують ландшафт економічної нерівномірності на глобальному рівні. Оскільки світ стає все більш взаємопов'язаним, усунення цих розбіжностей має вирішальне значення для сприяння сталому економічному розвитку та соціальній справедливості. Міжнародні зусилля щодо покращення освітніх можливостей, сприяння обміну знаннями та подолання глобального розриву в освіті можуть сприяти більш збалансованій та інклюзивній глобальній

економіці. Визнаючи вплив освітніх відмінностей, політики можуть працювати над створенням майбутнього, де освітні можливості будуть доступні для всіх, незалежно від географічного розташування, тим самим пом'якшуючи глибоко вкорінену проблему глобальної економічної нерівномірності.

8)Розбіжності в доходах

Наступною проблемою можна вважати розбіжності в доходах. Прірва між багатими та бідними збільшується в багатьох економіках, сприяючи загальній економічній нерівномірності. Важливу роль відіграють такі фактори, як стагнація заробітної плати для працівників із низьким і середнім доходом, у той час як доходи високооплачуваних продовжують зростати. Технологічний прогрес і глобалізація також призвели до автоматизації певних робочих місць, зменшення попиту на фізичну працю і, як наслідок, впливу на заробітну плату працівників у цих секторах. Нерівність у доходах, нерівномірний розподіл доходів між окремими особами та домогосподарствами, є критичним фактором, що впливає на загальний рівень економічної нерівномірності в суспільстві. Економічна нерівність, визначена як прірва між багатими та бідними, має глибокі наслідки для соціальної єдності, мобільності та загального добробуту нації. Якщо порівняти додаток А та додаток Б, можна помітити що рівень розподілення ВВП на душу населення та рівень рівномірного розподілу доходів дуже тісно перетинається. Цей приклад лише підтверджує факт того, що рівномірний розподіл доходів сприяє якісному зменшенню економічної нерівномірності.

Варто відмітити що економічна політика, яка надає пріоритет інклюзивності та справедливому розподілу багатства, є важливою. Це включає політику, яка заохочує малі та середні підприємства, підтримує підприємництво та усуває перешкоди для участі в економіці маргіналізованих груп.

Різниця в доходах тісно пов'язана з накопиченням багатства, зокрема через успадкування. Заможні родини мають можливість передавати активи, забезпечуючи майбутнім поколінням значні економічні переваги. У результаті люди, народжені в заможних сім'ях, часто мають доступ до кращих можливостей

для навчання, охорони здоров'я та ресурсів, увічнюючи цикл концентрації багатства. Цей цикл успадкованих переваг посилює економічну нерівність, ускладнюючи тим, хто не має багатства покоління, пробитися у вищі економічні верстви.

Вона також впливає на соціальну мобільність і доступ до економічних можливостей. Коли дохід зосереджений серед невеликої верстви населення, можливості висхідної мобільності стають обмеженими для тих, хто має низькі доходи. Ця відсутність соціальної мобільності не тільки закріплює існуючу економічну нерівномірність, але й пригнічує потенціал більш динамічного та меритократичного суспільства.

Вплив нерівномірності доходів очевидний у податковій політиці. У деяких випадках регресивні системи оподаткування або податкові лазівки, які сприяють заможним, можуть посилити економічну нерівномірність. Політика, яка непропорційно приносить користь особам з високими доходами, наприклад, зниження податків на приріст капіталу або податкові гавані, сприяє розвитку сценарію, коли багаті накопичують багатство швидше, ніж решта суспільства, збільшуючи розрив у доходах.

Високий рівень нерівномірності доходів може мати ширші суспільні наслідки, впливаючи на соціальну єдність і загальну якість життя. Коли значна частина населення намагається задовольнити основні потреби, тоді як невелика еліта користується значним багатством, соціальна напруга може зрости. Це може призвести до підвищення рівня злочинності, зниження довіри до інститутів і викликів політичній стабільності, створюючи середовище, в якому економічна нерівномірність стає перешкодою для загального суспільного прогресу.

Різниця в доходах є потужною силою, яка формує ландшафт економічної нерівномірності в суспільстві. Його вплив виходить за межі простої різниці в доходах, впливаючи на доступ до можливостей, соціальну мобільність і загальний добробут нації. Вирішення економічної нерівномірності потребує комплексного підходу, який враховує основні причини нерівномірності доходів, включаючи політику оплати праці, накопичення багатства та податкові

структури. Впроваджуючи політику, яка сприяє справедливості, соціальній мобільності та інклюзивному економічному зростанню, суспільства можуть прагнути до більш справедливого розподілу доходів, сприяючи більш здоровому та стійкому економічному майбутньому.

9) Концентрація багатств

Як згадувалося вище, концентрація багатства, коли невеликий відсоток населення контролює непропорційну частку загального багатства, є критичним фактором економічної нерівномірності. Цю концентрацію можна пояснити різними факторами, зокрема спадковістю, сприятливою податковою політикою для багатих і здатністю певних осіб і корпорацій використовувати лазівки в законодавстві. Накопичення багатства протягом поколінь у певних родинах може створити значну перешкоду для інших, щоб проникнути у вищі економічні верстви.

Оскільки багатство все більше концентрується в руках привілейованої небагатьох, ширші наслідки для соціальної єдності, економічної мобільності та загального добробуту суспільства стають більш виразними.

Концентрація багатства часто увічнюється через успадкування, коли заможні сім'ї передають значні активи наступному поколінню. Така передача багатства між поколіннями створює значний розрив між тими, хто народився в благополуччі, і тими, хто не має таких переваг. Успадкування активів, включаючи майно, інвестиції та бізнес, сприяє зміцненню економічної нерівномірності, оскільки люди з успадкованим багатством починають життя зі значною економічною перевагою.

Концентроване багатство часто перетворюється на значний політичний вплив. Заможні особи та корпорації можуть використовувати свої фінансові ресурси для формування державної політики та впливу на законодавство, яке відповідає їхнім економічним інтересам. Цей вплив може призвести до політики, яка ще більше концентрує багатство, як-от податкові пільги для заможних або дерегуляція, яка вигідна великим корпораціям. Зв'язок між концентрацією багатства та політичною владою може призвести до самозміцнення циклу, що з

часом поглиблює економічну нерівномірність.

Концентрація багатства тісно пов'язана з підприємництвом та економічним впливом. Особи зі значними фінансовими ресурсами мають засоби для відкриття бізнесу, інвестування в інноваційні підприємства та впливу на економічні тенденції. У той час як підприємництво є рушійною силою економічного зростання, концентрація підприємницьких можливостей серед заможних може обмежити здатність інших брати участь в економічному розвитку та отримувати від нього вигоду. Ця динаміка сприяє збереженню економічної нерівномірності, оскільки доступ до підприємницьких можливостей залишається спотвореним.

Подібна система сприяє соціальному та культурному розколу всередині суспільства. У міру збільшення економічної нерівномірності соціальна згуртованість може слабшати, що призводить до зростання напруги між різними верствами населення. Соціальні та культурні розбіжності можуть проявлятися в різних формах, від нерівного доступу до культурних і рекреаційних зручностей до нерівномірності в охороні здоров'я та загальній якості життя. Ці розбіжності не лише підкреслюють економічну нерівність, але й перешкоджають розвитку згуртованого та інклюзивного суспільства.

Таким чином накопичення багатств є потужною силою, що формує ландшафт економічної нерівномірності. Його вплив виходить за межі фінансової нерівномірності, впливаючи на освіту, політичну владу, підприємництво та соціальну динаміку. Вирішення економічної нерівномірності потребує цілісного підходу, який враховує першопричини концентрації багатства та впроваджує політику, що сприяє економічній мобільності, справедливому доступу до можливостей і справедливому розподілу ресурсів. Визнаючи та пом'якшуючи вплив концентрації багатства, суспільства можуть працювати над створенням більш справедливого та інклюзивного економічного середовища, яке приносить користь усім членам, сприяючи сталому розвитку та соціальній гармонії.

10) Дискримінація та соціальне упередження:

Відсутність дискримінації означає рівність, а рівність виключає ключає

дискримінацію, вважає О. Руднева [2, с. 61]. Дискримінація за такими факторами, як раса, стать та етнічна приналежність, увічнює економічну нерівність. У багатьох суспільствах певні групи стикаються з системними бар'єрами, які обмежують їхній доступ до можливостей і ресурсів. Дискримінаційна практика найму, різниця в оплаті праці та обмежений доступ до фінансових послуг є прикладами того, як суспільні забобони сприяють економічній нерівномірності. Вирішення цих проблем вимагає не лише правових реформ, а й зміни суспільних установок і норм.

Вплив дискримінації та упередженого ставлення до економічної нерівномірності є складним і поширеним питанням, яке виходить за рамки фінансових наслідків, впливаючи на доступ до освіти, працевлаштування та загальну соціальну мобільність. Розширення можливостей жінок відіграє центральну роль у процесі та вимагає перетворення задачі досягнення гендерної рівності на загальновизнану мету, яка потребує технічної кваліфікації та фінансування [12]. Дискримінація на ринку праці залишається значною причиною економічної нерівномірності. Упередження, засноване на таких факторах, як раса, стать, етнічна приналежність і вік, може призвести до нерівних можливостей для працевлаштування та кар'єрного зростання. Різниця в оплаті праці зберігається, причому маргіналізовані групи часто заробляють менше, ніж їхні колеги за аналогічну роботу. Дискримінаційна практика найму та обмежений доступ до високооплачуваної роботи ще більше зміцнюють економічну нерівність, створюючи цикл нерівномірності, який непропорційно впливає на певні верстви населення. Ці слова підтверджує додаток В, на якому можна помітити гендерний розрив в оплаті праці. На основі цих даних ми можемо зробити висновок, що навіть в достатньо розвинутих країнах зберігається проблема дискримінації і шляхи до покращення не були використані повністю. Таким чином країни мають великі перспективи для власного покращення, що тим не менш потребує від них розпочати роботи з протидії нерівномірності.

Дискримінація має відчутний вплив на здоров'я та добробут, ще більше

впливаючи на економічну нерівномірність. Маргіналізовані групи можуть зіткнутися з нерівністю в доступі до медичної допомоги, що призведе до більшої кількості випадків хронічних захворювань і скорочення тривалості життя. Погане здоров'я може обмежити працездатність людини, що призведе до зниження потенціалу заробітку та збереження економічної нерівномірності. Крім того, дискримінаційна практика в охороні здоров'я може призвести до нерівного розподілу ресурсів, посилюючи загальний вплив на економічну нерівність.

Системна дискримінація, вбудована в суспільні структури та правові системи, може створити тривалі перешкоди для економічного розвитку. Дискримінаційні закони та політика обмежують можливості певних груп, перешкоджаючи їхній здатності накопичувати багатство та повною мірою брати участь в економіці. Подолання цих системних викликів вимагає не лише змін у законодавстві, а й змін у ставленні суспільства для сприяння більш інклюзивному та справедливому середовищу.

Вплив дискримінації та соціальних упереджень на економічну нерівномірність є глибоким і далекосяжним. Для вирішення цієї проблеми важливий комплексний підхід, що передбачає зміни в суспільному ставленні, законодавчій базі та економічних системах. Політика, яка сприяє рівним можливостям, різноманітності та інклюзивності, може сприяти усуненню бар'єрів, створених дискримінацією, створенню суспільства, де люди, незалежно від свого походження, мають рівний доступ до освіти, роботи та фінансових ресурсів. Визнаючи дискримінацію в усіх її формах і борючись із нею, суспільства можуть працювати над створенням більш справедливого економічного ландшафту, де блага процвітання є спільними для всіх.

11) Глобалізація та технологічні зміни:

Хоча глобалізація та технологічний прогрес призвели до підвищення продуктивності та економічного зростання, вони також сприяли економічній нерівномірності. Галузі, які вимагають висококваліфікованих працівників, отримують непропорційні вигоди від глобалізації та технологічного прогресу,

залишаючи позаду низькокваліфікованих працівників. Ця зміна попиту на навички може призвести до переміщення робочих місць і диспропорцій у заробітній платі, збільшуючи економічний розрив між різними сегментами робочої сили.

Глобалізація, що характеризується збільшенням транскордонної торгівлі, інвестицій та взаємопов'язаності, призвела до інтеграції економік у глобальному масштабі. Хоча це сприяло економічному зростанню, це також посилило різницю в доходах. Транснаціональні корпорації, з їхньою здатністю працювати через кордони, часто використовують різницю в оплаті праці, що призводить до концентрації багатства в певних регіонах або серед певних груп. Працівники, які працюють на низькокваліфікованих роботах, можуть зіткнутися зі зниженням заробітної плати через глобальну конкуренцію, що сприяє нерівномірності доходів у країнах.

Швидкі темпи технологічного прогресу, зокрема автоматизації та штучного інтелекту, змінили галузі та ринки праці. Хоча ці інновації підвищують продуктивність і ефективність, вони також сприяють виникненню нестачі навичок. Працівники з високим рівнем технічних навичок часто виграють від цих змін, вимагаючи вищої заробітної плати в секторах, де високий попит на спеціальні знання. І навпаки, працівники з низькою кваліфікацією, витіснені автоматизацією, можуть зіткнутися з безробіттям або незмінною зарплатою, посилюючи нерівномірність доходів. Беручи до уваги данні з Додатку Г , та порівнюючи з Додатком А, можна помітити що країни які приділяють достатню увагу витратам на дослідження та розробку новго – мають кращі показники ніж їх сусіди. І хоча важко чітко пояснити зв'язок іновацій та проблему економічної нерівномірності, не помітити залежність неможливо. З цього можна зробити висновок, що країнам варто приділяти увагу до розробки та використання нових іновацій. Економічна нерівномірність — це багатогранна проблема з глибокими причинами. Для ефективного вирішення цієї проблеми необхідний комплексний підхід, що поєднує політику, спрямовану на реформу освіти, соціальну справедливість, прогресивне оподаткування та інклюзивне економічне

зростання. Розуміючи та усуваючи глибинні причини економічної нерівномірності, суспільства можуть працювати над створенням більш справедливої та рівноправної економічної системи, яка приносить користь усім, сприяючи соціальній єдності та сталому розвитку.

2.2. Методологія оцінювання економічної нерівномірності

Економічна нерівномірність, повсюдна і складна проблема, потребує систематичних і методичних підходів для точної оцінки. Різні виміри нерівномірності вимагають детального вивчення для формулювання ефективної політики та втручання. У цьому есе досліджуються методичні підходи до оцінки економічної нерівномірності, охоплюючи кількісні показники, якісний аналіз та інтеграцію різноманітних точок зору для забезпечення всебічного розуміння.

1. Кількісні показники: коефіцієнт Джині та більше

Кількісні показники є основоположними для оцінки економічної нерівномірності, забезпечуючи числове уявлення про розподіл доходів і багатства. Коефіцієнт Джині, який широко використовується через свою простоту, обчислює ступінь нерівномірності в популяції. Однак методичні підходи виходять за межі цього єдиного показника. Вивчення квінтилів доходів, коефіцієнтів концентрації та розподілу процентилів дає більш детальне уявлення про те, як розподіляються економічні ресурси. Крім того, поздовжній аналіз дає змогу оцінювати тенденції в часі, допомагаючи у визначенні еволюційних моделей і потенційних структурних змін.

Кількісні показники є важливими інструментами для оцінки економічної нерівномірності, які дають змогу зрозуміти чисельне розуміння розподілу доходів і багатства населення. Коефіцієнт Джині є широко використовуваним показником для цієї мети, але всебічне розуміння економічної нерівномірності вимагає вивчення додаткових кількісних показників, які виходять за межі коефіцієнта Джині.

Коефіцієнт Джині — це підсумкова статистика, яка кількісно визначає

ступінь нерівномірності в розподілі. Він коливається від 0 до 1, де 0 означає повну рівність (всі мають однаковий дохід), а 1 означає повну нерівномірність (одна людина має весь дохід). Коефіцієнт Джині розраховується шляхом покладання кумулятивної частки населення проти кумулятивної частки доходу, а коефіцієнт виводиться з площі між спостережуваною кривою розподілу доходу та лінією повної рівності.

Хоча коефіцієнт Джині забезпечує єдине числове значення, яке підсумовує загальний рівень нерівномірності, він має деякі обмеження. Він не розкриває конкретних моделей розподілу в групах доходів або факторів, що сприяють нерівномірності. Тому для отримання всебічного розуміння економічних диспропорцій необхідне більш детальне вивчення. Як можна помітити на Рис.2.2 навіть економічно забезпечені країни з кращим ВВП на душу населення мають проблеми економічної нерівномірності. Тим не менш аналізуючи цей графік, варто відмітити що країни з більшими проблемами нерівномірності мають ненабагато кращу ситуацію. Таким чином проблема економічної нерівномірності не залежить від заможності країни, але є впевненим чинником, що заважає розвитку.

Розбивка населення на квінтилі або процентилі доходу дозволяє більш детально проаналізувати економічну нерівномірність. Замість того, щоб розглядати розподіл доходу як єдину сутність, цей підхід ділить населення на п'ять рівних частин (квінтилів) або сто рівних частин (процентилів) на основі рівня їхніх доходів. Досліджуючи частку загального доходу кожної групи, аналітики можуть визначити, які верстви населення зазнають непропорційних прибутків або втрат.

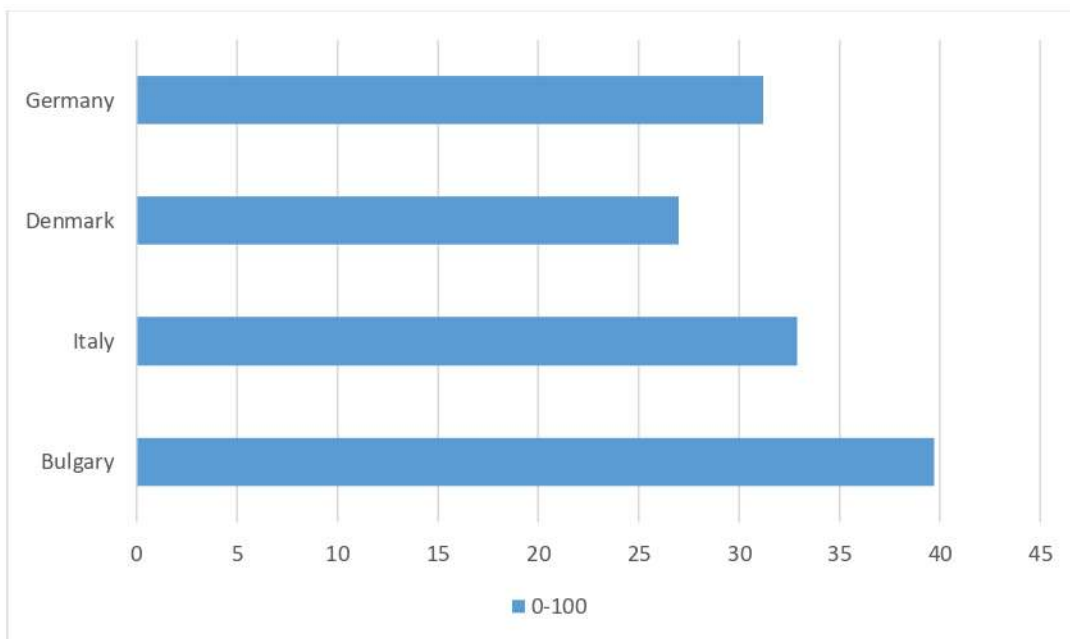

Рис. 2.2 Коефіцієнт Джині еквівалізованого наявного доходу, масштаб чисел 0-100(https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessil90_custom_8719839/default/table?lang=en)

Цей метод дає більш детальне уявлення про економічну нерівність, виявляючи закономірності розподілу між групами з різними доходами. Це допомагає визначити, чи зосереджена нерівність у певних верствах населення, і забезпечує більш цілеспрямований підхід до політичних заходів.

Коефіцієнти концентрації зосереджені на розподілі доходу між певними частинами населення, часто серед тих, хто отримує найвищий і найнижчий дохід. Наприклад, коефіцієнт концентрації може досліджувати частку загального доходу, що належить 10% найвищих або 40% найнижчих осіб. Цей підхід дозволяє дослідникам точно визначити концентрацію доходу в окремих сегментах суспільства, пропонуючи зрозуміти динаміку економічної нерівномірності на обох кінцях спектру доходів.

Аналіз коефіцієнтів концентрації допомагає визначити, чи є економічні вигоди непропорційно зосередженими серед найбагатших людей, чи існує концентрація бідних серед тих, хто отримує найнижчий дохід. Цей цільовий аналіз інформує про політичні рішення, спрямовані на вирішення конкретних проблем у цих групах доходу.

Оцінка економічної нерівномірності вимагає тимчасової перспективи, щоб зрозуміти, як моделі змінюються з часом. Поздовжній аналіз передбачає відстеження змін у розподілі доходу та показників нерівномірності протягом послідовних періодів. Цей підхід дозволяє дослідникам визначати тенденції, зміни в економічній динаміці та потенційний вплив змін політики на нерівномірність.

Досліджуючи, як розподіл доходів і багатства змінюється з часом, аналітики можуть визначити ефективність втручань і оцінити, чи розширюються чи звужуються економічні диспропорції. Поздовжній аналіз забезпечує динамічне бачення економічної нерівномірності, сприяючи більш обґрунтованому розумінню факторів, що впливають на зміни в розподілі ресурсів.

Підсумовуючи, хоча коефіцієнт Джині залишається цінним підсумковим показником економічної нерівномірності, більш повне розуміння досягається шляхом поєднання його з іншими кількісними показниками. Квінтילі доходів, процентильні розподіли, коефіцієнти концентрації та поздовжній аналіз пропонують детальне уявлення про моделі розподілу всередині населення, дозволяючи політикам і дослідникам розробляти цільові втручання, спрямовані на конкретні аспекти економічної нерівномірності.

2. Індекс розвиненості людини (ІРЛ)

Хоча ІРЛ в основному використовується для вимірювання загального розвитку країн, його можна використовувати і для оцінки нерівномірності. ІРЛ враховує такі параметри, як очікувана тривалість життя, освіта та доходи на душу населення.

Індекс розвиненості людини (ІРЛ) - це показник, який використовується для вимірювання загального рівня розвитку та добробуту населення країн. ІРЛ враховує такі компоненти, як очікувана тривалість життя, освіта та доходи на душу населення. Хоча головна мета ІРЛ - визначення рівня розвитку, його можна використовувати і для оцінки нерівномірності економічного розвитку в межах Європейського Союзу.

Порівняння значень ІРЛ між різними країнами-членами ЄС дозволяє визначити, наскільки різні країни сприймаються за рівністю у розвитку. Високі варіації в ІРЛ можуть свідчити про нерівномірність рівня розвитку між країнами.

Розгляд внутрішніх компонентів ІРЛ, таких як доходи на душу населення, освіта та очікувана тривалість життя, може допомогти в ідентифікації різниць у розвитку між різними регіонами або групами країн-членів ЄС.

Спостереження за змінами ІРЛ в часі дозволяє визначити, чи зменшується чи збільшується рівень нерівномірності в економічному розвитку між країнами-членами ЄС.

Розбивка ІРЛ за соціальними групами в межах країн-членів ЄС (наприклад, за рівнем освіти, статтю, етнічною групою) може допомогти виявити внутрішню нерівномірність в розподілі добробуту.

Хоча ІРЛ не є бездоганим показником і має свої обмеження (наприклад, він не враховує екологічних аспектів або соціальну нерівність), він залишається корисним інструментом для загальної оцінки рівня розвитку та може слугувати як основа для подальших досліджень щодо нерівномірності в ЄС. Комбінуючи ІРЛ з іншими показниками та методами, можна отримати більш повне розуміння економічної нерівномірності в регіоні.

3. Динамічні показники: соціальна мобільність і мобільність між поколіннями

Економічна нерівномірність не є статичною; вона передбачає динамічні процеси, включаючи соціальну мобільність. Оцінка соціальної мобільності дає змогу зрозуміти мінливість економічних систем і ступінь, до якого люди можуть переміщатися між соціально-економічними прошарками протягом свого життя. Міжгенераційна мобільність, зокрема, оцінює ймовірність того, що діти досягнуть вищого економічного статусу, ніж їхні батьки. Методичні підходи розглядають фактори, що впливають на мобільність, такі як освіта, доступ до можливостей та економічна політика, пропонуючи більш цілісне розуміння економічної нерівномірності в часі.

Динамічні показники, такі як соціальна мобільність і мобільність між

поколіннями, відіграють вирішальну роль в оцінці економічної нерівномірності в часі та між поколіннями. Ці показники дають зрозуміти мінливість економічних систем і ступінь, до якого індивіди можуть пересуватися між соціально-економічними прошарками. Відповідно до статистичних даних, поданих на Рис. 2.3, в Європейському союзі лише 3 з 10 осіб отримують вищу освіту, якщо ані їхні батьки, ані діди не мають вищої освіти. Проте 8 з 10 осіб обирають цей шлях, якщо як батьки, так і бабусі з дідусями мають вищу освіту. Сімейна історія має більше впливу в Південній та Східній Європі, порівняно з Північною Європою. Соціальна мобільність означає здатність індивідів просуватися вгору або вниз соціально-економічними сходами протягом життя. Вона вимірює ступінь, якою на економічний статус людини впливають такі фактори, як освіта, можливості та особисті зусилля, а не зумовлений обставинами її народження. Висока соціальна мобільність свідчить про те, що люди мають достатні шанси покращити своє економічне становище, незалежно від свого початкового походження.

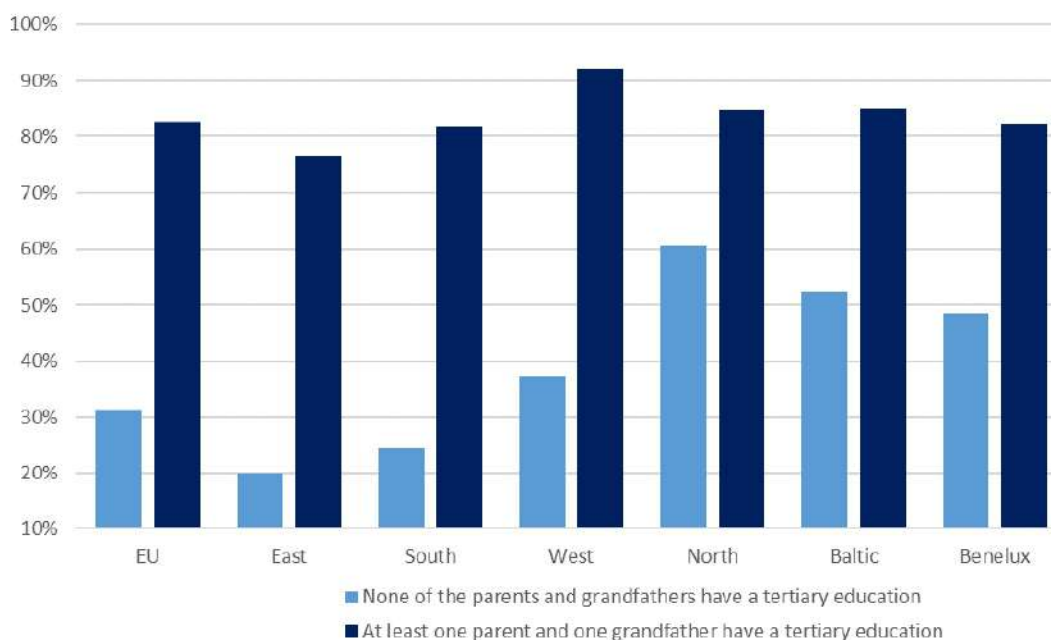

Рис. 2.3 Соціальна мобільність у Європі між поколіннями

(https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-mission-statement-work-programme/facts4eufuture/beyond-averages-fairness-economy-works-people/social-mobility-europe-across-generations_en)

Соціальна мобільність означає здатність індивідів просуватися вгору або вниз соціально-економічними сходами протягом життя. Вона вимірює ступінь, якою на економічний статус людини впливають такі фактори, як освіта, можливості та особисті зусилля, а не зумовлений обставинами її народження. Висока соціальна мобільність свідчить про те, що люди мають достатні шанси покращити своє економічне становище, незалежно від свого початкового походження.

На соціальну мобільність впливає кілька факторів. Освіта є ключовим фактором, оскільки доступ до якісної освіти може надати людям навички та знання, необхідні для висхідної мобільності. Економічна політика, умови ринку праці та можливості просування в суспільстві також відіграють значну роль. Усунення перешкод для соціальної мобільності часто передбачає створення рівних можливостей в освіті, зменшення дискримінації та просування політики, яка сприяє економічному зростанню та рівності.

Міжгенераційна мобільність зосереджується саме на зв'язку між економічним статусом батьків та їхніх дітей. Він оцінює ступінь, до якого люди можуть досягти іншого економічного статусу, ніж їхні батьки. У соціально мобільному суспільстві можна було б очікувати, що люди з низькими доходами матимуть розумні шанси перейти до вищого рівня доходу у своєму дорослому житті.

Мобільність між поколіннями часто вимірюється шляхом порівняння соціально-економічного статусу батьків із статусом їхніх дітей. Дослідники можуть використовувати статистичні методи для аналізу кореляції між доходом, освітою чи професією батьків і дітей. Суспільство з високою мобільністю між поколіннями характеризується слабким зв'язком між походженням батьків і майбутнім економічним статусом їхніх дітей.

Хоча соціальна мобільність і мобільність між поколіннями є ключовими індикаторами справедливого та справедливого суспільства, різноманітні проблеми можуть перешкоджати цим процесам. Перешкоди на шляху до якісної освіти, дискримінаційна практика на ринку праці та нерівний доступ до ресурсів

можуть обмежити здатність людей просуватися по економічних сходах. Вирішення цих проблем вимагає комплексної політики, спрямованої на зменшення нерівномірності у можливостях і результатах.

Оцінка соціальної мобільності та мобільності між поколіннями має пряме значення для розробки політики. Уряди та установи можуть розробляти політику, яка сприятиме рівному доступу до освіти, охорони здоров'я та економічних можливостей. Прогресивна податкова політика, системи соціального захисту та програми позитивних дій є прикладами ініціатив, спрямованих на сприяння більшій соціальній мобільності та мобільності між поколіннями. Усуваючи першопричини нерівномірності, політики можуть зробити свій внесок у більш динамічне та справедливе суспільство.

Соціальна мобільність і мобільність між поколіннями може значно відрізнятись в різних країнах і регіонах. Глобальні погляди на ці показники допомагають зрозуміти вплив міжнародних факторів, таких як торгова політика, глобалізація та ініціативи розвитку, на можливості, доступні окремим особам. Вивчення глобальних закономірностей дає змогу зрозуміти взаємозв'язок економічних систем і інформує про стратегії сприяння мобільності в більш широкому масштабі.

Підсумовуючи, динамічні показники, такі як соціальна мобільність і мобільність між поколіннями, пропонують тонке розуміння економічної нерівномірності, зосереджуючись на потенціалі окремих людей покращити свій економічний статус з часом. Ці показники дають цінну інформацію для політиків, які прагнуть створити середовище, яке сприяє рівним можливостям і зменшує вплив соціально-економічного походження на індивідуальні результати.

4. Суб'єктивні показники благополуччя та якості життя

Методичні оцінки виходять за рамки суто кількісних показників і включають якісні показники, включаючи суб'єктивні показники добробуту та якості життя. Розуміння того, як люди сприймають своє економічне становище та загальну задоволеність життям, дає більш повну перспективу впливу

економічної нерівномірності. Опитування та якісні методи дослідження можуть охопити нюанси досвіду окремих людей і громад, пропонуючи цінну інформацію для політиків, які прагнуть вирішити ширші соціальні наслідки економічної нерівномірності.

Суб'єктивні показники благополуччя та якості життя дають більш цілісну перспективу на досвід людей і вплив економічної нерівномірності на їхню загальну задоволеність життям. У той час як кількісні показники, такі як розподіл доходів і відмінності в багатстві, дають важливу інформацію, суб'єктивні показники благополуччя та якості життя фіксують особисту оцінку життєвих обставин. Ось глибше дослідження цих якісних параметрів:

Суб'єктивне благополуччя відноситься до особистих оцінок індивідів їхнього загального задоволення життям і щастя. Він охоплює емоційні переживання, задоволеність життям і відчуття мети та реалізації. SWB має суб'єктивний характер і відображає сприйняття та оцінку власного життя людьми.

Суб'єктивне благополуччя часто поділяють на три основні складові:

- Задоволеність життям: загальна оцінка людиною якості свого життя.
- Позитивний ефект: досвід позитивних емоцій і почуттів.
- Негативний вплив: Переживання негативних емоцій і почуттів.

Розглядаючи ці компоненти, дослідники та політики отримують більш детальне розуміння суб'єктивного досвіду окремих людей, крім економічних факторів.

Показники якості життя охоплюють ширший набір показників, які виходять за межі суб'єктивного благополуччя та включають різні аспекти життя людини. Ці показники можуть включати:

- Здоров'я та охорона здоров'я:
- Освіта:
- Навколишнє середовище:
- Соціальні відносини:
- Працевлаштування та економічна безпека:

Показники якості життя дають комплексне уявлення про добробут людей, включаючи як суб'єктивний досвід, так і об'єктивні умови.

Дослідники вимірюють суб'єктивне благополуччя за допомогою опитувань і самозвітів. Загальні інструменти включають шкали задоволеності життям, оцінку емоційного благополуччя та запитання, які фіксують загальне щастя людини. У той час як суб'єктивне благополуччя є за своєю суттю індивідуалістичним, агрегування відповідей на суспільному рівні забезпечує основу для розуміння ширших моделей і тенденцій.

Оцінка суб'єктивних показників благополуччя та якості життя має пряме значення для розробки політики. Політики можуть використовувати ці показники, щоб визначити сфери, де люди відчувають незадоволення або стикаються з труднощами, окрім економічних факторів. Наприклад, політика, яка розширює доступ до медичної допомоги, покращує освітні можливості та сприяє соціальній єдності, може сприяти вищому суб'єктивному благополуччю та загальній якості життя.

На суб'єктивне благополуччя впливають культурні та індивідуальні фактори. Різні культури можуть по-різному наголошувати на певних аспектах задоволеності життям, і індивідуальні переваги та цінності відіграють значну роль. Визнання цих варіацій є важливим під час інтерпретації та порівняння суб'єктивних даних про благополуччя в різних групах населення.

Поздовжній аналіз, що відстежує зміни суб'єктивного благополуччя з часом, і перехресний аналіз, що порівнює благополуччя різних демографічних груп, дає цінну інформацію. Розуміння того, як суб'єктивне благополуччя розвивається у відповідь на економічні зміни, політичні втручання та зміни в суспільстві, допомагає вдосконалити стратегії сприяння загальному задоволенню життям.

Підсумовуючи, суб'єктивні показники добробуту та якості життя вносять важливий якісний вимір в оцінку економічної нерівномірності. Враховуючи особисті оцінки свого життя та враховуючи ширший набір індикаторів, політики можуть розробити більш цілісні стратегії для вирішення різноманітних факторів,

які впливають на добробут, окрім економічних міркувань.

5) Коефіцієнт варіації:

Цей показник визначає ступінь варіації (розсіювання) певного параметра (наприклад, доходів) в групах або регіонах. Велике значення коефіцієнта варіації свідчить про високий рівень нерівномірності.

Коефіцієнт варіації (Coefficient of Variation, CV) використовується для вимірювання ступеня різноманітності між значеннями в розподілі. У контексті економічного розвитку Європейського Союзу, Коефіцієнт варіації може бути використаний для визначення рівня нерівномірності в розподілі економічних показників між країнами-членами.

Основні кроки використання Коефіцієнта варіації для вимірювання нерівномірності в економічному розвитку ЄС можуть виглядати наступним чином:

1. Обрання показника:

Вибір конкретного економічного показника, який вас цікавить для оцінки нерівномірності. Це може бути, наприклад, ВВП на душу населення, рівень безробіття, розподіл доходів і т.д.

2. Збір даних:

Збір статистичних даних про вибраний показник для кожної країни-члена ЄС. Дані можна отримати від національних статистичних органів або міжнародних організацій, таких як Євростат.

3. Розрахунок середнього значення та стандартного відхилення:

Розрахунок середнього значення та стандартного відхилення для обраного показника в розподілі значень серед країн-членів ЄС.

4. Розрахунок Коефіцієнта варіації:

Використовуючи формулу CV ($CV = (\text{стандартне відхилення} / \text{середнє значення}) * 100\%$), розрахунок Коефіцієнта варіації для визначення ступеня варіабельності обраного показника серед країн ЄС.

5. Аналіз результатів:

Оцінка отриманих значень Коефіцієнта варіації для визначення рівня

нерівномірності в розподілі обраного показника між країнами-членами ЄС. Високе значення CV вказує на велику різноманітність, тоді як низьке значення свідчить про більш однорідний розподіл.

Користуючись Коефіцієнтом варіації, можна отримати кількісну міру варіабельності між країнами та оцінити рівень нерівномірності в економічному розвитку ЄС. Однак слід пам'ятати, що CV також має свої обмеження, і важливо враховувати контекст та специфіку вибраних показників при його використанні.

Важливо враховувати, що жоден з цих показників не є повністю вичерпним, і для глибокого розуміння економічної нерівномірності рекомендується використовувати комплексний підхід, комбінуючи різні методології та показники. Також, враховуючи контекст і особливості країни чи регіону, важливо адаптувати методи оцінювання для найкращого відображення реальності.

Підсумовуючи, глобальні перспективи через міжнаціональні та міжнародні порівняння є необхідними для розуміння економічної нерівномірності в ширшому контексті. Незважаючи на те, що виклики існують, знання, отримані в результаті такого аналізу, сприяють розробці інформованої політики та стратегій, які можуть вирішити складну та взаємопов'язану природу економічної нерівномірності в усьому світі.

В результаті можна сказати, що методичні підходи до оцінки економічної нерівномірності вимагають поєднання кількісних і якісних показників, включаючи пересічні фактори, динамічні показники та глобальні перспективи. Прийнявши комплексну методологію, політики та дослідники можуть отримати тонке розуміння багатогранної природи економічної нерівномірності. На основі цих методичних оцінок втручання та політика можуть бути адаптовані для вирішення конкретних проблем і сприяння більш справедливому розподілу економічних ресурсів усередині та між суспільствами

2.3. Розвиток економічної нерівномірності в сучасному Європейському союзі

Європейський Союз, який почав свій шлях як об'єднання країн з метою спільного розвитку та забезпечення миру та стабільності, стикається з серйозною проблемою – економічною нерівномірністю між своїми членами. Незважаючи на значні зусилля спільної політики та економічного співробітництва, деякі регіони ЄС розвиваються швидше, ніж інші, що породжує проблеми соціального, економічного та політичного характеру.

Однією з ключових причин росту економічної нерівномірності в ЄС є різниця в рівні розвитку між західними та східними країнами Союзу. Після приєднання нових членів, таких як країни Центральної та Східної Європи, виникли значні різниці в економічному потенціалі та інфраструктурі. Це призвело до того, що деякі регіони продовжують наздоганяти інші, тоді як інші залишаються відстаючими.

Деякі з регіонів, які зазнали важкостей під час економічних криз або змін структури галузей, можуть бути схильні до зростання безробіття та втрати конкурентоспроможності. Це створює замкнуті економічні кола, де економічно слабкі регіони стають ще більше вразливими та залежними від економічно сильних.

Глобалізація також грає ключову роль у зростанні економічної нерівномірності в ЄС. Хоча глобалізація може призвести до зростання обсягів торгівлі та інвестицій, вона також може підсилити концентрацію економічної влади у деяких регіонах та секторах. Багатіші та більш розвинені країни мають тенденцію здобувати переваги в умовах глобальної конкуренції, в той час як менш розвинені регіони можуть залишатися на задньому плані.

1) Глобалізація та її невдоволення:

Одним із головних чинників економічної нерівномірності в сучасному світі є процес глобалізації. Хоча глобалізація сприяла безпрецедентному економічному зростанню та взаємопов'язаності, вона також призвела до концентрації багатства в руках транснаціональних корпорацій та світової еліти. Вільний потік капіталу та аутсорсинг виробництва в країни з низьким рівнем оплати праці сприяли розмиванню ринків праці в розвинених країнах,

посилюючи різницю в доходах.

«Глобалізація та її невдоволення» — це фраза, яка охоплює складний і часто суперечливий зв'язок між процесом глобалізації та соціальними, економічними та політичними наслідками, які він приносить. Термін, введений економістом Джозефом Е. Стігліцем, отримав широке визнання як назва його книги «Глобалізація та її невдоволення», опублікованої в 2002 році.

Глобалізація означає зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність економік, культур і суспільств у глобальному масштабі. Хоча глобалізація призвела до значних переваг, таких як посилення економічного зростання, технологічний прогрес і доступ до ширшого спектру товарів і послуг, вона також породила низку проблем і невдоволення серед певних верств населення.

Глобалізація є основним рушієм економічної нерівномірності. Оскільки капітал, товари та інформація вільніше переміщуються через кордони, ті, хто має ресурси та навички, щоб орієнтуватися в глобальній економіці, часто отримують непропорційну вигоду. Транснаціональні корпорації, зокрема, можуть скористатися глобальними ринками та ресурсами, сприяючи концентрації багатства серед світової еліти. Розрив між багатими та бідними, що збільшується, був джерелом невдоволення в багатьох суспільствах.

Глобалізація ринків призвела до аутсорсингу робочих місць у країни з нижчою вартістю робочої сили. Хоча це може підвищити ефективність і зменшити витрати для бізнесу, це також призвело до переміщення робочих місць у галузях, які стикаються з посиленням міжнародної конкуренції. Працівники в розвинутих країнах можуть опинитися без роботи або зіткнутися зі стагнацією зарплати внаслідок аутсорсингу, що сприяє невдоволенню та соціальній напруженості.

Поширення глобалізованих ЗМІ, технологій і культурних продуктів викликало занепокоєння щодо культурної гомогенізації. Місцеві традиції та культурне розмаїття можуть бути затьмарені домінуванням глобалізованої популярної культури, що призводить до відчуття культурної втрати та кризи ідентичності серед певних спільнот.

Глобальний рух товарів і послуг посилив тиск на навколишнє середовище, включаючи виснаження ресурсів, забруднення та зміну клімату. Критики стверджують, що прагнення до економічної глобалізації часто відбувається за рахунок екологічної стійкості, сприяючи невдоволенню серед тих, хто стурбований довгостроковим здоров'ям планети.

Невдоволення, пов'язане з глобалізацією, викликало політичну реакцію в різних частинах світу. Антиглобалістські настрої були використані популістськими лідерами, які обіцяють захистити місцеву промисловість, робочі місця та культурну самобутність. Зростання протекціоністської політики та націоналістичних рухів у деяких країнах можна розглядати як реакцію на передбачуваний негативний вплив глобалізації.

Стігліц стверджує, що універсальний підхід до економічної політики, який пропагують ці інституції, часто посилює негативні наслідки глобалізації та не дозволяє вирішити проблеми найбільш вразливих верств суспільства.

2) Технологічні досягнення та автоматизація:

Швидкі темпи технологічного прогресу, особливо у сферах штучного інтелекту та автоматизації, змінили характер роботи. Хоча інновації мають потенціал для підвищення продуктивності та ефективності, вони також становлять загрозу традиційній зайнятості. Автоматизація призвела до витіснення робочих місць у певних галузях, непропорційно вплинувши на низькокваліфікованих працівників, яким часто не вистачає ресурсів для перепідготовки та підвищення кваліфікації. У результаті економічна нерівномірність посилюється, оскільки ті, хто вміє орієнтуватися в цифровій економіці, процвітають, залишаючи позаду інших.

Технологічний прогрес і автоматизація є трансформаційною силою, яка суттєво впливає на різні аспекти суспільства, особливо в сферах економіки та зайнятості. Інтеграція передових технологій у промислові процеси та повсякденне життя має потенціал для підвищення ефективності, інновацій та зручності. Однак ці досягнення також викликають занепокоєння, особливо щодо їх впливу на зайнятість, розподіл доходів і структуру суспільства. Розвинені

країни ЄС, такі як Німеччина, Франція та Нідерланди, можуть мати значні переваги у фінансуванні та здійсненні досліджень та розробок, що сприяє створенню новітніх технологій. В менш розвинених країнах може відчутно бракувати ресурсів для таких інвестицій, що призводить до їхньої технологічної відсталості.

Різниці в доступі до цифрових технологій можуть призводити до створення цифрового розколу між країнами ЄС. Країни з більш розвиненими цифровими інфраструктурами можуть швидше адаптуватися до цифрових технологій, в той час як менш розвинені країни можуть залишатися відсталими.

Однією з основних проблем, пов'язаних із технологічним прогресом, є потенційне витіснення робочих місць через автоматизацію. Автоматизація передбачає використання технологій для виконання завдань, які традиційно виконувалися людьми. Хоча це може підвищити продуктивність і знизити витрати для бізнесу, це може призвести до переміщення робочих місць у секторах, де рутинні та повторювані завдання можна автоматизувати. Такі галузі, як виробництво, логістика та обслуговування клієнтів, зазнали значних змін завдяки автоматизації. Впровадження автоматизації та штучного інтелекту може призводити до економії ресурсів у розвинених країнах, але при цьому може виникати ризик втрати робочих місць у менш розвинених регіонах, де технологічна адаптація може бути повільнішою.

Технологічний прогрес часто призводить до зміни навичок, необхідних на ринку праці. Роботи, які включають рутинні, ручні завдання, більш сприйнятливі до автоматизації, тоді як ті, які потребують вирішення складних проблем, креативності та емоційного інтелекту, можуть стати більш цінними. Така зміна попиту на кваліфікацію може сприяти цифровому розриву, коли люди з необхідними навичками процвітають у новій економіці, тоді як інші стикаються з проблемами в адаптації до мінливого робочого середовища.

Вплив технологічного прогресу на нерівномірність у доходах є предметом дискусій. З одного боку, ті, хто володіє навичками роботи з передовими технологіями, можуть відчувати більше можливостей працевлаштування та вищу

заробітну плату. З іншого боку, працівники галузей, де стоїть питання автоматизації, можуть зіткнутися з незахищеністю роботи та стагнацією заробітної плати. Загальний ефект може сприяти збільшенню розриву між висококваліфікованими особами з високим доходом і низькокваліфікованими працівниками з низьким доходом.

Незважаючи на занепокоєння щодо переміщення робочих місць, технологічний прогрес відіграє вирішальну роль у стимулюванні економічного зростання та сприянні інноваціям. Автоматизація може призвести до підвищення ефективності, дозволяючи підприємствам виробляти більше з меншими ресурсами. Це, у свою чергу, може сприяти економічному розширенню та створенню нових галузей і робочих місць у сферах, пов'язаних із технологіями.

Вирішення викликів, пов'язаних із технологічним прогресом, потребує продуманих політичних заходів. Уряди та інституції повинні інвестувати в освітні та навчальні програми, щоб надати робочій силі навички, необхідні в цифровій економіці. Ініціативи з навчання впродовж життя, учнівства та програми підвищення кваліфікації є важливими компонентами адаптації до мінливого характеру роботи.

Оскільки автоматизація стає все більш поширеною, етичні міркування виходять на перший план. Виникають питання про відповідальне використання технологій, вплив на конфіденційність і потенційні упередження в алгоритмах. Забезпечення того, щоб технологічний прогрес відповідав етичним принципам, має вирішальне значення для створення суспільства, яке отримує користь від інновацій без шкоди для важливих цінностей.

Вплив технічного прогресу не обмежується окремими країнами; це має глобальні наслідки. Оскільки автоматизація змінює галузі та ланцюжки поставок, вона впливає на глобальні моделі торгівлі та ринки праці. Зростання рівня автоматизації в одній країні може мати хвилі впливу на всю світову економіку, вплинувши на зайнятість і економічні відносини в усьому світі.

Підсумовуючи, для зменшення нерівномірності, ЄС повинен приділяти увагу включаючи, адаптивні та справедливі стратегії. Сприяння доступу до

новітніх технологій для всіх країн ЄС, розвиток освіти та навичок, а також створення сприятливого середовища для інновацій може допомогти зменшити технологічні різниці між країнами та сприяти більш сталому і інклюзивному економічному розвитку всього Союзу.

Є необхідною реакція з боку ЄС для зменшення економічної нерівномірності та забезпечення сталого розвитку всіх своїх членів. Спільна політика залучення інвестицій, розвитку інфраструктури та підтримки соціальних програм може стати ключовим інструментом у забезпеченні більш рівномірного розподілу економічних можливостей та благополуччя в усьому ЄС. Усунення економічної нерівномірності в ЄС є складним завданням, але це також може бути важливим етапом у побудові більш справедливого та єдиного Європейського Союзу, який має на меті забезпечити благополуччя для всіх своїх громадян, незалежно від їхнього регіону проживання чи економічного статусу.

3) Політичні рішення та дерегуляція:

Державна політика та нормативно-правова база відіграють вирішальну роль у формуванні розподілу багатства в суспільстві. В останні десятиліття зрушення до неоліберальної економічної політики, що характеризується дерегуляцією та зниженням податків для багатих, сприяло збільшенню розриву в багатстві. Це дозволило накопичити багатство нагорі, одночасно обмеживши системи соціального захисту та можливості для тих, хто знаходиться внизу. Як наслідок, заможні люди часто можуть використовувати свої ресурси для впливу на політичні рішення на свою користь, увічнюючи цикл нерівномірності. Політичні рішення та дерегуляція можуть грати важливу роль у створенні чи зменшенні нерівномірності між країнами Європейського Союзу.

Політичні рішення та дерегуляція відіграють значну роль у формуванні економічного ландшафту країни. Ці рішення, які часто приймаються урядами та регуляторними органами, впливають на рівень втручання в ринки, правила, що регулюють бізнес, і загальне економічне середовище. Деретуляція, зокрема, стосується скорочення або скасування державних правил і положень у певних галузях з метою сприяння конкуренції, ефективності та економічного зростання.

Дерегуляція ґрунтується на переконанні, що зменшення державного втручання в певні галузі дозволяє ринковим силам діяти вільніше. Прихильники стверджують, що посилення ринкової конкуренції може призвести до підвищення ефективності, інновацій і зниження цін для споживачів. Галузі, які зазвичай підлягають дерегуляції, включають телекомунікації, енергетику, транспорт і фінанси.

Дерегуляція спрямована на сприяння конкуренції шляхом усунення бар'єрів для входу та дозволу новим гравцям увійти на ринок. Очікується, що це стимулюватиме інновації та покращить якість товарів і послуг, оскільки компанії прагнуть отримати конкурентну перевагу. Однак фактичний вплив на конкуренцію може бути різним, і в деяких випадках це може призвести до концентрації ринкової влади серед кількох домінуючих гравців.

Прихильники дерегуляції стверджують, що вона приносить користь споживачам, сприяючи більшому вибору, нижчим цінам і покращенню послуг. Наприклад, у галузі авіаперевезень дерегуляція була пов'язана зі зниженням цін на авіаквитки. Однак критики висловлюють занепокоєння, що в деяких випадках дерегуляція може призвести до гонки на дно з точки зору якості, безпеки або екологічних стандартів.

Фінансовий сектор був центром дерегуляції, особливо в другій половині 20 століття. Наприклад, скасування Закону Гласса-Стігола в Сполучених Штатах у 1999 році дозволило комерційним банкам, інвестиційним банкам і страховим компаніям брати участь у більш широкому спектрі фінансової діяльності. Хоча прихильники стверджували, що це підвищить ефективність, критики пояснюють фінансову кризу 2008 року частково відсутністю регуляторного нагляду у фінансовій галузі.

Дерегуляція може мати наслідки для стандартів праці та охорони навколишнього середовища. У деяких випадках обмеження правил може призвести до зниження захисту працівників або захисту навколишнього середовища. Критики стверджують, що це може призвести до експлуатації, небезпечних умов праці та погіршення навколишнього середовища.

Однією з проблем, пов'язаних із дерегуляцією, є ризик захоплення регуляторними органами, коли інтереси галузі впливають або контролюють регуляторні органи. Це може підірвати передбачувані переваги дерегуляції, оскільки правила можуть бути сформовані на користь певних компаній чи галузей, а не на захист суспільних інтересів.

У той час як дерегуляція часто проводиться через потенційні економічні вигоди, уряди можуть знову запроваджувати регулювання під час кризи. Глобальна фінансова криза 2008 року спонукала до переоцінки ролі регулювання на фінансових ринках, що призвело до дискусій щодо необхідності посилення нагляду та системного управління ризиками.

Ефективність політичних рішень і дерегуляції залежить від знаходження правильного балансу. Забагато регулювання може пригнічувати інновації та економічне зростання, а надто мало може призвести до негативних зовнішніх ефектів, провалів ринку та соціальної нерівномірності. Досягнення оптимальної нормативної бази вимагає ретельного розгляду конкретного контексту та динаміки галузі.

Підсумовуючи, політичні рішення та дерегуляція є невід'ємними компонентами економічного управління. У той час як дерегуляція спрямована на сприяння конкуренції та ефективності, політики повинні ретельно знаходити баланс між свободою ринку та необхідністю гарантій для захисту споживачів, працівників і навколишнього середовища. Результати таких рішень можуть мати далекосяжні наслідки для економіки та суспільства в цілому.

4) Глобальна фінансизація:

Посилення фінансування світової економіки ще більше посилює економічну нерівномірність. Розвиток фінансових ринків і поширеність спекулятивної діяльності створили можливості для накопичення багатства, насамперед тим, хто має значний капітал для інвестування. Фінансові ринки, хоч і важливі для економічного зростання, стали джерелом концентрації доходів, оскільки прибутки від інвестицій часто отримують невеликий прошарок населення, залишаючи багатьох інших людей позбавленими таких можливостей.

Глобальна фінансіалізація означає зростання популярності та впливу фінансових ринків і фінансової діяльності у світовій економіці. Це явище стало визначальною рисою кінця 20-го та початку 21-го століть, що ознаменувалося розширенням фінансових ринків, появою складних фінансових інструментів і зростаючим взаємозв'язком глобальних фінансових установ.

Фінансіалізація — це процес, у якому фінансові ринки, фінансові інститути та фінансові мотиви відіграють усе більш домінуючу роль у функціонуванні економіки. Він виходить за рамки традиційних функцій фінансового сектора (таких як банківська справа та страхування), щоб охопити більш широкий спектр фінансової діяльності, включаючи створення та торгівлю фінансовими інструментами, такими як деривативи, сек'юритизація та управління інвестиційними портфелями.

Фінансіалізація передбачає розширення та поглиблення фінансових ринків. Фондові ринки, ринки облігацій і ринки деривативів зазнали значного зростання, а фінансові інструменти стали дедалі складнішими. Вартість фінансових активів і обсяг фінансових операцій суттєво зросли відносно загального розміру економіки. Розвинені країни ЄС можуть бути більш придатними для приваблення іноземних інвестицій та капіталу, що може призводити до великої концентрації фінансових ресурсів у цих країнах. З іншого боку, менш розвинені країни можуть стикатися з вищим рівнем фінансових ризиків та нестабільності.

Двома ключовими аспектами фінансіалізації є сек'юритизація та похідні інструменти. Сек'юритизація передбачає перетворення різних типів активів, таких як іпотека або позики, в цінні папери, що торгуються. Похідні фінансові інструменти — це фінансові контракти, вартість яких визначається результатами базового активу, індексу або процентної ставки. Ці інструменти дозволяють управляти ризиками, але також сприяють ускладненню та взаємопов'язаності фінансових ринків.

Фінансіалізація тісно пов'язана з фінансовими інноваціями, які передбачають розробку нових фінансових інструментів, інвестиційних стратегій

і фінансових технологій. Незважаючи на те, що інновації можуть підвищити ефективність ринку, вони також створюють нові ризики та виклики, як це стало очевидним під час глобальної фінансової кризи 2008 року.

Фінансіалізація призвела до посилення глобальних взаємозв'язків між фінансовими установами та ринками. Капітал перетинає кордони, а фінансові установи працюють у глобальному масштабі. Дії окремої фінансової установи чи ринку можуть мати далекосяжні наслідки, як видно з ефекту зараження під час фінансових криз.

Орієнтація на акціонерну вартість і короткострокові фінансові показники стала відмінною рисою фінансіалізації. Корпорації часто змушені віддавати перевагу інтересам акціонерів, що призводить до таких практик, як викуп акцій, виплата дивідендів і зосередження на квартальних прибутках. Іноді це може відбуватися за рахунок довгострокових інвестицій у дослідження, розробки та добробут працівників.

Критики стверджують, що фінансіалізація сприяє нерівномірності доходів. Фінансовий сектор із його високими зарплатами та бонусами може залучити найкращі таланти, створюючи різницю в доходах між тими, хто працює у фінансовому та інших секторах. Різні країни можуть зазнавати різниць у витратності капіталу через різний рівень кредитних рейтингів та вартості боргових інструментів. Це може впливати на їхню здатність отримати доступ до фінансування для розвитку та інвестицій. Крім того, гонитва за короткостроковими прибутками може сприяти стагнації заробітної плати та незахищеності роботи для працівників нефінансових галузей.

Світову фінансову кризу 2008 року часто вважають наслідком фінансіалізації. Ризиковані фінансові інструменти, неадекватне управління ризиками та відсутність регуляторного нагляду призвели до краху основних фінансових установ і мали серйозні наслідки для світової економіки. Фінансіалізація пов'язана зі збільшенням частоти та гостроти фінансових криз.

Після фінансової кризи 2008 року пролунали заклики до регулятивних реформ для усунення ризиків, пов'язаних з фінансуванням. Для пом'якшення

системних ризиків було вжито такі заходи, як підвищення вимог до капіталу, вдосконалення практики управління ризиками та підвищення прозорості.

Роль і вплив фінансіалізації є предметом постійних дискусій серед економістів, політиків і вчених. У той час як деякі вважають фінансіалізацію рушієм економічного зростання та ефективності, інші наголошують на її потенційних негативних наслідках, таких як посилення нерівномірності, фінансова нестабільність і зосередженість на короткострокових фінансових прибутках.

Таким чином, глобальна фінансіалізація являє собою фундаментальний зсув у структурі та функціонуванні глобальної економіки, що характеризується зростаючим домінуванням фінансових ринків та інститутів. Хоча фінансіалізація принесла такі переваги, як підвищення ліквідності та фінансові інновації, вона також викликала занепокоєння щодо системних ризиків, нерівномірності доходів і надання пріоритету короткостроковим фінансовим цілям над довгостроковою економічною стійкістю.

5) Розбіжності в освіті:

Доступ до якісної освіти є критичним фактором у визначенні економічних перспектив людини. Однак у сучасному світі зберігаються освітні відмінності, що сприяє збереженню економічної нерівномірності. Ті, хто має доступ до високоякісної освіти та навчальних програм, мають кращі можливості для отримання добре оплачуваної роботи в економіці знань, тоді як інші стикаються з бар'єрами для входу та обмеженою висхідною мобільністю. Цей освітній розрив посилює існуючу економічну нерівномірність і перешкоджає зусиллям створити більш справедливе суспільство.

Розбіжності в освіті стосуються систематичних відмінностей у якості освіти та освітніх результатах між різними групами населення. Ці відмінності можуть виявлятися на різних рівнях, включаючи доступ до освітніх ресурсів, якість навчання, рівень освіти та наступні можливості. Розбіжності в освіті часто пов'язані з соціально-економічними, расовими, етнічними та географічними факторами та можуть мати серйозні та довгострокові наслідки для окремих осіб і суспільства.

Одним із ключових аспектів нерівномірності в освіті є нерівний доступ до якісних освітніх ресурсів. Учні в економічно несприятливих громадах можуть мати обмежений доступ до добре обладнаних шкіл, досвідчених учителів, оновлених підручників і позакласних заходів. Різниця в доступі до технологій та Інтернету може ще більше посилити нерівномірність в освіті в сучасну епоху.

Фінансування освіти є критичним фактором у визначенні якості шкіл і ресурсів, доступних для учнів. Розбіжності у фінансуванні можуть виникати через відмінності податків на майно, які часто фінансують місцеві школи. Школи в заможніших районах можуть виграти від вищих рівнів фінансування, що призведе до кращих умов, менших розмірів класів і більших можливостей для збагачення порівняно зі школами в районах з нижчими доходами.

Розподіл досвідчених і кваліфікованих учителів є ще одним аспектом нерівномірності в освіті. Школам у неблагополучних районах може бути важко залучити й утримати досвідчених педагогів, що призведе до вищої плинності вчителів і потенційно нижчої якості навчання. Якість викладача є вирішальним фактором, що впливає на результати студентів.

Розбіжності в освітніх результатах також можуть виникати через відмінності в навчальних програмах і освітніх стандартах. Деякі школи можуть пропонувати ширший спектр курсів підвищення кваліфікації, позакласних програм і освітніх ресурсів, що надає студентам конкурентну перевагу при вступі до коледжу та можливість майбутньої кар'єри.

Розбіжності в освіті часто починаються в ранньому дитинстві. Діти із заможних сімей можуть мати доступ до високоякісних дошкільних програм, розвиваючих іграшок і збагачуючого досвіду, що сприяє ранньому когнітивному розвитку. Навпаки, діти з сімей з низьким рівнем доходу можуть зіткнутися з перешкодами в доступі до якісної освіти в ранньому дитинстві, що з самого початку ставить їх у не вигідне становище.

Вища освіта може бути значним джерелом диспропорцій. На доступ до коледжу впливають такі фактори, як наявність підготовчих ресурсів до коледжу, стандартизована підготовка до іспитів і консультування з орієнтації. Крім того,

зростання вартості вищої освіти може стати перешкодою для студентів із сімей із низьким рівнем доходу, обмежуючи їхню можливість отримати вищу освіту.

Студенти, які мають культурне та мовне походження, можуть зіткнутися з додатковими проблемами в системі освіти. Мовні бар'єри та відсутність практики викладання, що відповідає культурним особливостям, можуть сприяти розбіжностям в академічних досягненнях і рівнях освіти серед різних груп учнів.

У цифрову епоху доступ до технологій та Інтернету став вирішальним фактором освіти. Різниця в доступі до комп'ютерів та Інтернету вдома може створити «цифровий розрив», впливаючи на здатність учнів виконувати домашні завдання, брати участь у онлайн-навчанні та розвивати навички цифрової грамотності.

Розбіжності в освіті часто пов'язані з більш широкою системною нерівністю та формами дискримінації. Расові та етнічні меншини, студенти з обмеженими можливостями та представники маргіналізованих спільнот можуть зіткнутися з системними перешкодами, які обмежують їхній доступ до якісної освіти та перешкоджають успіху в навчанні.

Зусилля щодо усунення розбіжностей в освіті часто передбачають такі політичні заходи, як цільове фінансування неблагополучних шкіл, реформи у фінансуванні шкіл, ініціативи щодо залучення та утримання висококваліфікованих вчителів у недостатньо охоплених районах, а також програми, спрямовані на забезпечення справедливого доступу до освітніх ресурсів і можливостей. Визнання та усунення нерівномірності в освіті має важливе значення для побудови більш справедливого та справедливого суспільства.

Економічна нерівномірність у сучасному світі є результатом сукупності факторів, зокрема глобалізації, технологічного прогресу, політичних рішень, фінансування та нерівномірності в освіті. Розуміння взаємопов'язаного характеру цих сил має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій подолання та пом'якшення впливу економічної нерівномірності. Оскільки суспільства борються з викликами сучасної епохи, стає вкрай необхідною

формувати політику, яка сприятиме інклюзивному економічному зростанню, забезпечує справедливий доступ до можливостей і гарантує, що переваги глобалізації та технологічного прогресу ширше розподіляються між усіма сегментами суспільства.

РОЗДІЛ 3. ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОМІРНОСТІ: МЕТОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

3.1. Стратегії подолання економічної нерівномірності

Економічна нерівномірність залишається постійною та поширеною проблемою для суспільств у всьому світі, створюючи загрозу соціальній стабільності та перешкоджаючи сталому розвитку. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, який охоплює політичні реформи, соціальні ініціативи та міжнародну співпрацю.

1. Прогресивне оподаткування

Реалізація прогресивної податкової політики може бути ефективним засобом подолання економічної нерівномірності. Оподаткування вищих доходів за вищою ставкою гарантує, що ті, хто має більше фінансових ресурсів, роблять пропорційно більший внесок у державні послуги та соціальні програми. Крім того, усунення лазівок і запобігання ухилянню від сплати податків може допомогти збільшити державні доходи, забезпечуючи кошти для ініціатив, спрямованих на зменшення нерівномірності.

Прогресивне оподаткування — це фіскальна політика, згідно з якою особи з вищими доходами оподатковуються за вищими ставками, ніж особи з нижчими доходами. Мета полягає в тому, щоб створити справедливу та справедливу систему оподаткування, яка враховує спроможність платити, відображаючи принцип, що ті, хто може дозволити собі сплачувати більше, повинні нести більший тягар загальних податкових надходжень. Цей підхід відрізняється від регресивного оподаткування, коли ставка податку зменшується зі збільшенням доходу, і пропорційного (плоського) оподаткування, де кожен платить однаковий відсоток від свого доходу.

Прогресивні податкові системи зазвичай використовують багаторівневу структуру, відому як податкові категорії. Кожна група має відповідну ставку

податку, і фізичні особи оподатковуються за різними ставками залежно від рівня їхнього доходу. Зі збільшенням доходу платник податків переходить до вищих податкових категорій і сплачує більший відсоток свого доходу у вигляді податків.

При прогресивному оподаткуванні вищі податкові ставки застосовуються лише до тієї частини доходу, яка входить до певної категорії. Вони відомі як граничні податкові ставки. Наприклад, якщо ставка податку для доходу понад 50 000 доларів США становить 20%, особа, яка заробляє 60 000 доларів США, сплачуватиме 20% лише з 10 000 доларів США, які перевищують поріг у 50 000 доларів США.

Прогресивне оподаткування часто розглядається як інструмент для просування соціальної справедливості та зменшення нерівномірності доходів. Оподатковуючи вищі доходи за вищими ставками, уряди можуть отримати дохід для фінансування державних послуг, соціальних програм та інфраструктурних проектів, які приносять користь широким верствам населення. Такий перерозподіл багатства допомагає усунути диспропорції та створити більш збалансоване суспільство.

Прогресивне оподаткування є значним джерелом державних доходів. Особи з вищими доходами сплачують більшу частку загальних податкових надходжень, забезпечуючи фінансування основних державних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура та програми соціального забезпечення. Це може мати вирішальне значення для економічного розвитку та соціальної стабільності. В багатьох країнах ЄС прогресивне оподаткування реалізується через різні ставки податку на доходи, додаткові податки на великі доходи або майно, а також через використання різних випадків податкових звільнень та знижок.

За останні кілька років деякі країни ЄС розглядали зміни у своїх системах оподаткування, зокрема щодо оподаткування корпорацій та великих доходів. Однак конкретні заходи можуть варіюватися в залежності від політичних рішень та економічних умов кожної країни.

1. Швеція: має одну з найбільш прогресивних систем оподаткування в світі. Тут вищі доходи підлягають вищим податкам. Наприклад, для високих доходів може діяти ставка податку більше 50%.

2. Нідерланди: також існує система прогресивного податку на доходи. Чим вищий дохід, тим вища ставка податку. Крім того, є різні рівні оподаткування для різних видів доходів, таких як зарплата, капітал та інші.

3. Франція: використовується прогресивне оподаткування. З введенням податку на доходи вище певного порогу, ставка податку зростає. Франція також має спеціальні податкові ставки для великих корпорацій.

4. Німеччина: існує система, де вищі доходи оподатковуються вищими ставками. Також існують додаткові обкладення для великих доходів та великих спадкоємців.

Ці приклади свідчать про те, що багато країн ЄС використовують прогресивне оподаткування для забезпечення соціальної справедливості і вирівнювання рівнів доходів у суспільстві. Однак системи можуть відрізнятися за конкретними ставками, порогами доходів та іншими параметрами.

Прогресивне оподаткування може мати позитивний вплив на споживчі витрати та економічний стимул. Коли особи з нижчими доходами сплачують менший відсоток свого доходу у вигляді податків, вони мають більше наявного доходу, який можна витратити на товари та послуги. Збільшення споживчих витрат може прискорити економічне зростання.

Прогресивне оподаткування не позбавлене критики. Дехто стверджує, що вищі податкові ставки для багатих можуть перешкоджати інвестиціям та економічній діяльності, потенційно призводячи до уповільнення економічного зростання. Критики також зазначають, що особи з вищими доходами можуть знайти способи ухилитися від податків або уникнути їх, зменшуючи передбачуваний вплив прогресивної системи.

Уряди можуть коригувати податкові категорії та ставки відповідно до економічних умов, зміни розподілу доходів і ширших фіскальних цілей.

Періодичні перегляди та коригування гарантують, що прогресивна податкова система залишається актуальною та ефективною у вирішенні сучасних викликів.

Ступінь прогресивності податкових систем різний у всьому світі. Деякі країни мають дуже прогресивні структури оподаткування, тоді як інші можуть більше покладатися на єдине або регресивне оподаткування. Міжнародні зусилля, спрямовані на боротьбу з ухиленням від сплати податків і просування справедливої практики оподаткування, сприяють глобальним дискусіям про економічну справедливість.

Підводячи підсумок, можна сказати, що прогресивне оподаткування є ключовим інструментом у створенні справедливої та справедливої податкової системи. Він призначений для забезпечення того, щоб фінансовий тягар підтримки державних послуг розподілявся таким чином, який відображає платоспроможність, з метою сприяння соціальному та економічному добробуту для всіх членів суспільства.

2. Інвестиції в освіту:

Освіта є потужним інструментом для розриву порочного кола бідності та сприяння економічній мобільності. Урядам слід надати пріоритет інвестиціям у доступну, високоякісну освіту з раннього дитинства до вищої освіти. Це включає ініціативи щодо подолання розриву в освіті шляхом надання ресурсів громадам, які недостатньо обслуговуються, таким чином озброюючи людей навичками, необхідними для участі в економіці, заснованій на знаннях.

Інвестиції в освіту є критично важливим компонентом соціально-економічного розвитку, відіграючи ключову роль у формуванні інтелектуального капіталу, кваліфікації робочої сили та загального добробуту суспільства. Уряди, приватні організації та міжнародні організації визнають трансформаційну силу освіти та виділяють ресурси для вдосконалення освітніх систем.

Освіта – це інвестиція в людський капітал, колективні навички, знання та здібності, якими володіють окремі люди. Добре освічене населення краще готове зробити внесок в економічне зростання, інновації та соціальний прогрес. Це

включає як формальну освіту в школах і університетах, так і можливості неформального навчання та навчання протягом усього життя.

Освіта є каталізатором економічного зростання та інновацій. Кваліфікована та освічена робоча сила краще адаптується до технологічного прогресу, що робить економіку більш конкурентоспроможною на глобальній арені. Освіта розвиває креативність, критичне мислення та навички вирішення проблем, необхідні для стимулювання інновацій у різних галузях.

Освіта тісно пов'язана зі здоров'ям. Освічені люди, як правило, роблять вибір на користь здоровішого способу життя, мають кращий доступ до медичної інформації та частіше звертаються за медичною допомогою у разі потреби. Цей зв'язок підкреслює цілісний вплив освіти на загальний добробут.

Країни, які віддають перевагу освіті, мають кращі позиції для глобальної конкуренції. Добре освічена робоча сила приваблює іноземні інвестиції, заохочує розвиток індустрії, що базується на знаннях, і сприяє репутації країни як інноваційної та передової. ЄС реалізує різні програми та ініціативи, спрямовані на розвиток освіти. Наприклад, програма Erasmus+ надає можливості для студентів, викладачів та інших учасників освітнього процесу отримувати досвід та навчатися в інших країнах ЄС.

Якість освіти тісно пов'язана з компетентністю та мотивацією вчителів. Інвестиції в програми підготовки вчителів, професійний розвиток і конкурентоспроможну винагороду допомагають залучати та утримувати кваліфікованих викладачів, гарантуючи, що студенти отримають високоякісне навчання.

Підсумовуючи, інвестиції в освіту є стратегічним і стійким способом сприяння індивідуальному та суспільному розвитку. Він розширює можливості людей, сприяє економічному процвітання та сприяє створенню поінформованих, активних і стійких спільнот. Політики та зацікавлені сторони повинні продовжувати визначати пріоритети та збільшувати інвестиції в освіту, щоб створити основу для більш світлого та справедливого майбутнього.

3. Мережі соціального захисту:

Зміцнення систем соціального захисту, таких як допомога по безробіттю, медичне обслуговування та житлова допомога, може пом'якшити вплив економічних спадів на вразливі верстви населення. Надійна мережа соціального захисту є подушкою для тих, хто стикається з фінансовими труднощами, зменшуючи ризик бідності та сприяючи більшій економічній стабільності.

Мережі соціального захисту стосуються набору програм, політики та ініціатив, які впроваджуються урядами для забезпечення мережі фінансової безпеки та підтримки для окремих осіб і сімей, які стикаються з економічними труднощами. Ці системи безпеки створені для запобігання або пом'якшення бідності, зменшення нерівномірності та захисту вразливих верств населення від несприятливих наслідків економічних потрясінь або криз. Основна мета полягає в тому, щоб люди мали доступ до предметів першої необхідності, таких як їжа, медичне обслуговування, житло та освіта, навіть за складних економічних обставин. З Рис. 3.1 ми бачимо, що частка ВВП яку витрачають на мережі соціального захисту з 2017 по 2021 роки складає ~30% кожного року. Це показує на скільки важливою частиною мережі захисту є не лише у подоланні економічної нерівномірності, а й для функціонування держави.

Мережі соціального захисту охоплюють різноманітні програми та політику, зокрема:

- **Грошові перекази:** Пряма фінансова допомога, що надається окремим особам або сім'ям.
- **Програми продовольчої допомоги:** Розподіл продовольчої допомоги або субсидій для забезпечення безпеки харчування.
- **Допомога по безробіттю:** Фінансова допомога особам, які втратили роботу.
- **Допомога на охорону здоров'я:** програми, які надають доступні або безкоштовні медичні послуги.
- **Підтримка житла:** Ініціативи щодо забезпечення доступу до доступного житла.
- **Субсидії на освіту:** Програми, які роблять освіту доступнішою завдяки

фінансовій підтримці.

Мережі соціального захисту часто націлені на конкретні групи, які стикаються з підвищеною вразливістю, наприклад:

- Сім'ї з низьким доходом
- Безробітні
- Діти та люди похилого віку
- Люди з обмеженими можливостями
- Вагітні жінки та породіллі

Мережі соціального захисту можуть діяти як автоматичні стабілізатори під час економічного спаду. Наприклад, допомога по безробіттю автоматично збільшується зі зростанням безробіття, створюючи буфер, який допомагає стабілізувати доходи домогосподарств і підтримувати споживчі витрати.

Деякі системи соціального захисту діють на умовній основі, вимагаючи від одержувачів відповідності певним критеріям. Наприклад, сім'ї можуть отримувати грошові перекази за умови, що вони забезпечать своїм дітям відвідування школи або регулярне проходження медичних оглядів. Цей підхід спрямований на вирішення як нагальних потреб, так і довгострокових цілей розвитку.

Мережі соціального захисту мають вирішальне значення під час надзвичайних ситуацій, включаючи стихійні лиха, пандемії чи економічні кризи. Уряди можуть розширювати або запроваджувати програми безпеки для надання швидкої допомоги та вирішення нагальних потреб.

Впровадження систем соціального захисту має фінансові наслідки, вимагаючи від урядів виділення ресурсів на ці програми. Ефективність мереж соціальної безпеки залежить від адекватного фінансування, ефективного адміністрування та постійного моніторингу та оцінки.

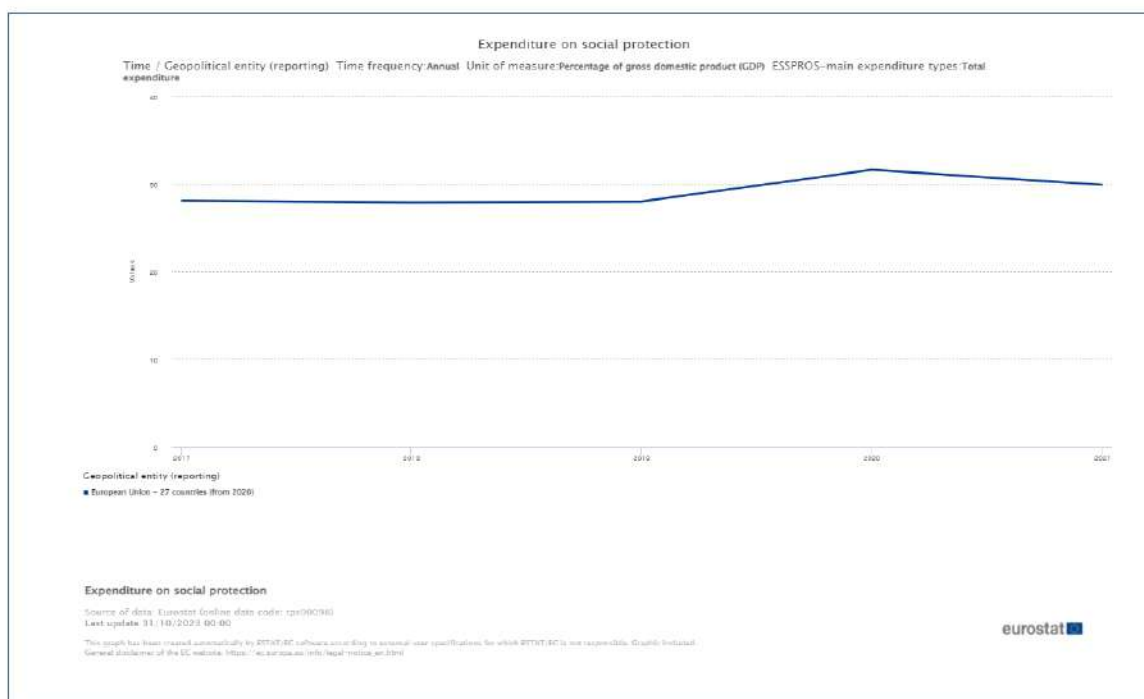

Рис. 3.1 Витрати на мережі соціального захисту, %ВВП

(https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00098_custom_8733427/default/line?lang=en)

Підсумовуючи, системи соціального захисту є життєво важливим компонентом соціальної політики, пропонуючи порятунок для тих, хто стикається з економічними труднощами. Надаючи цільову допомогу та задовольняючи конкретні потреби, ці програми сприяють зменшенню бідності, соціальній стабільності та загальному добробуту громад. Ефективні системи соціального захисту відіграють вирішальну роль у розбудові стійких суспільств, здатних протистояти економічним викликам.

4. Політика щодо мінімальної заробітної плати:

Встановлення та періодичне коригування стандартів мінімальної заробітної плати (МЗП) може сприяти зменшенню нерівномірності доходів. Забезпечення того, щоб мінімальна заробітна плата відображала вартість життя в даному регіоні, дозволяє працівникам задовольняти свої основні потреби. Крім того, індексація мінімальної заробітної плати на інфляцію допомагає підтримувати її реальне значення з часом. В багатьох країнах ЄС існує мінімальна заробітна плата, яка встановлюється національними урядами і може

відрізнятися від країни до країни. Кожна країна визначає свій власний рівень МЗП, враховуючи економічні та соціальні умови.

5. Сприяння підприємництву:

Заохочення підприємництва, особливо серед маргіналізованих громад, може створити економічні можливості та сприяти створенню багатства. Уряди можуть надати підтримку через цільове фінансування, програми наставництва та спрощені регулятивні процеси. Це допомагає людям подолати бар'єри для входу у світ бізнесу та сприяє створенню більш різноманітного та інклюзивного економічного середовища. Сприяння підприємництву є ключовим рушієм економічного зростання, створення робочих місць та інновацій. Підприємницька діяльність сприяє розвитку енергійної та динамічної економіки шляхом сприяння творчості, задоволення потреб ринку та підвищення загальної конкурентоспроможності. Уряди, установи та організації в усьому світі визнають важливість створення сприятливого середовища для підприємництва.

Одним із найважливіших викликів для підприємців-початківців є доступ до капіталу. Уряди та фінансові установи можуть сприяти підприємництву шляхом створення програм фінансування, таких як кредити з низькими відсотками, гранти та ініціативи венчурного капіталу. Створення фінансових інструментів, адаптованих до потреб різних етапів розвитку бізнесу, допомагає зменшити бар'єри входу для підприємців.

З Рис. 3.2 стає зрозумілим що сприятливе для бізнесу нормативне середовище має важливе значення для сприяння підприємництву. Уряди можуть оптимізувати адміністративні процедури, спростити вимоги до ліцензування та зменшити бюрократичні перешкоди. Чіткі та передбачувані правила дають підприємцям впевненість у тому, щоб почати та розширити свій бізнес.

Інтеграція підприємницької освіти у формальні та неформальні навчальні середовища дає людям навички та мислення, необхідні для навігації з викликами відкриття та ведення бізнесу. Програми навчання можуть охоплювати різні аспекти, включаючи бізнес-планування, фінансовий менеджмент, маркетинг і вирішення проблем.

Програми наставництва з'єднують досвідчених підприємців із тими, хто починає свою справу, пропонуючи керівництво, поради та цінну мережу. Створення платформ для нетворкінгу, таких як заходи з питань підприємництва, конференції та бізнес-інкубатори, сприяє обміну знаннями та співпраці між підприємцями.

Інновації часто є основою успішного підприємництва. Розвиток інноваційних екосистем, які об'єднують підприємців, дослідників, інвесторів і політиків, сприяє створенню середовища, сприятливого для творчого мислення та вирішення проблем. Ініціативи з досліджень і розробок, технопарки та інноваційні центри можуть відігравати вирішальну роль у розвитку підприємницької діяльності. Адекватна інфраструктура, включаючи надійний транспорт, комунікаційні мережі та доступ до комунальних послуг, є фундаментальною для успіху підприємництва. Уряди та організації приватного сектору можуть інвестувати в інфраструктурні проекти, які створюють сприятливе середовище для процвітання бізнесу.

ОСНОВНІ ПЕРЕПОНИ У РОЗВИТКУ ТА НАПРЯМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

центр громадської експертизи консультативне об'єднання

Інформаційні матеріали підготовлено за результатами опитування учасників конференції "Ефективний діалог заради розвитку: політика влади і порядок денний від бізнесу", яка відбулася 23 червня 2016 року в м. Києві. Організатор конференції – Представництво Центру міжнародного приватного підприємництва в Україні (CIPE-Україна), відповідальний за опитування – Центр громадської експертизи.

Рис.3.2 Основні перепони у розвитку та напрями підтримки підприємництва
(<https://platforma-msb.org/najbilshi-perepony-dlya-rozvytku-biznesu-koruptsiya-obmezheni-finansovi-resursy-ta-podatkovyj-tysk/#!/back>)

Зусилля, спрямовані на сприяння підприємництву, мають бути всеохоплюючими, забезпечуючи рівні можливості для людей із різним походженням та демографічним складом. Це включає усунення бар'єрів, з якими стикаються жінки, меншини та інші недостатньо представлені групи в підприємницькій екосистемі.

Уряди можуть стимулювати підприємництво, впроваджуючи політику, яка заохочує придбання товарів і послуг у малих і середніх підприємств (МСП). Це не тільки забезпечує ринок для стартапів, але й підтримує економічну диверсифікацію.

Підприємництво пов'язане з невід'ємними ризиками. Уряди та фінансові установи можуть розробити такі механізми, як програми гарантування позик і схеми страхування, щоб зменшити фінансові ризики, пов'язані з відкриттям та веденням бізнесу. Як помітно з Рис. 3.2 саме фактор позик та системи страхування є найбільш очікуваним напрямом допомоги за яким покращиться ситуація з підтримкою підприємств. З метою полегшення діяльності підприємств, в ЄС ведеться робота над спрощенням адміністративних процедур та зменшенням бюрократії, а також розвиває ініціативи у сфері соціального підприємництва, спрямовані на вирішення соціальних проблем через підприємницькі підходи.

Сприяння міжнародній співпраці та партнерству може розширити горизонти для підприємців. Транскордонні ініціативи, програми обміну та співпраця з іноземними інвесторами можуть принести різноманітні перспективи, ресурси та ринки.

Підсумовуючи, сприяння підприємництву вимагає цілісного та багатогранного підходу, який стосується різних аспектів підприємницької подорожі. Створюючи сприятливе середовище, надаючи доступ до ресурсів і розвиваючи культуру інновацій, суспільства можуть заохочувати людей ризикувати, шукати можливості та робити внесок в економічний розвиток через підприємницьку діяльність.

6. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ):

Заохочення підприємств до впровадження соціально відповідальних практик може сприяти зменшенню економічної нерівномірності. Компанії можуть брати участь у ініціативах КСВ, таких як чесна практика праці, екологічна стійкість і програми розвитку громад. Капіталізм зацікавлених сторін, коли підприємства враховують інтереси всіх зацікавлених сторін, а не лише акціонерів, може призвести до більш справедливих результатів.

7. Фінансова доступність:

Сприяння фінансовій доступності, особливо в країнах, що розвиваються, має вирішальне значення для зменшення економічної нерівномірності. Доступ до основних фінансових послуг, таких як банківська справа та кредит, дає людям можливість заощаджувати, інвестувати та створювати активи. Урядова політика та ініціативи, які сприяють фінансовій грамотності та інклюзії, можуть допомогти подолати економічний розрив.

8. Міжнародне співробітництво:

Глобальна економічна нерівномірність переплітається з міжнародною динамікою. Заохочення практики чесної торгівлі, списання боргів для країн, що розвиваються, і співробітництво у вирішенні глобальних викликів, таких як зміна клімату, можуть сприяти більш справедливому розподілу ресурсів і можливостей у глобальному масштабі.

Подолання економічної нерівномірності є багатогранним завданням, яке потребує поєднання політичних заходів, соціальних ініціатив і міжнародного співробітництва. Уряди, підприємства та громадянське суспільство повинні спільно працювати над реалізацією цих стратегій, визнаючи, що більш справедливе суспільство є не лише моральним імперативом, але й сприяє сталому економічному зростанню та соціальній гармонії. Приймаючи ці заходи, суспільства можуть наблизитися до побудови інклюзивної та справедливої економічної структури на благо всіх.

3.2. Роль структур Європейського Союзу у вирішенні проблем економічної нерівномірності

Європейський Союз виступає як унікальний експеримент у регіональній інтеграції, спрямований не лише на сприяння економічному зростанню, але й на сприяння соціальній згуртованості та зменшенню розбіжностей між державами-членами. Завдяки своїм складним структурам та інституціям ЄС реалізував різні стратегії для вирішення проблеми економічної нерівномірності.

1. Політика згуртованості:

В основі зусиль ЄС щодо подолання економічної нерівномірності лежить його політика згуртованості, спрямована на зменшення диспропорцій між регіонами. Ця політика передбачає виділення коштів у менш розвинені регіони для сприяння економічному зближенню. Структурні та інвестиційні фонди підтримують проекти в таких сферах, як інфраструктура, інновації та освіта, спрямовані на підвищення економічного потенціалу відстаючих регіонів і створення більш збалансованого європейського ландшафту.

Політика згуртованості ЄС є фундаментальним аспектом зусиль Європейського Союзу щодо зменшення економічної та соціальної нерівномірності між його державами-членами та регіонами. Закріплена в Договорі про функціонування Європейського Союзу, політика згуртованості спрямована на сприяння збалансованому розвитку шляхом розподілу фінансових ресурсів для менш розвинених регіонів. Ця політика відіграє важливу роль у сприянні економічній конвергенції, підвищенні конкурентоспроможності та забезпеченні більш рівномірного розподілу переваг європейської інтеграції в ЄС.

Головними цілями Політики згуртованості є зменшення економічної та соціальної нерівномірності між регіонами, сприяння сталому розвитку та підвищення загальної конкурентоспроможності Європейського Союзу. Усуваючи регіональні відмінності, ЄС прагне створити більш згуртований та інтегрований економічний ландшафт.

Політика згуртованості використовує декілька фінансових інструментів,

включаючи Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Фонд згуртованості та Європейський соціальний фонд (ЄСФ). Ці кошти надають фінансову підтримку широкому спектру проектів і програм, спрямованих на сприяння економічному зростанню, зайнятості та соціальному залученню.

Політика згуртованості включена в Багаторічну фінансову структуру, яка окреслює бюджет ЄС на певний період (зазвичай сім років). Вона виділяє ресурси на різні сфери політики, причому значна частина виділяється на політику згуртованості для підтримки інвестицій у менш розвинених регіонах.

Політика згуртованості побудована навколо двох основних цілей: конвергенції та регіональної конкурентоспроможності та зайнятості. Мета Конвергенції зосереджена на менш розвинених регіонах, спрямована на скорочення розриву в розвитку та підвищення їх економічної конкурентоспроможності. Ціль «Регіональна конкурентоспроможність і зайнятість» націлена на більш розвинені регіони, наголошуючи на інноваціях, створенні робочих місць і сталому розвитку.

Політика згуртованості діє у визначені програмні періоди. Поточний програмний період охоплює 2021-2027 роки. Протягом кожного періоду ЄС встановлює стратегічні пріоритети, визначає критерії прийнятності та встановлює конкретні асигнування фінансування для різних регіонів і цілей.

Політика згуртованості ЄС підтримує макрорегіональні стратегії, спрямовані на вирішення спільних проблем, з якими стикаються окремі географічні території. Ці стратегії передбачають співпрацю багатьох держав-членів і регіонів для досягнення спільних цілей, таких як захист навколишнього середовища або економічний розвиток.

Політика згуртованості обумовлена умовами, які вимагають від держав-членів відповідності певним критеріям і контрольним показникам ефективності для отримання фінансування. Це гарантує ефективне використання інвестицій і досягнення цілей політики.

Підсумовуючи, політика згуртованості ЄС є ключовим механізмом для сприяння економічній і соціальній згуртованості між державами-членами та

регіонами. Надаючи цільову фінансову підтримку, сприяючи співпраці та наголошуючи на стратегічних пріоритетах, політика згуртованості сприяє розбудові більш збалансованого та інтегрованого Європейського Союзу. Він відіграє життєво важливу роль у забезпеченні розподілу переваг європейської інтеграції між різними регіонами, сприяючи почуттю солідарності та спільної мети.

2. Ініціативи соціального залучення:

Структури ЄС віддають пріоритет соціальній інтеграції через ініціативи, спрямовані на вразливі групи населення. Політика та програми спрямовані на покращення доступу до освіти, охорони здоров'я та можливостей працевлаштування для маргіналізованих груп. Усуваючи соціальну нерівність, ЄС прагне створити більш справедливий розподіл ресурсів і можливостей між державами-членами.

Європейський Союз розробив різноманітні ініціативи щодо соціального залучення для вирішення проблем, пов'язаних із соціальною нерівністю, дискримінацією та відчуженням у своїх державах-членах. Ці ініціативи спрямовані на сприяння рівним можливостям, боротьбу з бідністю та підвищення соціального добробуту всіх громадян.

Європейський соціальний фонд є основним фінансовим інструментом для підтримки ініціатив соціального залучення в ЄС. Вона зосереджена на покращенні можливостей працевлаштування, покращенні освіти та професійної підготовки та сприянні соціальному залученню. ЄСФ виділяє ресурси державам-членам і регіонам для реалізації проектів, спрямованих на вирішення конкретних соціальних проблем.

Молодіжні гарантії – це провідна ініціатива, спрямована на вирішення проблеми безробіття серед молоді та забезпечення того, щоб усі молоді люди віком до 25 років отримували якісну пропозицію працевлаштування, продовження освіти, учнівства чи навчання протягом визначеного періоду після завершення формальної освіти або втрати роботи. . Мета – запобігти тривалому безробіттю та соціальному відчуженню серед молоді.

Започаткована в 2010 році Європейська платформа проти бідності та соціальної ізоляції забезпечує основу для співпраці між державами-членами ЄС для подолання бідності та соціальної ізоляції. Він наголошує на необхідності комплексних стратегій, які охоплюють різні сфери політики, включаючи зайнятість, освіту, охорону здоров'я та соціальні послуги.

ЄС приділяє велику увагу захисту основних прав і боротьбі з дискримінацією. Різні ініціативи та директиви стосуються питань гендерної рівності, расової та етнічної дискримінації, прав ЛГБТК+ та прав людей з обмеженими можливостями. Ці зусилля спрямовані на створення більш інклюзивного та різноманітного суспільства шляхом сприяння рівному ставленню та рівним можливостям для всіх людей.

Європейський стовп соціальних прав, прийнятий у 2017 році, окреслює набір принципів і прав, якими керуватиметься політика ЄС і національні стратегії сприяння справедливим та інклюзивним суспільствам. Він включає принципи рівних можливостей, справедливих умов праці та соціального захисту. Стовп покликаний служити орієнтиром для держав-членів щодо вдосконалення соціальної політики та сприяння соціальному залученню.

У сфері освіти ЄС підтримує інклюзивну політику, щоб гарантувати рівний доступ до якісної освіти всім учням, у тому числі з обмеженими можливостями та з різним походженням. Ініціативи інклюзивної освіти зосереджені на адаптації методів навчання, наданні допоміжних послуг і створенні середовища, яке відповідає різноманітним потребам учнів.

Стратегії активної інклюзії сприяють цілісному підходу до соціальної інклюзії шляхом розгляду кількох аспектів одночасно, включаючи зайнятість, соціальний захист і доступ до послуг. Ці стратегії спрямовані на те, щоб позбавити людей і сімей бідності та підвищити їх загальний добробут.

Підсумовуючи, ініціативи ЄС щодо соціального залучення є невід'ємною частиною ширшої мети побудови більш справедливого та згуртованого європейського суспільства. Звертаючи увагу на різні аспекти соціальної нерівномірності та ізоляції, ці ініціативи сприяють просуванню основних прав,

рівних можливостей і загального добробуту всіх людей в ЄС.

3. Європейський соціальний фонд:

Європейський соціальний фонд є ключовим інструментом в арсеналі ЄС для боротьби з економічною нерівністю. Він підтримує країни-члени у впровадженні соціальної політики та ініціатив, пов'язаних із зайнятістю. ЄСФ інвестує в освіту та професійну підготовку, розширюючи можливості людей з навичками, необхідними для участі в сучасній економіці та зменшуючи диспропорції у працевлаштуванні.

Європейський соціальний фонд – це один зі структурних фондів Європейського Союзу, призначений для підтримки ініціатив, які сприяють зайнятості, освіті та соціальній інтеграції в державах-членах. Заснований у 1957 році як частина Римської угоди, ЄСФ відіграв вирішальну роль у просуванні цілей соціальної політики ЄС.

Основна мета ЄСФ – сприяти створенню більшої кількості та кращих робочих місць у ЄС та сприяти соціальному залученню та добробуту людей. Він зосереджений на інвестуванні в людей, наданні їм навичок, освіти та можливостей працевлаштування.

ЄСФ є частиною ширшого Європейського структурного та інвестиційного фондів. Протягом кожного програмного періоду країни-члени подають оперативні програми, в яких визначають пріоритети фінансування ЄСФ. Розподіл коштів базується на таких факторах, як ВВП на душу населення, рівень зайнятості та специфічні проблеми, з якими стикаються регіони.

ЄСФ підтримує проекти, які відповідають конкретним тематичним цілям, включаючи підвищення зайнятості, сприяння соціальній інтеграції, інвестування в освіту та професійну підготовку та підвищення ефективності державного управління.

ЄСФ втручається в різні ключові сфери, зокрема:

- Зайнятість та інтеграція ринку праці: Підтримка ініціатив, які сприяють працевлаштуванню, створенню робочих місць і включенню на ринок праці.

- Освіта та навчання: Інвестиції в освітні та навчальні програми для підвищення навичок і кваліфікації.
- Соціальна інтеграція: Підтримка проектів, спрямованих на боротьбу з бідністю, соціальною ізоляцією та нерівністю.
- Розбудова потенціалу: Підвищення потенціалу та ефективності державних адміністрацій.

ЄСФ приділяє значну увагу вирішенню проблеми безробіття серед молоді через такі ініціативи, як молодіжні гарантії. Ця ініціатива гарантує, що молоді люди отримають якісну освіту, професійну підготовку або можливість працевлаштування протягом визначеного періоду часу після того, як закінчили формальну освіту або стали безробітними.

ЄСФ підтримує інноваційні проекти та ініціативи соціального підприємництва, які сприяють соціальному залученню та економічному розвитку. Фінансування виділяється на ініціативи, які створюють стійкі рішення соціальних проблем.

Підсумовуючи, Європейський соціальний фонд є ключовим інструментом у зусиллях ЄС сприяти соціальній інтеграції, зайнятості та освіті. Надаючи фінансову підтримку та наголошуючи на співпраці, ЄСФ сприяє розбудові більш стійкого, справедливого та згуртованого європейського суспільства.

4. Політика щодо зайнятості та ринку праці:

Структури ЄС відіграють вирішальну роль у формуванні політики зайнятості та ринку праці, яка сприяє зменшенню економічної нерівномірності. Такі ініціативи, як молодіжні гарантії, які забезпечують отримання молодими людьми освіти, навчання або можливості працевлаштування протягом визначеного періоду, спрямовані на вирішення проблеми безробіття серед молоді та сприяння соціальній інтеграції.

Політика щодо зайнятості та ринку праці є критично важливими компонентами економічної та соціальної структури країни, яка спрямована на сприяння створенню робочих місць, забезпечення справедливої трудової

практики та покращення загального функціонування ринку праці. Ця політика охоплює широкий спектр заходів і втручань, спрямованих на вирішення таких проблем, як безробіття, неповна зайнятість, якість роботи та права працівників. Інвестиції в інфраструктуру: Уряди часто впроваджують політику для стимулювання створення робочих місць шляхом інвестицій в інфраструктурні проекти. Ці проекти не лише створюють негайні можливості працевлаштування, але й сприяють довгостроковому економічному зростанню.

Активна політика ринку праці (АПРТ):

Навчання та розвиток навичок: АПРТ зосереджуються на покращенні можливостей працевлаштування робочої сили за допомогою навчальних програм та ініціатив з розвитку навичок. Уряди можуть співпрацювати з навчальними закладами та галузевими партнерами, щоб узгодити навчання з потребами ринку праці.

Мережі безпеки: Політика надання допомоги по безробіттю та соціального забезпечення сприяє стабільності доходів у періоди втрати роботи. Ці системи безпеки допомагають окремим особам і сім'ям справлятися з економічними проблемами та зменшують негативний вплив безробіття.

Політика різноманітності та інклюзії: Уряди та підприємства можуть запроваджувати політику для сприяння інклюзивній практиці найму, зменшуючи дискримінацію на ринку праці за такими факторами, як стать, етнічна приналежність, вік та інвалідність.

Ініціативи щодо працевлаштування молоді: враховуючи вразливість молодих людей на ринку праці, уряди часто розробляють конкретну політику для вирішення проблеми безробіття серед молоді. Ці ініціативи можуть включати навчання, стажування та цільові програми навчання

Доступ до фінансування: політика підтримки Малого та Середнього бізнесу (МСБ) часто включає заходи для покращення їхнього доступу до фінансування. Доступні варіанти фінансування дозволяють МСБ розширювати діяльність і створювати робочі місця.

Індивідуальні підходи: Визнаючи регіональні відмінності, деякі країни

впроваджують політику, спрямовану на вирішення конкретних проблем ринку праці в різних регіонах. Спеціальні підходи враховують унікальні економічні умови та можливості.

5. Агенції регіонального розвитку:

ЄС підтримує агенції регіонального розвитку, які тісно співпрацюють з місцевими органами влади для визначення та вирішення конкретних проблем у регіонах. Агенції регіонального розвитку (АРР) відіграють вирішальну роль у сприянні економічному зростанню, соціальному розвитку та загальному покращенню певних географічних територій. Ці агенції є суб'єктами, яким доручено координувати та втілювати політику та ініціативи регіонального розвитку. Хоча конкретна структура та функції АРР можуть відрізнятися від країни до країни, а іноді навіть усередині країни, вони, як правило, мають спільні цілі щодо усунення регіональних розбіжностей, сприяння місцевому економічному розвитку та підвищення загальної якості життя у визначених ними регіонах.

Основна місія АРР полягає в усуненні економічних, соціальних та інфраструктурних нерівностей між різними регіонами країни. Це передбачає скорочення розриву між економічно розвиненими та менш розвиненими регіонами.

АРР беруть участь у стратегічному плануванні, щоб визначити унікальні сильні та слабкі сторони, можливості та загрози своїх відповідних регіонів. Таке планування допомагає сформулювати стратегію розвитку з урахуванням конкретних потреб території.

АРР часто зосереджуються на сприянні розвитку бізнесу та інвестиціях у своїх регіонах. Це може включати залучення нових підприємств, підтримку існуючих підприємств і сприяння розвитку промислових кластерів.

АРР можуть відігравати певну роль у розвитку та покращенні інфраструктури у своїх регіонах. Це включає транспортні мережі, комунальні послуги та інші важливі об'єкти, які сприяють економічному розвитку.

Підтримка малого бізнесу: АРР часто підтримують підприємництво та

розвиток малих і середніх підприємств. Це може включати надання фінансової допомоги, пропозицію програм менторства та створення екосистеми підтримки для стартапів.

АРР можуть допомогти підприємствам і місцевим ініціативам отримати доступ до можливостей фінансування, грантів і позик. Надаючи фінансову підтримку, вони допомагають стимулювати економічну діяльність у регіоні.

У регіонах із значним сільським компонентом АРР можуть зосередитися на стратегіях сільського розвитку. Це може включати ініціативи щодо підтримки сільського господарства, покращення сільської інфраструктури та підвищення загальної якості життя в сільській місцевості.

АРР можуть відігравати певну роль у реагуванні на економічні кризи або потрясіння, які впливають на їхні регіони. Це може включати впровадження стратегій для пом'якшення впливу та полегшення відновлення.

Таким чином, агентства регіонального розвитку служать каталізаторами позитивних змін у певних географічних регіонах. Усуваючи регіональні розбіжності, сприяючи економічному розвитку та заохочуючи співпрацю, АРР сприяють створенню динамічних, стійких і стійких громад.

6. Зусилля щодо податкової гармонізації:

Структури ЄС ініціювали зусилля щодо гармонізації податкової політики між державами-членами, щоб зменшити можливості для ухилення від сплати податків. Заохочуючи справедливі та прозорі системи оподаткування, ЄС прагне забезпечити пропорційний внесок окремих осіб і підприємств у національні доходи, сприяючи більш справедливому розподілу багатства.

Податкова гармонізація стосується процесу узгодження податкової політики та систем у різних юрисдикціях, таких як країни чи регіони. Мета полягає в тому, щоб зменшити розбіжності та неузгодженості в податковому законодавстві, створити більш рівні умови для бізнесу, попередити ухилення від сплати податків і сприяти співпраці між країнами. Податкова гармонізація може відбуватися на різних рівнях, від глобальних ініціатив до регіональних угод.

Гармонізація оподаткування має на меті створити чесну конкуренцію,

забезпечуючи однакові умови оподаткування підприємств незалежно від того, де вони працюють. Це може сприяти створенню більш справедливого глобального чи регіонального економічного ландшафту.

Політики повинні ретельно збалансувати податкову гармонізацію з необхідністю підтримувати конкурентоспроможність. Надмірна гармонізація без урахування економічних умов окремих юрисдикцій може потенційно перешкоджати інвестиціям та економічному зростанню.

Підсумовуючи, зусилля з гармонізації оподаткування спрямовані на створення справедливого та прозорого глобального чи регіонального податкового середовища. Хоча існують виклики, пов'язані із суверенітетом і різноманітністю економічних умов, необхідність запобігання уникненню податків і забезпечення рівних умов призвела до постійних дискусій та ініціатив як на міжнародному, так і на регіональному рівнях. Узгоджена податкова політика має важливе значення для сприяння економічній стабільності, справедливості та співпраці між країнами у все більш взаємопов'язаному світі.

7. Європейський інвестиційний банк:

ЄІБ, як фінансова установа ЄС, відіграє значну роль у підтримці проектів, які сприяють економічному розвитку та соціальній єдності. Надаючи позики та фінансову підтримку як державним, так і приватним ініціативам, ЄІБ допомагає стимулювати економічне зростання в регіонах, які можуть зіткнутися з проблемами залучення інвестицій.

ЄІБ фінансує проекти соціальної інфраструктури, включаючи охорону здоров'я, освіту та соціальне житло. Інвестуючи в ці сфери, банк сприяє зменшенню нерівномірності в доступі до основних послуг і покращенню загального добробуту громад.

ЄІБ зосереджується на фінансуванні проектів, які сприяють інклюзивному зростанню, гарантуючи, що економічний розвиток принесе користь усім сегментам суспільства. Це включає підтримку ініціатив, які створюють можливості для працевлаштування, особливо для вразливих груп, таких як молодь і довготривалі безробітні. ЄІБ відіграє вирішальну роль у підтримці

малих та середніх підприємств, які часто є рушійною силою місцевої економіки. Надаючи фінансування цим підприємствам, банк допомагає вирівняти умови гри та сприяє підприємництву, створенню робочих місць та економічному розвитку в регіонах.

Інвестиції в соціальне житло сприяють вирішенню проблеми житлової нерівномірності та бездомності. Підтримка ЄІБ проектів доступного житла допомагає забезпечити людям і сім'ям доступ до відповідних умов життя, сприяючи соціальній стабільності.

ЄІБ прагне сприяти гендерній рівності через свою фінансову діяльність. Це включає підтримку проектів, які сприяють розширенню економічних можливостей жінок, покращують доступ до фінансування для підприємств, очолюваних жінками, і усувають гендерну нерівність у різних секторах.

Враховуючи проблеми безробіття серед молоді, ЄІБ підтримує ініціативи, спрямовані саме на молодь. Це включає фінансування програм і проектів, які забезпечують навчання, розвиток навичок і можливості працевлаштування для молоді.

Таким чином, роль Європейського інвестиційного банку у подоланні економічної нерівномірності є багатогранною, охоплюючи інвестиції в соціальну інфраструктуру, МСП, освіту, охорону здоров'я та регіональний розвиток. Стратегічно вирівнюючи свою фінансову діяльність з метою інклюзивного та сталого зростання, ЄІБ сприяє побудові більш справедливого та стійкого європейського суспільства.

8. Стратегії інклюзивного зростання:

Структури ЄС активно просувають інклюзивні стратегії зростання, які надають пріоритет не лише економічному розширенню, а й справедливому розподілу вигод. Політика зосереджена на створенні якісних робочих місць, забезпеченні соціального захисту та сприянні інноваціям для побудови економіки, яка приносить користь усім верствам суспільства.

Європейський Союз розробив інклюзивні стратегії зростання як основу для подолання економічної нерівномірності та сприяння спільному процвітанню

в країнах-членах. Стратегії інклюзивного зростання спрямовані на те, щоб вигоди від економічного розвитку розподілялися більш справедливо, зосереджуючись на зменшенні нерівномірності в доходах, зайнятості та доступі до можливостей. Стратегія «Європа 2020», започаткована в 2010 році, встановила основу для цілей інклюзивного зростання ЄС. Він зосереджений на розумному, стійкому та інклюзивному зростанні як взаємопов'язаних стовпах розвитку ЄС. Розумне зростання наголошує на інвестиціях у дослідження, інновації та освіту для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Розвиваючи економіку, засновану на знаннях, ЄС прагне створювати високоякісні робочі місця та сприяти економічному динамізму.

Інклюзивне зростання робить сильний акцент на соціальній інтеграції та скороченні бідності. Він спрямований на те, щоб економічне зростання приносило користь усім членам суспільства, включаючи вразливі та маргіналізовані групи.

Європейська основа соціальних прав, прийнята в 2017 році, окреслює принципи та права для підтримки справедливих і добре функціонуючих ринків праці. Він охоплює такі сфери, як рівні можливості, справедливі умови праці та соціальний захист.

Стратегії інклюзивного зростання віддають пріоритет інвестиціям в освіту та розвиток навичок, щоб надати людям інструменти, необхідні для участі на ринку праці та сприяння економічному зростанню.

Ініціатива з працевлаштування молоді, започаткована в 2013 році, зосереджена на регіонах з високим рівнем безробіття серед молоді. Він підтримує заходи, які сприяють працевлаштуванню молодих людей та полегшують їх інтеграцію на ринок праці.

Стратегії інклюзивного зростання визнають трансформаційний потенціал цифровізації та інновацій. Політика спрямована на те, щоб усі верстви суспільства могли отримати користь від технологічного прогресу та брати участь у цифровій економіці.

Політика регіонального розвитку та згуртованості є невід'ємною частиною

інклюзивного зростання. Зусилля докладаються для зменшення економічної та соціальної нерівномірності між регіонами, забезпечуючи, щоб усі регіони могли брати участь у ширшому економічному розвитку та отримувати від нього користь.

Стратегії інклюзивного зростання включають заходи для сприяння фінансовій інклюзії, гарантуючи, що окремі особи та підприємства, включно з тими, хто проживає в недостатньо забезпечених громадах, мають доступ до фінансових послуг і ресурсів.

Соціальні інвестиції є ключовим компонентом, наголошуючи на інвестиціях в освіту, охорону здоров'я та соціальні послуги як найважливіших факторах довгострокового економічного успіху та соціального добробуту.

Активна політика на ринку праці, наприклад, програми навчання та перепідготовки, призначені для підтримки людей у адаптації до мінливих вимог ринку праці та сприяння їхньому входженню або повторному входженню до робочої сили.

Підсумовуючи, стратегії інклюзивного зростання ЄС забезпечують комплексну основу для вирішення економічної нерівномірності шляхом об'єднання соціальних, економічних та екологічних міркувань. Ці стратегії відображають прагнення створити більш справедливе та стійке майбутнє для всіх громадян ЄС, наголошуючи на важливості інклюзивних ринків праці, освіти, соціального захисту та регіональної єдності.

ЄС, завдяки своїм складним структурам та інституціям, відіграє ключову роль у подоланні економічної нерівномірності між його державами-членами. Від цільового регіонального розвитку до ініціатив соціального залучення, багатогранний підхід ЄС спрямований на створення більш справедливої та згуртованої європейської спільноти. У міру розвитку ЄС безперервні зусилля щодо вдосконалення та зміцнення цих структур будуть мати вирішальне значення для досягнення мети більш інклюзивної та економічно збалансованої об'єднання.

3.3. Перспективи при подоланні економічної нерівномірності

Уявіть собі світ, де всепроникні тіні нерівномірності замінені сяючим світлом справедливості та справедливості. Відповідно до цього утопічного бачення суспільства успішно знищили бар'єри, які колись розділяли людей на основі економічного статусу, статі, раси та інших визначальних факторів. У цьому есе досліджуються трансформаційні перспективи, які з'явилися б, якби подолання нерівномірності стало відчутною реальністю.

1. Економічне процвітання та інклюзивне зростання:

Економічне процвітання та інклюзивне зростання представляють взаємопов'язані концепції, які виступають за справедливий розподіл ресурсів і можливостей у суспільстві. Ці ідеї підкреслюють, що економічний прогрес має приносити користь усім верствам населення, мінімізуючи диспропорції та сприяючи сталому розвитку.

В економічно процвітаючому та інклюзивному суспільстві вигоди від економічного зростання розподіляються серед населення більш рівномірно. Це включає усунення нерівномірності доходів шляхом впровадження політики, яка забезпечує справедливу заробітну плату, прогресивне оподаткування та системи соціального захисту для підтримки нужденних.

Інклюзивне зростання тісно пов'язане зі створенням робочих місць. Політика, яка заохочує підприємництво, підтримує малі та середні підприємства (МСП) та інвестує в сектори з високим потенціалом зайнятості, сприяє більш інклюзивному ринку праці. Такий підхід не тільки зменшує безробіття, але й надає людям засоби для підвищення рівня життя.

Ключовим компонентом інклюзивного зростання є забезпечення доступу всіх людей до якісної освіти та можливостей для розвитку навичок. Це допомагає подолати розрив у навичках, підвищує можливості працевлаштування та гарантує, що робоча сила готова брати участь у різноманітних секторах економіки.

Надійні мережі соціального захисту відіграють вирішальну роль у

інклюзивному зростанні, надаючи подушку для вразливих верств населення під час економічної невизначеності. Такі програми, як допомога по безробіттю, продовольча допомога та підтримка охорони здоров'я, сприяють соціальній стабільності та запобігають бідності людей у складні часи.

Інвестиції в інфраструктуру, включаючи транспорт, зв'язок та енергетику, є важливими для інклюзивного економічного розвитку. Доступна та доглянута інфраструктура гарантує, що люди як у містах, так і в сільській місцевості можуть брати участь в економічній діяльності, сприяючи регіональному розвитку та зменшуючи диспропорції.

Прогресивне оподаткування, за якого особи з вищим доходом сплачують більшу частку свого доходу, є ключовим інструментом політики для сприяння економічному процвітання та інклюзивному зростанню. Доходи, отримані від прогресивного оподаткування, можуть бути використані для фінансування соціальних програм, освіти та інфраструктурних проектів, які приносять користь широким верствам населення.

В епоху стрімкого технологічного прогресу інклюзивне зростання передбачає забезпечення того, щоб переваги технологій були доступні для всіх. Подолання цифрового розриву, надання доступного доступу до Інтернету та просування цифрової грамотності сприяють технологічній інклюзії, дозволяючи ширшій верстві населення брати участь у цифровій економіці.

Підтримка підприємництва, особливо серед маргіналізованих громад, життєво важлива для інклюзивного зростання. Політика, яка передбачає фінансову підтримку, наставництво та сприятливе нормативне середовище для малого бізнесу, сприяє створенню робочих місць і розширенню економічних можливостей на низовому рівні.

Економічне процвітання та інклюзивне зростання переплітаються з екологічною стійкістю. Політика, яка заохочує практику сталого розвитку, гарантує, що економічний прогрес не відбувається за рахунок навколишнього середовища, зберігаючи ресурси для майбутніх поколінь.

Інклюзивне зростання потребує структур управління, які є прозорими,

залучають участь і реагують на потреби всіх громадян. Інклюзивне управління передбачає залучення різних голосів до процесів прийняття рішень, сприяння підзвітності та забезпечення того, щоб політики враховували добробут усього населення.

Підсумовуючи, економічне процвітання та інклюзивне зростання є основоположними елементами для створення справедливого та сталого суспільства. Досягнення цих цілей передбачає комплексний підхід, який охоплює соціальні, економічні та екологічні міркування. Віддаючи пріоритет інклюзивній політиці та сприяючи відчуттю спільного процвітання, суспільства можуть рухатися до майбутнього, де перевагами економічного розвитку користуються всі.

2. Суспільна гармонія та єдність:

Подолання нерівномірності сприяє почуттю соціальної гармонії та єдності. Межі розмежування на основі класу, раси чи статі стираються, оскільки суспільства визнають невід'ємну гідність і цінність кожної людини. Ця перспектива передбачає світ, де співпраця та взаємна повага замінюють упередження та дискримінацію, створюючи спільноти, які відзначають різноманітність та сприймають інклюзивність.

Соціальна гармонія та єдність представляють прагнення до згуртованих та інклюзивних суспільств, де люди, незважаючи на їхні відмінності, мирно співіснують і співпрацюють заради загального блага. Ці концепції підкреслюють важливість виховання розуміння, толерантності та поваги між різними групами в межах спільноти.

Соціальна гармонія вимагає створення інклюзивного середовища, де всі люди мають рівні можливості, незалежно від їх раси, етнічного походження, статі, релігії чи соціально-економічного статусу. Політика, яка сприяє рівному доступу до освіти, працевлаштування та громадянської участі, сприяє побудові більш справедливого та гармонійного суспільства.

Встановлення правового захисту від дискримінації є фундаментальним для соціальної злагоди. Антидискримінаційні закони та політика гарантують, що

люди захищені від упереджень і упереджень, сприяючи створенню середовища, де кожен відчуває себе в безпеці та цінується.

Ініціативи соціальної справедливості, спрямовані на подолання системної нерівномірності, сприяють соціальній гармонії. Політика, спрямована на зменшення економічної нерівномірності, забезпечення доступу до охорони здоров'я та освіти та сприяння справедливій працевлаштуванню, створює основу для більш гармонійного та справедливого суспільства.

Підсумовуючи, соціальна гармонія та єдність — це не просто високі ідеали, а практичні потреби для добробуту та прогресу будь-якого суспільства. Сприяючи інклюзивності, розумінню та повазі, громади можуть побудувати основу для гармонійного співіснування, де цінується різноманітність, а люди працюють разом на благо всіх.

3. Освітня Просвіта:

У світі, вільному від освітньої нерівномірності, доступ до якісної освіти є універсальним правом. Кожна дитина, незалежно від соціально-економічного походження, має можливість реалізувати свої освітні прагнення. Ця перспектива передбачає суспільство, де знання є не привілеєм, а спільним ресурсом, який дає можливість людям повністю реалізувати свій потенціал і внести значний внесок у розвиток людства.

Освітнє просвітництво стосується цілісного та трансформаційного підходу до освіти, який виходить за рамки набуття знань і навичок. Це охоплює розвиток критичного мислення, креативності, емпатії та глибокого розуміння себе та світу. Ця концепція підкреслює роль освіти у вихованні освічених людей, які роблять внесок у покращення суспільства.

Освіта виховує творчість та інновації. Це надає студентам можливість дослідити свій творчий потенціал, мислити нестандартно та розробляти інноваційні рішення для реальних проблем. Такий акцент на творчості готує людей до динамічних викликів сучасного світу, що розвиваються.

Освітнє просвітництво включає усвідомлення проблем навколишнього середовища та сталого розвитку. Студенти дізнаються про взаємозв'язок

екологічних систем, вплив людської діяльності на навколишнє середовище та важливість екологічних практик. Ця екологічна свідомість сприяє відповідальному управлінню планетою.

Підсумовуючи, освітнє просвітництво передбачає освітню систему, яка виходить за рамки традиційних вимірювань успіху та охоплює ширший, більш цілісний підхід до навчання. Виховуючи критичне мислення, етичний розвиток, глобальну обізнаність та пристрасті до навчання впродовж життя, освіта сприяє розвитку людей, які є не лише академічно досвідченими, але й соціально відповідальними, чуйними та здатними робити позитивний внесок у світ.

4. Інклюзивні технологічні досягнення:

Світ без технологічних відмінностей передбачає інновації, які приносять користь всьому людству. Технологічний прогрес надає пріоритет інклюзивності, гарантуючи, що переваги прогресу охоплять будь-який куточок земної кулі. Цифровий розрив подолано, а технології стають інструментом розширення можливостей, освіти та сталого розвитку.

Інклюзивні технологічні досягнення стосуються розробки та розгортання технологій таким чином, щоб забезпечити доступність, зручність використання та переваги для всіх людей, незалежно від їхніх здібностей, досвіду чи обставин. Цей підхід визнає різноманіття користувачів і спрямований на усунення перешкод для доступу та участі в цифровому світі.

Інклюзивний технологічний прогрес визнає важливість цифрової грамотності для всіх. Слід докласти зусиль, щоб забезпечити програми цифрової грамотності, які допомагають людям, особливо тим, хто проживає в недостатньо забезпечених громадах, набути навичок, необхідних для навігації та ефективного використання технологій.

Забезпечення доступності та доступності технологічних пристроїв має важливе значення для інклюзивності. Це передбачає врахування економічних бар'єрів і розробку продуктів, які є економічно ефективними, зберігаючи при цьому високі стандарти якості. Доступні пристрої за ціною розширюють доступ до технологій для широких верств населення.

Уряди та організації можуть зіграти певну роль у просуванні інклюзивних технологічних досягнень через розробку та впровадження політики цифрового залучення. Ці політики можуть стосуватися таких питань, як широкосмуговий доступ, навчання цифровим навичкам і усунення перешкод для впровадження технологій.

В епоху штучного інтелекту (ШІ) і машинного навчання дуже важливо переконатися, що ці технології навчаються на різноманітних наборах даних і уникають постійних упереджень. Інклюзивний ШІ враховує етичні наслідки та працює над мінімізацією упереджень в алгоритмах і процесах прийняття рішень.

Інклюзивний технологічний прогрес має виходити за рамки мотивів отримання прибутку та враховувати соціальний вплив. Технології можна використовувати для вирішення соціальних проблем, сприяння справедливості та сприяння добробуту громад.

Щоб підтримувати та покращувати інклюзивність, розробники технологій та організації повинні проводити регулярні аудити доступності. Ці перевірки допомагають визначити сфери, які потрібно вдосконалити, забезпечити відповідність стандартам доступності та задовольнити нові потреби.

Підсумовуючи, інклюзивні технологічні досягнення спрямовані на створення цифрового ландшафту, який є доступним, корисним і розширює можливості для всіх. Враховуючи різноманітні потреби користувачів, віддаючи пріоритет доступності та заохочуючи цифрове залучення, технології можуть стати силою позитивних змін, руйнуючи бар'єри та створюючи можливості для людей із усіх верств суспільства.

6. Охорона навколишнього середовища:

Подолання нерівномірності поширюється на екологічну справедливість. У цій перспективі суспільства визнають взаємозв'язок екологічних проблем і соціальних нерівностей. Політика надає пріоритет сталому розвитку, і всі люди, незалежно від свого соціально-економічного статусу, сприяють зусиллям із захисту планети для майбутніх поколінь і отримують вигоду від них. Охорона довкілля – це концепція, яка наголошує на відповідальному та сталому

управлінні природними ресурсами та захисті екосистем для добробуту нинішнього та майбутніх поколінь. Він залучає окремих людей, громади, підприємства та уряди, які активно беруть участь у заходах, які сприяють збереженню, зменшують вплив на навколишнє середовище та сприяють загальному здоров'ю планети.

Охорона довкілля передбачає відповідальне використання та збереження природних ресурсів, включаючи воду, повітря, ґрунт, корисні копалини та біорізноманіття. Він спрямований на те, щоб збалансувати потреби людини зі збереженням екосистем, щоб забезпечити довгострокову доступність основних ресурсів. ЄС визнає необхідність переходу до зеленої економіки, спрямованої на зменшення впливу на довкілля та розвиток відновлювальних джерел енергії. Зелена схема New Green Deal визначає багато ініціатив, які спрямовані на досягнення цих цілей та створення нових можливостей для підприємств та працівників.

Керівництво сприяє сталим практикам, які задовольняють потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Це включає впровадження стійких методів сільського господарства, лісівництва, рибальства та енергетики, які мінімізують погіршення навколишнього середовища та сприяють стійкості.

Мінімізація відходів і сприяння переробці є невід'ємними складовими охорони навколишнього середовища. Окремим особам і організаціям рекомендується зменшувати, повторно використовувати та переробляти матеріали, щоб зменшити вплив утилізації відходів на навколишнє середовище та зберегти ресурси.

Керівництво передбачає активну участь у зусиллях із пом'якшення кліматичних змін. Це включає скорочення викидів парникових газів, перехід на відновлювані джерела енергії та підтримку політики та ініціатив, спрямованих на вирішення глобальної кліматичної кризи.

Забезпечення чистоти води та повітря є фундаментальним аспектом охорони довкілля. Зусилля щодо зменшення забруднення, захисту джерел води

та покращення якості повітря сприяють здоров'ю екосистем і населення.

Охорона навколишнього середовища вимагає активного залучення громади та пропаганди. Окремих людей і громади заохочують брати участь в екологічних ініціативах, виступати за сталу політику та співпрацювати для вирішення локальних і глобальних екологічних проблем.

Практика опіки поширюється на сільське господарство, зосереджуючись на методах регенеративного землеробства. Ці методи спрямовані на відновлення здоров'я ґрунту, підвищення біорізноманіття та сприяння сталим методам ведення сільського господарства, які приносять користь як навколишньому середовищу, так і продуктивності сільського господарства.

Управління навколишнім середовищем посилюється державною політикою та нормативними актами, які заохочують до стійких практик, забезпечують захист навколишнього середовища та забезпечують основу для вирішення екологічних проблем на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Підсумовуючи, варто сказати, що піклування про навколишнє середовище є цілісним підходом, який визнає взаємозв'язок діяльності людини зі здоров'ям планети. Застосовуючи стійкі практики, виступаючи за збереження та розвиваючи почуття відповідальності перед навколишнім середовищем, окремі люди та громади роблять внесок у колективні зусилля для забезпечення більш сталого та стійкого майбутнього для Землі.

8. Глобальна співпраця заради загального блага:

Реалізація подолання глобальної нерівномірності передбачає співпрацю націй у справжньому співробітництві. Міжнародна співпраця стає нормою, коли розвинені країни підтримують цілі розвитку своїх менш привілейованих колег. Спільні ресурси, передача знань і колективні зусилля спрямовані на вирішення глобальних проблем, таких як бідність, кризи в галузі охорони здоров'я та зміни клімату.

Глобальна співпраця для загального блага означає узгоджені зусилля націй, організацій та окремих людей для спільної роботи над спільними

проблемами та можливостями, які впливають на добробут людства та планети. Цей спільний підхід визнає взаємозв'язок глобальних проблем і підкреслює важливість колективних дій для досягнення спільних цілей.

Глобальна співпраця часто ґрунтується на визнанні спільних викликів, які виходять за рамки національних кордонів. Ці виклики включають, але не обмежуються зміною клімату, пандеміями, бідністю, нерівністю, конфліктами та загрозами глобальній безпеці. Визнання глобального характеру цих проблем підкреслює необхідність спільних рішень.

Ефективна глобальна співпраця залежить від міжнародної співпраці та дипломатичних зусиль. Країни співпрацюють через дипломатичні канали, міжнародні організації та багатосторонні угоди, щоб вирішувати спільні проблеми та знаходити рішення, які принесуть користь світовій спільноті.

Такі організації, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та інші відіграють вирішальну роль у сприянні глобальній співпраці. Ці установи забезпечують платформи для діалогу, координації та розробки спільних стратегій для вирішення глобальних проблем.

Співпраця в наукових дослідженнях та інноваціях є життєво важливою для вирішення глобальних проблем. Вчені, дослідники та установи з різних країн співпрацюють над проектами, пов'язаними з громадською охороною здоров'я, кліматологією, технологіями та іншими галузями, щоб поширювати знання та знаходити рішення нагальних проблем.

Пандемія COVID-19 підкреслила важливість глобальної співпраці в галузі охорони здоров'я. Такі ініціативи, як COVAX, спрямовані на забезпечення справедливого доступу до вакцин проти COVID-19 у всьому світі, демонструють необхідність колективних зусиль для подолання криз у сфері охорони здоров'я в глобальному масштабі.

Зміна клімату є яскравим прикладом глобальної проблеми, яка вимагає спільних дій. Такі угоди, як Паризька, об'єднують країни для спільного вирішення проблеми зміни клімату, скорочення викидів парникових газів і

сприяння сталим практикам на благо планети.

Економічне співробітництво через торгові угоди та партнерство сприяє глобальній економічній стабільності та зростанню. Заохочуючи практику чесної торгівлі та економічну співпрацю, країни можуть працювати над загальним процвітанням і зменшувати диспропорції у глобальному розвитку.

Глобальне співробітництво передбачає передачу технологій і обмін знаннями для вирішення проблем розвитку. Країни, що розвиваються, отримують вигоду від технологічного прогресу та досвіду, якими поділяються більш розвинені країни, сприяючи інклюзивному та сталому розвитку.

Глобальній співпраці часто сприяють благодійні зусилля та некомерційні ініціативи. Фонди, НУО та благодійні організації працюють за кордоном, щоб вирішити такі проблеми, як бідність, освіта, охорона здоров'я та збереження навколишнього середовища.

Підсумовуючи, глобальна співпраця для загального блага є важливою для вирішення складних і взаємопов'язаних проблем, з якими стикається світ. Сприяючи співпраці, спільному використанню ресурсів і досягненню спільних цілей, нації та окремі люди можуть зробити внесок у створення більш стійкої, справедливої та мирної глобальної спільноти.

Усвідомлення подолання нерівномірності породжує бачення зміненого світу — світу, де панують справедливість, справедливість і інклюзивність. Економічне процвітання, соціальна гармонія, освіта, гендерна рівність, інклюзивний технологічний прогрес, піклування про довкілля, культурне багатство та глобальна співпраця є ознаками цієї утопічної перспективи. Хоча подорож до такого світу може бути складною, саме бачення служить потужним путівником, надихаючи людей і суспільства працювати над майбутнім, де цінність і гідність, притаманні кожній людині, будуть не просто ідеалами, а реальними реаліями.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, у цій дипломній роботі було зроблено спробу розкрити складний гобелен економічної нерівномірності в Європейському Союзі, використовуючи комплексний та міждисциплінарний підхід. Глибина та широта розслідування висвітлили багатогранність цієї поширеної проблеми, проливши світло на її детермінанти, наслідки та потенційні шляхи вирішення проблеми. Були розглянуті основні принципи економіки Європейського Союзу, їх багатогранність та проблеми. Вплив геополітичних чинників висвітлив проблеми та перспективи ЄС на міжнародній арені.

Наше дослідження ключових детермінант економічної нерівномірності виявило взаємодію глобальних сил, таких як глобалізація та технологічні зміни, з внутрішньою політикою, що впливає на розподіл доходів і багатства між країнами-членами ЄС.

Регіональні розбіжності всередині ЄС виявилися критично важливим аспектом, що підкреслює необхідність вирішення унікальних економічних проблем, з якими стикаються різні країни-члени та регіони. Соціальна динаміка економічної нерівномірності, включаючи її вплив на освіту, охорону здоров'я та соціальну мобільність, дозволила зрозуміти ширші суспільні наслідки нерівномірного економічного розвитку.

Оцінка існуючої політики як на національному рівні, так і на рівні ЄС підкреслила різний успіх і обмеження поточних заходів. Визнаючи досягнуті успіхи, наші висновки підкреслюють необхідність перегляду та перенастроювання політики, щоб забезпечити її ефективність у боротьбі з основними причинами економічної нерівномірності. Розглянуті причини нерівномірності дозволили створити нові підходи до їх вирішення. Рекомендації зосереджуються на сприянні інклюзивному економічному зростанню, інвестиціях в освіту та розвиток навичок, а також посиленні мереж соціального захисту для пом'якшення впливу економічної нерівномірності.

Мультидисциплінарний підхід, використаний у цьому дослідженні, довів

важливу роль у отриманні цілісного розуміння економічної нерівномірності. Ідеї з економіки, соціології та політології об'єдналися, щоб запропонувати нюансовану перспективу, яка виходить за рамки традиційного економічного аналізу. Визнаючи соціальні та політичні аспекти нерівномірності, це дослідження прагне забезпечити більш повну основу для розробки ефективних політичних заходів.

Боротьба з економічною нерівномірністю вимагає постійної відданості та адаптації. Майбутні дослідження могли б глибше заглибитися в еволюцію ландшафту технологічних руйнувань, роль екологічної стійкості у формуванні економічної диспропорції та наслідки демографічних змін для динаміки нерівномірності. Повздовжні дослідження, що відстежують вплив політичних втручань у часі, можуть ще більше збагатити наше розуміння та спрямувати розробку цілеспрямованих стратегій, заснованих на фактичних даних.

У дусі сприяння діалогу та каталізуванню змін ця дипломна робота закликає до дії політиків, дослідників та правозахисників. Необхідність створити більш справедливе та інклюзивне майбутнє вимагає колективних зусиль і відданості постійній співпраці. Беручи до уваги уроки, отримані з цього дослідження, ми можемо намітити курс до Європейського Союзу, де економічні можливості доступні для всіх, незалежно від соціально-економічного походження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с
2. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчальний посібник [рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студ. вищ. навч.закл.]/ О. Я. Базілінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
3. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту / Є. Брігхем; [пер. з англ.] – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.
4. Буряковський В. В. Кількісні критерії оцінки невизначеності економічних фінансових потоків / В. В. Буряковський. // Фінанси України. – 2006. – 4(125). – С. 149-157.
5. Вітер І. І. Стратегічні орієнтири промислової політики ЄС у ХХІ столітті. Стратегія розвитку України. 2015. № 1. С. 32–42.
6. Вожняк, М. Інтеграція розвитку шляхом реальної і технологічної конвергенції. Досвід Польщі і висновки для України / М. Вожняк, Д. Фіршт, Л. Яблонські // Міжнародна економічна політика. - 2014. - № 2(21). - С. 32-51
7. Горкіна Л. П., Біла С. О., Небрат В. В. та ін. Ретроспектива ринкових перетворень в Україні: сучасний дискурс. – К.: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2010. – 670 с.
8. Гронтковська Т. Е., Косік А. Ф. Макроекономіка: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 672 с.
9. Дашевська О.В. Геополітичний статус держави: сутність, фактори та функції // Грані. – № 9 (125), 2015 – С. 33-37
10. Завадський В.М. Європейська інтеграція країн Балтії (1991–2004 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.02 / В.М. Завадський ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 20 с.
11. Івахненко С. В. Інформаційні технології аудиту та внутрішньогосподарського контролю в контексті світової інтеграції.

- [монографія] / С.В. Івахненко. – Житомир: ПП «Рута», 2010. – 432 с.
- 12.Івахненко С. В., Мелих О. В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С. В. Івахненко, О. В. Мелих, – К.: Знання, 2009. – 319 с.
- 13.Карпінський Б. А., Божко С. М., Карпінська О. Б. Макроекономіка: зростання і сталий розвиток: Навч. посіб. – К., ВД «Професіонал», 2006. – 272 с.
- 14.Качинський А. Б. Безпека загрози і ризик: наукові концепції та математичні методи / А.Б. Качинський. – К.: Інститут проблем національної безпеки, Національна академія служби безпеки України, 2003. – 472 с.
- 15.Ковальова О.О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України : [монографія] / О.О. Ковальова. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – 340 с.
- 16.Козюк В. Проблеми макроекономічної політики у світлі формування глобальної рівноваги / В. Козюк // Економіка України – 2004. – №9. – С. 53- 60
- 17.Краснікова Л. І. Позитивні і негативні аспекти впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток / Л. І. Краснікова, Ю. А. 519 Подвисоцький // Економічний простір: Збірник наукових праць. – 2010. – №.1(33). – С. 90-97.
- 18.Краснікова Л. І. Теорія державних витрат та суспільний вибір:[монографія] / Л. І. Краснікова – К.: Видавничо-поліграфічний центр Національного університету «Києво-Могилянська академія», 2009. – 109 с.
- 19.Круглашов А., Озимюк І., Астапенко Т., Руссу В. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття : довідник. Ч. 1. Чернівці, 2010. 212 с
- 20.Круш П. В. Макроекономіка та її регулювання: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2009. – 424 с.
- 21.Куцик П.О., Ковтун О.І., Башнянин Г.І. Глобальна економіка: принципи, становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія.

- Львів : Видавництво ЛКА, 2015. 594 с.
22. Міжнародна макроекономіка. Навч. посіб. Видання 3-тє перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 400 с.
23. Микитась В.В. Глобалізація як контекст формування економічної політики держави. Економічна теорія та історія економічної думки. 2016. № 4. С. 11–14.
24. Лук'яненко І. Г. Динамічні макроеконометричні моделі. Новий концептуальний підхід / І. Г. Лук'яненко. – К.: ВД “КМ Академія”, 2003. – 50 с.
25. Манків Н. Грегорі Макроекономіка / Манків Н. Грегорі; [пер.з англ.]; наук. ред. пер. С. Панчишина. – К.: Основи, 2000. – 588 с.
26. Мельник О. М. Інфляція: теорія і практика регулювання. – К.: Знання, 1999. – 291 с.
27. Моторин Р. М., Моторина Т. М. Система національних рахунків: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 336 с.
28. Нікбахт Е. Фінанси / Е. Нікбахт, А. Гроппеллі. – К.: Основи, 1993. – 383 с.
29. Пересєдов К. Антикризіві урядові програми в умовах глобальної фінансової кризи 2007-2009 рр./ К. Пересєдов // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2009. – випуск 257. – Т.5. – С.1258-1273.
30. Руднева О. М. Гендерна рівність у праві України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 61 с.
31. Філіпенко А. С. Економічний розвиток. Європейський контекст. – К.: “Знання України”, 2001. – 120 с
32. Шабліна Я.В. Транснаціональні корпорації – ядро інноваційного розвитку національної економіки / Шабліна Я.В. // Проблеми науки: Інноваційно-інвестиційна діяльність. – 2011. – с. 26.
33. Ambroziak, A. A. “Renaissance of the European Union’s industrial policy” Yearbook of Polish European Studies vol. 17/2014 (2014): 37-58.
34. Armand L., Drancourt M., Le Pari European, Paris, 1968. – P.17-19.
35. Armington P. (1969): A Theory of Demand for Products Distinguished by Place

- of Production. *Staff Papers – International Monetary Fund* 16, 159-178. Washington D.C
36. Bachtler J., Mendez C. and Wislade F. (2013). *EU Cohesion Policy and European Integration: The Dynamics of EU Budget and Regional Policy Reform*, Ashgate, Aldershot.
37. Barro, R. J., & Lee, J. W. (2013). A New Data Set of Educational Attainment in the World, 1950–2010. *Journal of Development Economics*, p.104, p.184–198.
38. Becker S., Egger P, von Ehrlich M. (2010). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance // *Journal of Public Economics* 94, pp. 578-590.
39. Bradley J. (2006), Evaluating the impact of European Union Cohesion policy in less — developed countries and regions // *Regional Studies* 40 (2), p. 189—200.
40. Chetty, R., Hendren, N., Kline, P., & Saez, E. (2014). Where is the Land of Opportunity? The Geography of Intergenerational Mobility in the United States. *The Quarterly Journal of Economics*, 129(4), p. 1553–1623.
41. Eichengreen Barry, Mussa Michael. Capital account liberalization and the IMF. // *Finance & Development*, 12/1998, pp.16-17
42. Follesdal A., Hix S. Why there is a democratic deficit in the EU: A response to Majone and Moravcsik / A. Follesdal, S. Hix; *Journal of Common Market Studies*. Vol. 44. № 3. 2006. P. 533-562.
43. Georghiou, L. (2008). Europe's research system must change. *Nature*, 452, pp. 935–936.
44. Gorbachuk V. The approach to enhance gross domestic product under fixed budget / Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах поглиблення глобалізаційних процесів. Ч. 1. – Київ – Краків: НУДПС України – Академія фінансів м. Варшава, 2010. – С. 153–156.
45. Haus-Reve S., Fitjar R. & Rodriguez-Pose A. Does different types of collaboration always benefits firms? *Research Policy*. Vol. 48. P. 1476–1486.
46. Kielmansegg P. *Integration und Demokratie* / P. Kielmansegg // Jachtenfuchs M., Kohler-Koch B. (Hrsg.) *Europäische Integration*. Leverkusen. 1996.

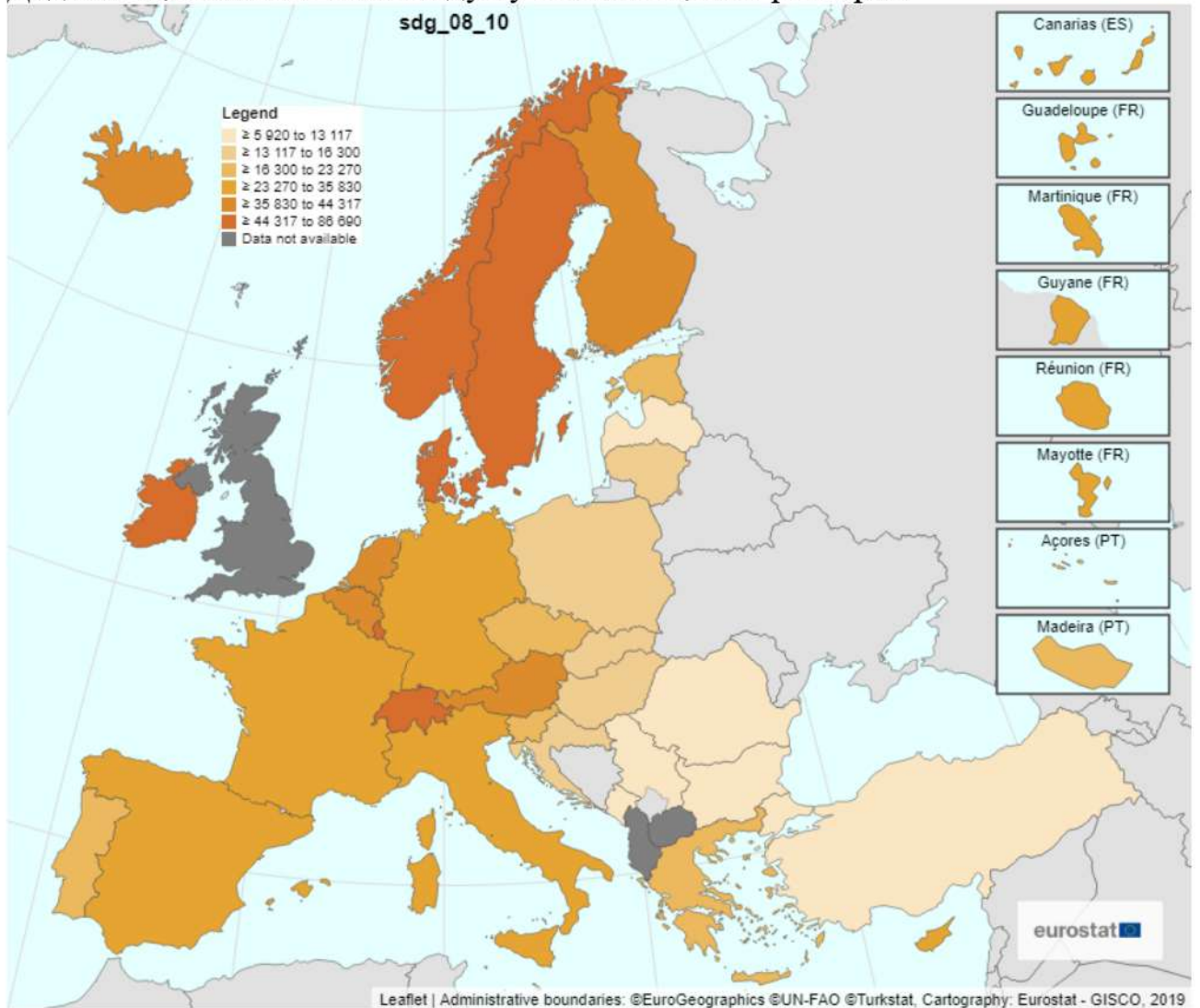
47. Mair P., Thomassen J. Political representation and government in the European Union // *Journal of European Public Policy*. Vol. 17. № 1. 2010.
48. Moravcsik A. In defence of the «democratic deficit»: Reassessing the legitimacy of the European Union / A. Moravcsik // *Journal of Common Market Studies*. Vol. 40. № 4. P. 603-634.
49. Pager, D. (2007). "The Use of Field Experiments for Studies of Employment Discrimination: Contributions, Critiques, and Directions for the Future." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 609(1), 104–133. doi:10.1177/0002716207304160
50. Robinson, S., 1976, "Income Distribution in Developing Countries, Toward an adequate Long-Run Model of Income Distribution and Economic Development, *The American Economic Review* 66 (2), May, pp. 122-27.
51. Rogers E. M. *Diffusion of innovations* / E. M. Rogers. — New York: Free Press of Glencoe, 1962.
52. Sargent, Thomas J. (1987), *Macroeconomic Theory*, Second Edition, Academic Press. 385p.
53. Schwab K., Sala-i-Martin X. *The Global Competitiveness Report 2014–2015 Full Data Edition* / K. Schwab, X. Sala-i-Martin. – Geneva: World Economic Forum. –2014. – 565 p
54. Soete, L. (1997). The impact of globalization on European economic integration. *The IPTS Report*, nr. 15, June, pp. 21–28.
55. Thoma J. & Zimmermann V. Interactive learning – The key to innovation in non-R&D intensive SMEs. *Journal of Small Business Management*. 2020. Vol. 58:4. P. 747–776.
56. Tsyplits'ka, O.O., Yanenkova, I.H. (2018). European Union industrial policy: institutional conditions and realization specialities. *Problemy ekonomiky – Problems of economy*, 2 (36), 44-50
57. Villaverde J. *Regional Disparities in the EU. Are They Robust to the Use of Different Measures and Indicators?* / J. Villaverde, A. Maza – Stockholm : Swedish Institute for European Policy Studies, 2011. – 54 p.

58. Xue, L. (1997). A historical perspective of China's innovation system reform: a case study. *Journal of Engineering and Technology Management*, 14, pp. 67–81.
59. Watsham, Terry J. Parramore, Keith. *Quantitative Methods In Finance*. Thomson, 2nd edition, 1997
60. Weiler J.H.H., Haltern U.R., Mayer F.C. European democracy and its critique // *West European Politics*. Vol. 18. Issue 3. July 1995.

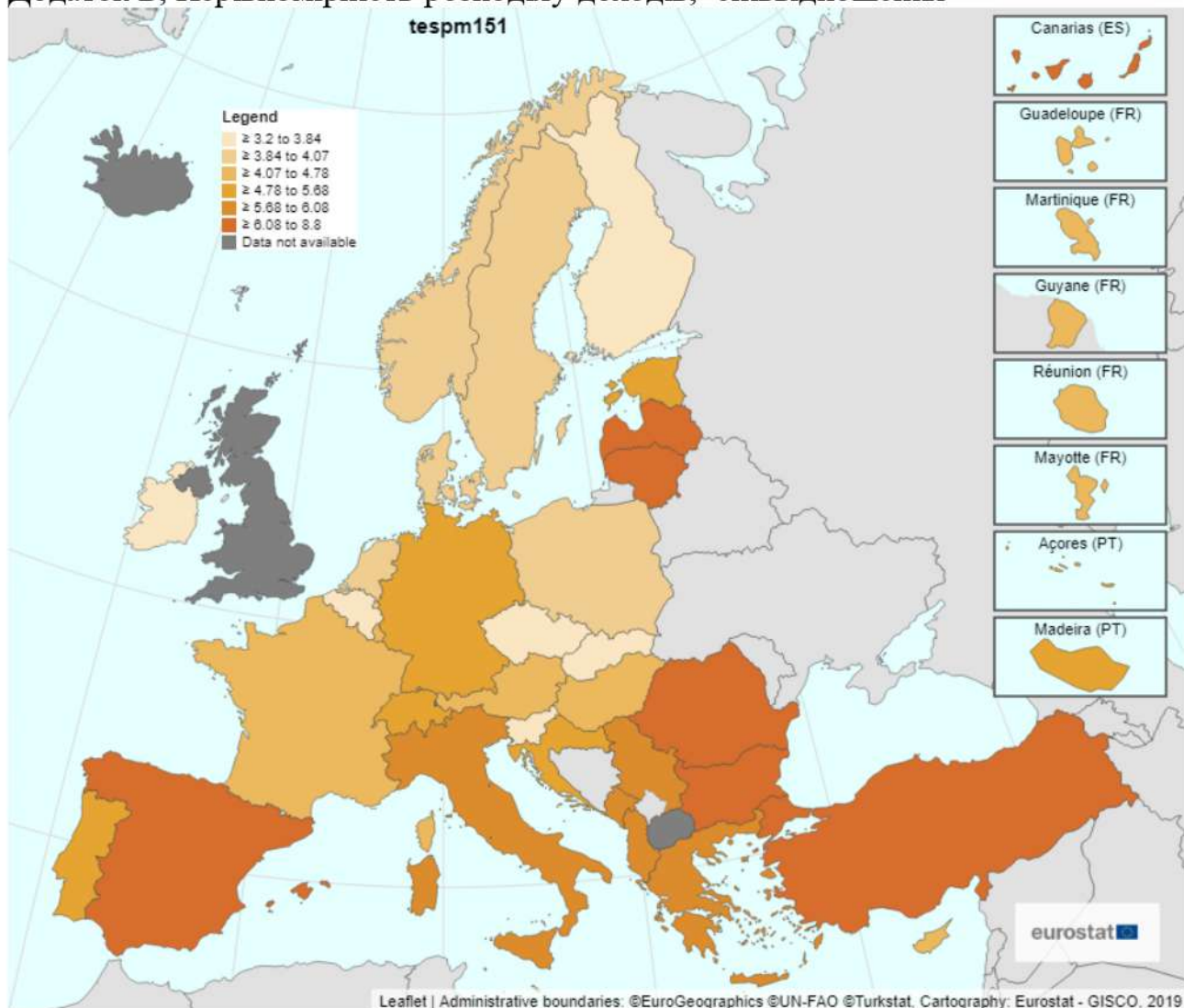
ДОДАТКИ

Додаток А, Реальний ВВП на душу населення, euro per capita

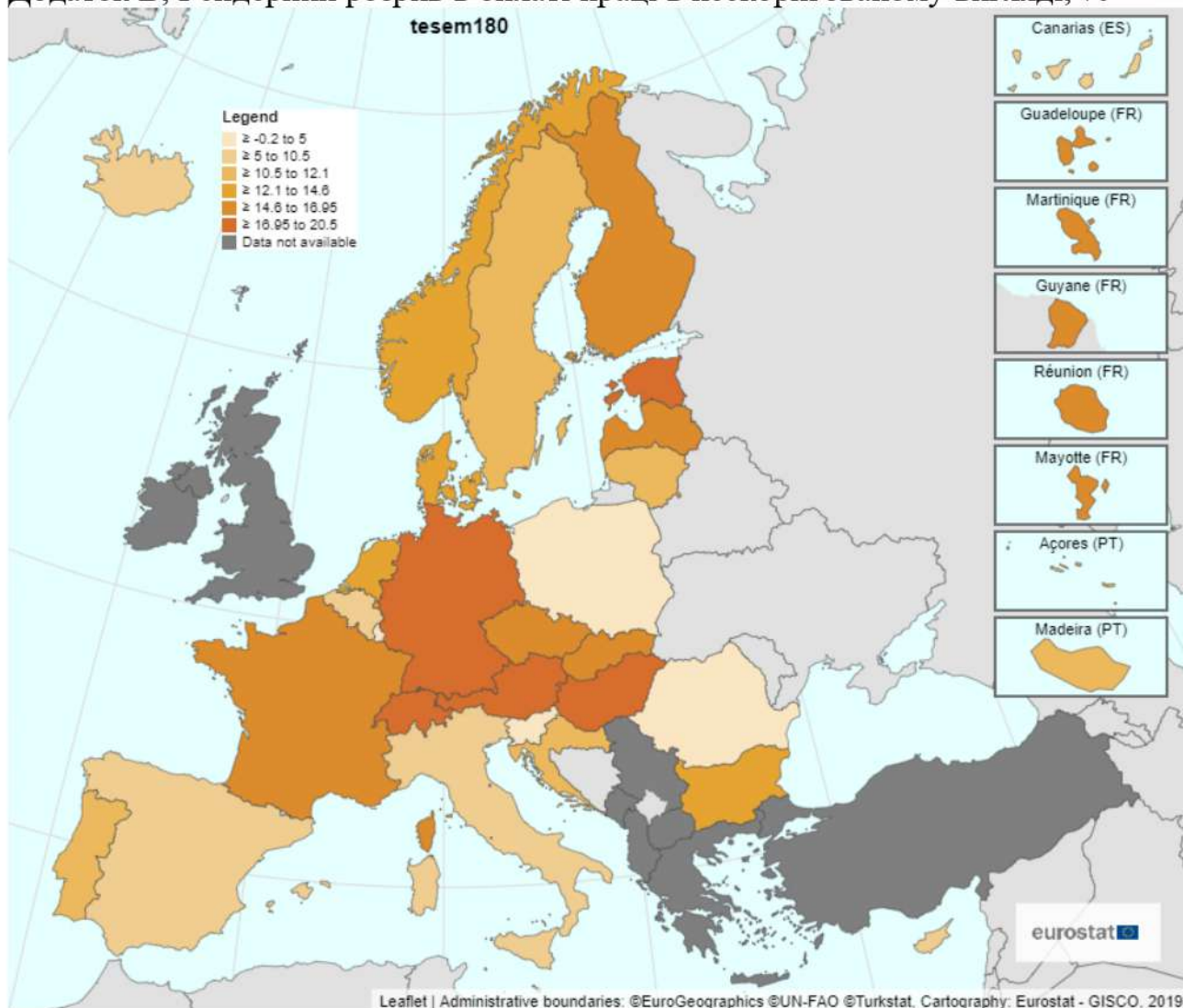
(https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en)

Додаток Б, Нерівномірність розподілу доходів, співвідношення

(<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm151/default/table?lang=en>)

Додаток В, Гендерний розрив в оплаті праці в нескоригованому вигляді, %

(https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_05_20/default/map?lang=en)

Додаток Г, Валові внутрішні витрати на дослідження та розробки (НДДКР) у 2021 р., %ВВП

Belgium	3.43
Sweden	3.402
Austria	3.264
Germany	3.129
Finland	2.985
Denmark	2.761 (p)
Netherlands	2.269
France	2.218
Slovenia	2.128
Czechia	1.996
Estonia	1.768
Portugal	1.671
Hungary	1.644
Greece	1.456
Poland	1.432
Italy	1.426
Spain	1.411
Croatia	1.244
Ireland	1.111
Lithuania	1.104
Luxembourg	1.041
Slovakia	0.916
Cyprus	0.8
Bulgaria	0.773
Latvia	0.746
Malta	0.653
Romania	0.472

(<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsst10/default/table?lang=en>)